

**บทบาทขององค์การพัฒนาเอกชน
ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร
และการพัฒนาชุมชนในชนบท**

โดย

ดร. วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์

พ
ธ 15
007251

รายงานการวิจัยประเมินผล

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายงานการวิจัยประเมินผล

บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน
ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร
และการพัฒนาชุมชนในชนบท

โดย

ดร. วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์

สถาบันวิจัยบริการ

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISBN 974-583-229-4

I 18 222870.71 ก.ล. 2542

คำนำ

การประเมินผลเรื่องบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร และการพัฒนาชุมชนในชนบทตามรายงานฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลความแตกต่างระหว่างบทบาทจริงขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบทในระยะเวลาที่ผ่านมาในเชิงเปรียบเทียบ กับบทบาทที่ต้องการจะแสดง และเพื่อศึกษาปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและ องค์กรพัฒนาเอกชน

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณในความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ที่เป็นประโยชน์ในการประเมินผลครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่องค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพัฒนาเอกชน ในประเทศไทย รวมทั้งนักวิจัยผู้ช่วยซึ่งช่วยในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ปฏิบัติงาน ขององค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ที่ได้ช่วยแนะนำแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องในการประเมินผลครั้งนี้ โดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์ สุรัชย์ หวันแก้ว ดร. ฉันทนา บรรพศิริโชติ คุณสุรียา วีรวงศ์ คุณณัฐมิตร์ม เวชยชัย คุณสุรชัชฎ์ พิริยามารณ์ คุณนาฎยา วีระฉันทะชาติ คุณชาญวิทย์ วลัยางกูร และคุณอากร บัวคล้าย

ผู้เขียนหวังว่ารายงานนี้คงจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนอันจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชนบทของประเทศต่อไป หากมีข้อผิดพลาดประการใดที่อาจเกิดขึ้นในรายงานฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร. วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์

สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

คำนำ

บทที่ 1 บทนำ 1

บทที่ 2 ระเบียบวิธีการศึกษา 7

2.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

2.2 ขอบเขตของการประเมินผล

2.3 วิธีการประเมินผล

2.4 การเสนอรายงาน

2.4 การเสนอรายงาน

บทที่ 3 แนวความคิดและลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน 13

3.1 แนวความคิดขององค์กรพัฒนาเอกชน

3.2 ลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน

บทที่ 4 บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน 41

4.1 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการเกษตร

4.2 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านสาธารณสุข

4.3 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการศึกษา

4.4 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน

4.5 สรุบบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน

บทที่ 5 ศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนไทย 103

5.1 ศักยภาพด้านกลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

5.2 ศักยภาพด้านองค์กรและการจัดการ

5.3 ศักยภาพด้านการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล

5.4 แนวทางปรับปรุงศักยภาพขององค์กร

5.5 การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชน

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ 129

บรรณานุกรม

เลขหมู่	คพี
	ศ 15
เลขทะเบียน	007251
วัน,เดือน,ปี	12 พ.ค. 42

บทที่ 1

บทนำ

ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้แสดงเจตจำนงสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อพิจารณากำหนดนโยบายของรัฐบาล และหน่วยงานระดับวางแผนของรัฐบาลได้เริ่มส่งเสริมให้มีการประสานงานระหว่างผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐบาลและภาคเอกชนเพื่อประกอบการวางแผนงานและโครงการของภาครัฐบาล แต่ "องค์กรเอกชน" ที่รัฐบาลและหน่วยงานระดับวางแผนให้ความสำคัญมักจะได้แก่องค์กรเอกชนประเภทธุรกิจขนาดใหญ่เป็นหลัก เนื่องจากการดำเนินงานของหน่วยงานธุรกิจขนาดใหญ่ นั้น มีผลกระทบโดยตรงต่อการเงินและการค้าระหว่างประเทศค่อนข้างมาก ในขณะที่ให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยแก่องค์กรธุรกิจเอกชนขนาดเล็ก อีกทั้งจะเลยที่จะให้ความสนใจกับองค์กรเอกชนประเภทอื่นๆ จนดูคล้ายกับว่าตัวแทนขององค์กรเอกชนในความหมายของรัฐบาลคือหน่วยงานธุรกิจขนาดใหญ่เท่านั้น

ประเภทขององค์กรเอกชนในประเทศไทยอาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ หน่วยงานเอกชนที่แสวงหากำไรทางธุรกิจ องค์กรบริการชุมชนและสังคมสงเคราะห์ และองค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานเอกชนที่แสวงหากำไรทางธุรกิจ หมายความว่า บริษัทและร้านค้าซึ่งดำเนินกิจกรรมหลักในด้านอุตสาหกรรมและด้านพาณิชย์กรรมและการบริการเช่น ธนาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า โรงแรม และภัตตาคาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่เกิดจากการร่วมกันของสมาชิกในรูปของสมาคมและมูลนิธิซึ่งดำเนินกิจกรรมด้านการรักษาผลประโยชน์ทางธุรกิจร่วมกัน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดในจังหวัดต่างๆ สมาคมโรงสีข้าว และสมาคมการค้าอุตสาหกรรมจำนวนมากกระจายทั่วไปในประเทศ และไม่ได้ดำเนินกิจกรรมด้านการสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชน ยกเว้นการสงเคราะห์ด้วยการบริจาคเงินและสิ่งของให้แก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติบางครั้งบางคราว และการช่วยเหลือด้านการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดวงเงินเป้าหมายให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรโดยครอบคลุมถึงธุรกิจการเกษตร

องค์กรบริการชุมชนและสังคมสงเคราะห์ หมายความว่า องค์กรที่เกิดจากการร่วมกันของสมาชิกในรูปของสมาคมและมูลนิธิซึ่งดำเนินกิจกรรมด้านการบริการชุมชน และ/หรือ การสังคม

สงเคราะห์ เช่น สภาลังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย สหาคมนางแผนครอบครัว สหาคมนส่งเสริม
สถานภาพสตรี สหาคมนสหยาสงเคราะห์ มูลนิธิบ่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู สหาคมนไลออนส์ และ
สโมสรโรตารี เป็นต้น

องค์กรพัฒนาเอกชน หมายความว่า องค์กรที่เกิดจากการร่วมกันของสมาชิกในรูปของ
สหาคมนและมูลนิธิซึ่งดำเนินกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน เช่น มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย
มูลนิธิธนะชิงหระเพื่อการพัฒนา มูลนิธิหนองขาหย่างเพื่อการพัฒนาชนบทอุทัยธานี มูลนิธิพัฒนา
อีสาน มูลนิธิอีสานพัฒนา มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท มูลนิธิหม้อข้าวบ้าน มูลนิธิดวงประทีป มูลนิธิ
ฟื้นฟูชนบท มูลนิธิวิดา มูลนิธิโกมลคีมทอง มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม สหาคมนสร้างสรรค์ไทย
สหาคมนมิตรชนบท สหาคมนเพื่อนร่วมพัฒนาชนบท สหาคมนหยาดฝน และ สหาคมนสมุนไพรรภาคใต้
 เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์กรที่เกิดจากการร่วมกันของสมาชิกในรูปของชมรมและกลุ่มซึ่งดำเนิน
กิจกรรมด้านพัฒนาชุมชน เช่น ชมรมแพทย์ชนบทอีสาน ชมรมแพทย์แผนโบราณจังหวัดนครศรีธรรม
ราช ชมรมเกษตรผสมผสานจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มเพื่อนหญิง กลุ่มศึกษาปัญหาสลัม กลุ่มสาธารณสุข
มูลฐานบัวใหญ่ กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม และโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร
้องไห้ เป็นต้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กล่าวสรุปถึงการ
สนับสนุนให้องค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-
2529) ว่าการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวได้เกิดผลในทางคืบหน้าโดยลำดับ ไม่ว่าจะเป็น
โครงการตามแผนการสร้างงานในชนบท หรือการรณรงค์ให้ประชาชนในหมู่บ้านได้มีการปรับปรุง
คุณภาพชีวิตของตนเองโดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นเกณฑ์ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุน
เฉพาะกิจในระดับหมู่บ้าน และการจัดตั้งกองทุนพัฒนาชนบท เพื่อให้การสนับสนุนแก่กองทุนเฉพาะ
กิจในการขยายขอบเขตการดำเนินงาน หรือจัดทำโครงการในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา
หมู่บ้าน การดำเนินงานทั้ง 2 เรื่องหลักดังกล่าวได้อาศัยองค์กรของประชาชน คือ คณะกรรมการ
หมู่บ้าน (กม.) หรือคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อปป เป็นองค์กรกลางในการแปลงนโยบายของรัฐ
ในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติในระดับประชาชนให้เกิดผลอย่างแท้
จริง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้กำหนดนโยบาย สนับสนุนให้ประชาชน
มีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น นับตั้งแต่การรู้สภาพปัญหา การหาแนว ทางแก้ไข รวมทั้งริเริ่ม
ดำเนินการแก้ไขปัญหาของตนเองและของชุมชนในส่วนที่สามารถกระทำได้ "ทั้งนี้รัฐจะเข้าไปกระตุ้น
ให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนและภาคเอกชนมากขึ้น" (แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 หน้า

373) โดยได้กำหนดแนวทางที่สำคัญ 3 ประการคือ การสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองโดยการดำเนินโครงการตามแผนการสร้างงานในชนบท การสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ) และการสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรของชุมชนมาใช้เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองในรูปของการจัดตั้งกองทุน นอกเหนือจากนี้ แนวทางการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาในระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชนหรือประชาชนด้วยกันเอง แต่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีภาคเอกชนเป็นจำนวนมากที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเคียงบ่าเคียงไหล่กับภาครัฐบาลด้วยเช่นกัน แต่การจัดรูปแบบการบริหารงานพัฒนาชนบทในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่ได้วางรูปแบบของการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน หรือระหว่างเอกชนกับประชาชนในการพัฒนาชนบทไว้อย่างชัดเจน (แผนพัฒนาฉบับที่ 6 หน้า 374) แนวทางการพัฒนาชนบทในเรื่องของการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชนในการพัฒนาชนบทจะยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของการสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยการดำเนินโครงการตามแผนการสร้างงานในชนบทต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็จะขยายขอบเขตการดำเนินงานในเรื่องการสนับสนุนให้ประชาชนได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ) และการสนับสนุนให้มีการระดมทรัพยากรของชุมชนมาใช้เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านในรูปกองทุนมากขึ้น รวมทั้งการกำหนดแนวทางและหารูปแบบการปฏิบัติที่ชัดเจนในบทบาทของภาคเอกชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท 4 แนวทางได้แก่ การสนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง การสนับสนุนการระดมทุนในท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาตนเองโดยผ่านกองทุนพัฒนาชนบท การสนับสนุนให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น โดยใช้ความจำเป็นขั้นพื้นฐานเป็นเครื่องมือ และการสนับสนุนบทบาทของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ) ทั้งกรอภาค และ กรอจังหวัด และเพิ่มบทบาทขององค์กรประชาชนและภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากขึ้น (แผนพัฒนาฉบับที่ 6 หน้า 374-376) ดังนั้นนอกเหนือไปจากสภาตำบลและคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรประชาชนแล้ว องค์กรเอกชนตามที่แผนพัฒนาฉบับที่ 6 สนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งได้แก่ องค์กรเอกชนภายในขอบข่ายของ กรอ. นั้นเอง แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในระยะเวลาที่ผ่านมาและยังคงเป็นอยู่ในปัจจุบัน กรอ. ประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานเอกชนที่แสวงหากำไรทางธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ และมีตัวแทนจากองค์กรบริการชุมชนและสังคมสงเคราะห์ขนาดใหญ่เข้าร่วม ด้วยโดยปราศจากการมีส่วนร่วมขององค์กร

พัฒนาเอกชน การที่รัฐเข้าไปกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐและภาคเอกชนมากขึ้นในลักษณะที่เน้น กรอบ เช่นนี้ จึงเป็นการที่รัฐบาลและหน่วยงานระดับวางแผนระดับชาติได้ประเมินความสำคัญ ขององค์กรพัฒนาเอกชนค่อนข้างต่ำ แม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานระดับวางแผนระดับชาติ เองก็ ตระหนักดีว่าองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบทมีอยู่เป็นจำนวนมากและมี เงินทุนจากภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการ พัฒนาชุมชนในชนบททั้งในด้านการพัฒนาสาธารณสุขและด้านการพัฒนาการศึกษา โดยการ สนับสนุนเงินทุนจากองค์การสหประชาชาติ (เช่น UNICEF, WHO, ILO, UNBRO, และ UNHCR เป็นต้น) และองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ (เช่น USAID, CIDA, IDRC, Ford Foundation, Asia Foundation, Toyota Foundation, Catholic Relief Services, Save for the Children Fund, World alliance of YMCAs เป็นต้น)

เสนาะ อุณากรู ได้ตั้งข้อสังเกตว่าบทบาทขององค์กรภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมขององค์กรที่ดำเนินงานพัฒนาในลักษณะผสมผสานกิจกรรมพัฒนาหลายด้านยังมีไม่มากนัก หากพิจารณาถึงกำลังเงินและกำลังคนแล้วพอที่จะสรุปได้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาองค์กรภาคเอกชน ได้เริ่มสนใจเข้าร่วมในการทำงานเชิงพัฒนามากขึ้น องค์กรที่มีขนาดใหญ่ที่มีเงินงบประมาณ ประจำปีมากกว่า 10 ล้านบาทขึ้นไปมีไม่มากนัก ส่วนองค์กรขนาดเล็กมีพลังด้านการเงินและกำลัง คนค่อนข้างมาก ในขณะที่เดียวกันมูลนิธิและสถาบันต่างประเทศได้เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือ มากขึ้น และเริ่มมีแนวโน้มว่าองค์กรภาคเอกชนที่ทำงานในเชิงพัฒนาเริ่มผนึกกำลังเพื่อช่วยเหลือกัน ด้านวิชาการการฝึกอบรมและการประสานกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ที่เหมาะสม (เสนาะ อุณากรู, 2527: 34-37)

ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) รัฐบาล และหน่วยงานระดับวางแผนระดับชาติได้เริ่มให้ความสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนขึ้นมาบ้าง โดยที่ แผนพัฒนาฉบับที่ 7 ได้แสดงความรับรู้ถึงความ เป็นองค์กรขององค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งมีความแตกต่างไปจากองค์กรธุรกิจเอกชน และกำหนดให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็น แนวทางหนึ่งในการแก้ไขและพัฒนาสังคมชนบท โดย "เน้นบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนซึ่ง ดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมท้องถิ่น" และ "เน้นกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ก่อให้เกิดผลทางด้านการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น" (แผนพัฒนาฉบับที่ 7 หน้า 171) แม้ว่าแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ไม่ได้ระบุวิธีการที่จะช่วยสร้าง เสริมบทบาทและสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชนแต่อย่างใดก็ตาม แต่การที่รัฐบาลและ

หน่วยงานระดับวางแผนระดับชาติได้เริ่มแสดงความรับรู้ถึงความเป็นองค์กรขององค์กรพัฒนาเอกชน ก็นับว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดีในระดับหนึ่งต่อทิศทางการประสานระหว่างรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนขั้นตอนที่ควรให้ความสำคัญต่อไปได้แก่การศึกษาบทบาทที่องค์กรพัฒนาเอกชนต้องการจะแสดง และบทบาทที่ได้แสดงจริงในระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อนำไปสู่การพิจารณาแนวทางส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนต่อไป

พัฒนาการขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยมีการเริ่มต้นอย่างแท้จริงในลักษณะของการจัดตั้งเป็นองค์กรเพื่อทำงานพัฒนาสังคมอย่างเป็นระบบภายหลังที่ประเทศไทยได้เข้าสู่กระแสการพัฒนา ประเทศแผนใหม่ หน่วยงานเอกชนได้กำเนิดและเติบโตขึ้นมาจำนวนหนึ่ง นับแต่ปี พ.ศ. 2502 ที่รัฐบาลได้มีดำริและผลักดันให้มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างองค์กรเอกชนต่างๆ และได้ถือกำเนิด "สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย" ขึ้นโดยหวังที่จะให้เป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ประสานงาน ระหว่างงานพัฒนาและสงเคราะห์ของเอกชนต่างๆ

ความต้องการและการแสดงออกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศของกลุ่มบุคคลอีก กลุ่มหนึ่งได้แก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดทำกิจกรรมอาสาพัฒนาชนบท ซึ่งเริ่มมีจำนวนมากขึ้นทั้งในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยหลายแห่งทั่วประเทศตั้งแต่ปี 2505 โดยมีจุด มุ่งหมายที่จะใช้ช่วงระยะเวลาปิดภาคการศึกษาสำหรับศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท เปรียบเสมือนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมศาสตร์ (ดังเช่นที่นิสิตนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์มีห้อง ทดลองทางวิทยาศาสตร์) และนำความรู้ที่ได้รับจากห้องเรียนไปใช้ด้วยจิตสำนึกที่จะกระทำตนให้เป็น ประโยชน์ในการพัฒนาชนบท การจัดทำค่ายอาสาสมัครพัฒนาชนบทมีกิจกรรมด้านโครงการก่อสร้างและซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างสาธารณะซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐาน (เช่น โรงเรียน ถนน สะพาน บ่อน้ำ และศาลาประชาคม) ด้านการเรียนสอน และการอนามัย เป็นต้น ในระดับที่นิสิตนักศึกษา มีศักยภาพที่จะกระทำได้ด้วยร่างกายและแรงใจอันบริสุทธิ์และด้วยเงินทุนจากการขอรับบริจาคจาก บริษัทห้างร้านซึ่งสนับสนุนกิจกรรมที่นิสิตนักศึกษากระทำเพื่อสังคมส่วนรวม และด้วยความช่วยเหลือ จากส่วนราชการในพื้นที่ที่จัดทำค่ายอาสาสมัครพัฒนาชนบท แต่กิจกรรมอาสาพัฒนาชนบทที่กลุ่ม นิสิตนักศึกษาได้จัดทำขึ้นในระยะนั้นจนกระทั่งปัจจุบันนี้ อยู่ในลักษณะของ "องค์กรพัฒนาเอกชน สมัครเล่น"

"องค์กรพัฒนาเอกชนอาชีพ" หน่วยงานแรกในประเทศไทยได้แก่มูลนิธิบูรณะชนบทซึ่งจัดตั้ง ขึ้นเมื่อปี 2512 และสมาคมหอกลีศแห่งประเทศไทย และมูลนิธิโกมลคีมทอง เป็นลำดับถัดมา นอกจากนี้ ยังมีองค์กรบริการชุมชนและสังคมสงเคราะห์จำนวนมากซึ่งก่อตั้งก่อนปี 2512 ได้ขยายงาน

โดยเพิ่มกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน (เช่น สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย มูลนิธิสงเคราะห์เด็กกำพร้าและอนาถาคนเชียงใหม่ มูลนิธิช่วยและให้การศึกษาคณะตาบอดภาคเหนือ มูลนิธิชมพอรการกุศลสงเคราะห์ และมูลนิธิมุทิตาจิตธรรมสถาน เป็นต้น) การขยายตัวในด้านงบประมาณขององค์กรพัฒนาเอกชนยังคงมีไม่มากนักในระยะนั้นอันมีสาเหตุมาจากเงื่อนไขทางสังคมการเมือง กล่าวคือระดับความรู้และความตื่นตัวของประชาชนต้อพบทาในการช่วยเหลือพัฒนาสังคมยังมีค่อนข้างจำกัดและรัฐบาลยังไม่มีความเข้าใจหรือยอมรับในปรัชญาความคิดที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม นับแต่ปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา สภาวะการณ์ผันผวนทางการเมืองแรงบีบบังคับทางด้านเศรษฐกิจและเงื่อนไขทางสังคมของประเทศ ตลอดจนขีดจำกัดของกลไกระบบราชการ ได้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งเกิดแนวความคิดว่าการพัฒนาสังคมเป็นภาระหน้าที่ของคนไทยทุกคน การผูกขาดการทำงานโดยรัฐบาลฝ่ายเดียวคงไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆให้ลุล่วงไปได้ ซึ่งทำให้เกิดการก่อตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนเพิ่มขึ้นใหม่และขยายตัวขององค์กรที่มีอยู่เดิมมากขึ้น และยังขยายตัวเติบโตขึ้นเมื่อได้แรงผลักดันจากภายนอกประเทศ จนกระทั่งในปี 2532 มีองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย ถึง 375 หน่วยงาน ประกอบด้วยหน่วยงานในลักษณะมูลนิธิและสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนอาชีพที่ค่อนข้างจะสมบูรณ์และไม่มีปัญหาเรื่องการอุดหนุนขององค์กร และหน่วยงานในลักษณะชมรมหรือกลุ่มซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนกึ่งอาชีพ (กึ่งสมัครเล่น) ที่มีปัญหาการอุดหนุนมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป

รายงานการประเมินผลเรื่องบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบทฉบับนี้ จึงมุ่งหมายที่จะศึกษาว่าองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบทในด้านต่างๆเหล่านี้ "ต้องการจะแสดงบทบาท" (Prescribed Role) อย่างไร และ "ได้แสดงบทบาทจริง" (Actual Role) หรือไม่และอย่างไรในระยะเวลาที่ผ่านมา และจะมีแนวทางส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างไร

บทที่ 2

ระเบียบวิธีการศึกษา

2.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

การประเมินผลเรื่องบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบทที่มีวัตถุประสงค์

(1) เพื่อประเมินผลความแตกต่างระหว่างบทบาทจริง (Actual Role) ขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบทในระยะเวลาที่ผ่านมา ในเชิงเปรียบเทียบกับบทบาทที่ต้องการจะแสดง (Prescribed Role)

(2) เพื่อศึกษาปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน

(3) เพื่อเสนอแนะนโยบายและแนวทางการส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน

2.2 ขอบเขตของการประเมินผล

องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยเน้นการพัฒนาใน "สาขาการพัฒนา" ต่างๆกัน ได้แก่ การเกษตร การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม และสิทธิมนุษยชน รวมทั้งมีองค์กรกลางในการประสานงานทั้งในเรื่องบุคลากรและเงินทุน

องค์กรพัฒนาเอกชนดำเนินกิจกรรมโดยกำหนด "กลุ่มเป้าหมาย" ต่างกัน ได้แก่ ชาวชนบท เด็กและเยาวชน สตรี คนพิการ ชามขามและชนกลุ่มน้อย กรรมการ ชาวสลัม และ ประชาชนทั่วไป รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเองเพื่อการประสานงาน

"กิจกรรมที่จัดทำ" มีหลายลักษณะได้แก่ การส่งเสริมความรู้หรือฝึกอบรม (เช่น การเกษตร

ผสมผสาน โภชนาการ และการป้องกันโรค) การจัดตั้งกองทุนชุมชน (เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารควาย ธนาคารปุ๋ย กองทุนยา กองทุนส้วม โครงการอาหารกลางวัน) การให้สินเชื่อ โครงการแก่ชุมชน การจัดหาสาธารณูปโภค (เช่น แหล่งน้ำเพื่อบริโภคอุปโภค และห้องสมุด) การอนุรักษ์ทรัพยากร (เช่น ที่ดิน และป่าไม้) การบริการชุมชนหรือสงเคราะห์ชุมชน (เช่น การรักษาพยาบาล และการสงเคราะห์เด็กกำพร้าและคนพิการ) การรณรงค์เผยแพร่ (เช่น การวางแผนครอบครัว) การวิจัยและ/หรือการประเมินผล รวมทั้งการประสานงานและการให้เงินทุนแก่หน่วยงานที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเอง

องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยตามทำเนียบองค์กรพัฒนาเอกชน (จัดทำโดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ) มีจำนวน 375 หน่วยงาน เมื่อพิจารณาในเรื่องการเน้นสาขาการพัฒนาปรากฏว่ามีหน่วยงานที่เน้นงานพัฒนาสาขาใดสาขาหนึ่งจำนวน 236 หน่วยงาน (ร้อยละ 63.0) และอีกจำนวน 139 หน่วยงานเน้นงานพัฒนามากกว่าหนึ่งสาขา (ส่วนใหญ่ในจำนวนนี้เน้น 2-3 สาขา) เช่น การเกษตร+สิ่งแวดล้อม การศึกษา+การสาธารณสุข การสาธารณสุข+ปัญหาสังคม การเกษตร+การศึกษา+การสาธารณสุข การศึกษา+การศาสนา+ศิลปะวัฒนธรรม การเกษตร+การศึกษา+การสาธารณสุข+สิ่งแวดล้อม การศึกษา+การสาธารณสุข+สิ่งแวดล้อม +ปัญหา สังคม+ประสานงาน เป็นต้น

ตารางที่ 2.1: องค์กรพัฒนาเอกชนจำแนกตามจำนวนสาขาการพัฒนา

	หน่วยงาน	ร้อยละ
เน้นสาขาเดียว	236	(63.0)
เน้นสองสาขา	71	(18.9)
เน้นสามสาขา	44	(11.7)
เน้นสี่สาขา	19	(5.1)
เน้นห้าสาขา	5	(1.3)
รวม	375	(100.0)

หากจำแนกหน่วยงานตามสาขาการพัฒนานั้นเป็นหลักเพื่อพิจารณาว่าสาขาใดที่ได้รับการเน้นหนัก ปรากฏว่าสาขาการพัฒนามีหน่วยงานจำนวนมากเน้นหนัก ได้แก่ การศึกษา การเกษตร ปัญหาสังคม และการสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม การที่หน่วยงานจำนวนหนึ่งซึ่งเน้นสาขาพัฒนามากกว่าหนึ่งสาขานี้เองทำให้ยอดหน่วยงานที่เน้นสาขาต่างๆมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 611 หน่วยงาน อันเกิดจากการเน้นซ้ำเนื่องจากบางหน่วยงานเน้นสาขาการพัฒนาดังแต่สองสาขาขึ้นไป

ตารางที่ 22 : องค์กรพัฒนาเอกชนจำแนกตามสาขาการพัฒนา

	หน่วยงาน	ร้อยละ
การเกษตร	94	(15.4)
การสาธารณสุข	72	(11.8)
การศึกษา	147	(24.1)
การศาสนา	37	(6.0)
ศิลปะวัฒนธรรม	34	(5.6)
สิ่งแวดล้อม	13	(2.1)
ปัญหาสังคม	93	(15.2)
สิทธิมนุษยชน	12	(2.0)
องค์กรกลาง	72	(11.8)
อื่นๆ	37	(6.0)
รวม	611	(100.0)

หมายเหตุ: มีการเน้นซ้ำเนื่องจากบางหน่วยงานเน้นสาขา
การพัฒนาดังแต่สองสาขาขึ้นไป

สาขาการพัฒนามีองค์กรพัฒนามุ่งเน้นมากที่สุดได้แก่การศึกษา (ร้อยละ 24.1) รองลงมาได้แก่ การเกษตร (ร้อยละ 15.4) ปัญหาสังคม (ร้อยละ 15.2) และการสาธารณสุข (ร้อยละ

11.8) นอกจากนี้ ยังมีองค์กรที่ทำงานในลักษณะเน้นการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเอง (ร้อยละ 11.8) ส่วนสาขาการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน มีจำนวนหน่วยงานจำนวนน้อยที่เน้นสาขาเหล่านี้

การประเมินผลเรื่องบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร และการพัฒนาชุมชนในชนบทฉบับนี้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาหลักครอบคลุมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการเกษตร การสาธารณสุข และการศึกษา แต่ก็ไม่ได้ละเอียดที่จะครอบคลุมถึงสาขาการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพราะว่าองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการเกษตร หรือการสาธารณสุขหรือการศึกษาจำนวนมากได้นำสาขาการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมมาเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการดำเนินงานของหน่วยงานอยู่แล้ว แต่สาขาที่การประเมินผลนี้ไม่ครอบคลุมถึงได้แก่สาขาปัญหาสังคมและสาขาสิทธิมนุษยชนซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานสาขานี้ไม่ได้เน้นพื้นที่ดำเนินการในเขตชนบท แต่เน้นพื้นที่ดำเนินการในเขตเมือง เช่น ปัญหาสลัม ปัญหาเสพติด ปัญหาโสภณิ ปัญหาแรงงานเด็ก และปัญหาสิทธิสตรี เป็นต้น อีกทั้งลักษณะกิจกรรมที่จัดทำเน้นในเรื่องของการรณรงค์และการบริการชุมชนรวมทั้งสังคมสงเคราะห์

23 วิธีการประเมินผล

การประเมินผลนี้เป็น "การประเมินผลบทบาท" เพื่อประเมินผลความแตกต่างระหว่างบทบาทจริง (Actual Role) ขององค์กรพัฒนาเอกชนในระยะเวลาที่ผ่านมาก ในเชิงเปรียบเทียบกับบทบาทที่หน่วยงานกำหนดว่าต้องการจะแสดง (Prescribed Role) หรือคาดว่าจะแสดง (Expected Role) ตามที่องค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละหน่วยงานได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและกิจกรรมต่างๆที่จัดทำของหน่วยงานซึ่งประกอบกันเป็นที่มาของบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในภาพรวม

ดังนั้น "การประเมินผลบทบาท" จึงไม่ใช่ "การประเมินผลโครงการ" ของแต่ละหน่วยงาน แม้ว่าในกรณีทั่วไปแล้วการสรุปจากการประเมินผลโครงการของหลายๆหน่วยงานรวมกันจะเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นตัวชี้วัดบทบาทได้ แต่กรณีการประเมินผลนี้ไม่อาจใช้วิธีการนี้ได้เนื่องจากการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเป็นลักษณะการทำงานในรูปของ "งานต่อเนื่อง" มากกว่าในรูปของ "โครงการ" และแม้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนหลายหน่วยงานจะใช้คำว่า "โครงการ" กับงานหรือกิจกรรมที่จัดทำของหน่วยงานก็ตาม แต่คำว่า "โครงการ" ในความหมายขององค์กร

พัฒนาเอกชนซึ่งเป็นที่รับรู้และเข้าใจในหมู่ขององค์กรพัฒนาเอกชนเฉพาะภายในกลุ่มด้วยกันเองมีความแตกต่างจาก "โครงการ" ในความหมายในวิชาการวางแผนและ ประเมินผลซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญของ "โครงการ" ได้แก่การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การวางแผนกิจกรรมที่จัดทำเป็นขั้นตอน การกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของโครงการที่แน่นอน การกำหนดตัวชี้วัดผลความสำเร็จของโครงการที่เป็นรูปธรรม และการกำหนดวิธีการประเมินผลกระบวนการในการดำเนินงานที่แน่ชัด ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละหน่วยงานให้ความหมายของ "โครงการ" แตกต่างกันไปมาก ตั้งแต่มีองค์ประกอบครบถ้วนจนถึงไม่มีองค์ประกอบใดเลย หรือมีเฉพาะเพียงการกำหนดวัตถุประสงค์และการกำหนดกิจกรรมที่จัดทำเท่านั้น และในบางหน่วยงานการกำหนดวัตถุประสงค์และกิจการที่จัดทำรวมทั้งตัวชี้วัดผลความสำเร็จโดยมีระยะเวลาสิ้นสุดของโครงการนั้นถือเป็นเพียงส่วนที่เกี่ยวกับการจัดทำข้อเสนอโครงการเพื่อขอทุนเพื่อจัดตั้งโครงการเท่านั้น โดยที่ไม่อาจนำมาใช้ในการประเมินผลได้ เพราะว่าการดำเนินงานของโครงการได้มี "การปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ" ภายในช่วงระยะเวลาของโครงการ ทั้งในแง่เป้าหมายและกระบวนการปฏิบัติงานตาม "กลยุทธ์" ที่ได้คิดค้นขึ้นใหม่ในภายหลัง

วิธีการประเมินผลครั้งนี้จะใช้เทคนิคการประเมินผลเชิงคุณภาพจากการรวบรวมข้อมูลในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับแนวความคิดในการพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชน ด้านการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่แสดงจริงขององค์กรพัฒนาเอกชน และด้านแนวทางการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาล จากเอกสารและการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง 5 กลุ่มได้แก่ บุคลากรของหน่วยงาน (ระดับบริหารและระดับปฏิบัติงาน) นักวิชาการที่ให้การสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าปฏิบัติงาน หน่วยงานของรัฐบาลที่มีการประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรพัฒนาเอกชน

การประเมินผลนี้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2531 และสิ้นสุดในปี 2535 โดยมี กิจกรรมดังต่อไปนี้

(1) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น ทำเนียบองค์กรพัฒนาเอกชน เอกสารสรุปผลการสัมมนา และบทความจากวารสารและจุลสารที่องค์กรพัฒนาเอกชนจัดพิมพ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การอ้างอิงเอกสารในบรรณานุกรมท้ายเล่มของรายงานฉบับนี้จะอ้างอิงเฉพาะเอกสารซึ่งเป็นที่มาของข้อความเฉพาะที่ถูกคัดลอกลงในรายงานเท่านั้น

(2) การดูงานในพื้นที่ปฏิบัติงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ พร้อมกับการสัมภาษณ์บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ที่มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าปฏิบัติงาน

(3) การจัดส่งนักวิจัยผู้ช่วยเข้าไปจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ปฏิบัติงานขององค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือแห่งละ 2-4 เดือน (ได้แก่ เชียงใหม่ พิจิตร นครสวรรค์ มหาสารคาม ขอนแก่น สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี)

(4) การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่มี (หรือเคยมี) การประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศที่ให้ (หรือเคยให้) ความช่วยเหลือแก่องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย

เนื่องจากมีบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่าน ทั้งบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ และเจ้าหน้าที่องค์กรระหว่างประเทศได้ขอสงวนนามมิให้มีการเปิดเผยในรายงานนี้ จึงทำให้ต้องละเว้นที่จะกล่าวนามบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ผู้อื่นด้วยเพื่อความเสมอภาคกัน ยกเว้นการอ้างชื่อจากข้อเขียนซึ่งบุคคลเหล่านั้นได้ตีพิมพ์หรืออนุญาตให้ตีพิมพ์ออกสู่สาธารณะ

24 การสนอรายงาน

รายงานต่อไปนี้จะเริ่มต้นการนำเสนอเรื่องแนวความคิดขององค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ แนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน แนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน และการจัดตั้งองค์กรชุมชน และแนวความคิดการพัฒนาดตามแนวนิเวศวิทยา ซึ่งจะปรากฏในส่วนแรกของบทที่ 3 และจะอธิบายลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวกับสาขาการพัฒนาและกลุ่มเป้าหมาย ฐานะทางกฎหมายของหน่วยงาน ปีที่จัดตั้งหน่วยงาน เงินทุนในการดำเนินงานของหน่วยงาน บุคลากรของหน่วยงาน กิจกรรมของหน่วยงาน และการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งจะปรากฏในส่วนหลังของบทที่ 3 ต่อจากนั้นจะวิเคราะห์บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนโดยจำแนกเป็นกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการเกษตร กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการสาธารณสุข กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการศึกษา กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน (ยกเว้นด้านการเกษตรแบบผสมผสาน) ซึ่งจะปรากฏในบทที่ 4 รวมทั้งจะวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยด้านกลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ด้านองค์กรและการจัดการ และด้านการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล ส่วนในบทสุดท้ายจะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานของรัฐบาลทั้งด้านปฏิบัติงานและด้านวิชาการ รวมทั้งความช่วยเหลือด้านอื่นๆของหน่วยงานของรัฐบาลที่ควรจะมีในอนาคตให้แก่องค์กรพัฒนาเอกชน

บทที่ 3

แนวความคิดและลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน

องค์กรพัฒนาเอกชนมองสังคมไทยในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาภายใต้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 จนถึงฉบับที่ 6 ในลักษณะที่ว่าประเทศไทยได้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายๆด้าน และในขณะเดียวกันก็มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมตามมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะปัญหาความยากจนของคนในชนบทปัญหาความเสื่อมล้ำของการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท ปัญหาภาวะหนี้สินของเกษตรกร การไร้ที่ดินทำกิน ปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานในชนบทเข้าสู่เมือง และปัญหาการสาธารณสุข เป็นต้น

องค์กรพัฒนาเอกชนมองบทบาทของตนในระยะกว่า 10 ปีที่ผ่านมาว่า องค์กรพัฒนาเอกชนได้เริ่มมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมเคียงคู่กับองค์กรพัฒนาของรัฐบาลมาโดยตลอด ทั้ง 2 องค์กรมีเป้าหมายการพัฒนาสูงสุดร่วมกันคือมุ่งพัฒนาสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในทุกกลุ่มคน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้สูงขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน แต่ในทางกลับกันองค์กรทั้งสองต่างก็มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในเรื่องของปรัชญาและแนวความคิดในการพัฒนาทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพัฒนาเอกชนมองว่าปัญหาการพัฒนาสังคมเกิดขึ้นจากทิศทางการพัฒนาที่ไม่สมดุลเนื่องจากการที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจการส่งออกและการพัฒนาทางอุตสาหกรรมและการบริการรวมทั้งความก้าวหน้าทางวัตถุและการบริโภคตามแนวความคิดการพัฒนาที่ลอกเลียนมาจากประเทศตะวันตก ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนตระหนักถึงแนวความคิดในการพัฒนาประกอบด้วยแนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน แนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดตั้งองค์กรชุมชน และแนวความคิดการพัฒนาแนวนิเวศวิทยา โดยที่องค์กรพัฒนาเอกชนเชื่อมั่นว่าแนวความคิดการพัฒนาเหล่านี้จะเป็นทางออกที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ เนื้อหาของบทนี้จึงเริ่มด้วยการนำเสนอทัศนะขององค์กรพัฒนาเอกชนในการนำแนวความคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้และวิเคราะห์ลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชนในลำดับถัดไป

3.1 แนวความคิดขององค์กรพัฒนาเอกชน

3.1.1 แนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน

วิศิษฐ์ วัชวิญญู กล่าวว่าปัจจุบันการพัฒนาของประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม การพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมในระดับจุลภาคและมหภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชาวไทยเป็นอย่างมากจากรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไปสู่ชีวิตแบบสังคมเมืองเนื่องจากแนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อมิติทางเศรษฐกิจศาสตร์ โดยละเลยรายละเอียดในการเข้าถึงมนุษย์ในมิติต่างๆ โดยพิจารณาความสำเร็จของการพัฒนาจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักด้วยการเน้นด้านวัตถุมากกว่าให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความยากจนของชาวชนบทความเลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างคนจนกับคนรวยที่สื่อแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม (วิศิษฐ์, 2527: 70-72)

บำรุง บุญปัญญา ได้ให้ทัศนะในทำนองเดียวกันว่าทิศทางการก้าวเดินของสังคมไทยถูกชี้นำโดยระบบทุนนิยมซึ่งกำลังแผ่ออกไปครอบงำชนบทอย่างรวดเร็ว พื้นฐานแนวความคิดที่ได้ผลักดันให้กลไกการขยายตัวของทุนโดยรวมยึดเกาะอยู่กับ "ทฤษฎีการพัฒนา" ประเทศที่ว่าด้วย "การพัฒนา" กับ "ภาวะด้อยการพัฒนา" ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์แบ่งแยกความแตกต่างระหว่างประเทศที่เจริญหรือพัฒนาแล้วออกจากประเทศที่ล้าหลังหรือด้อยพัฒนา ในขณะเดียวกันก็ใช้ทฤษฎีการกระจายการพัฒนามาใช้เป็นแนวทางการชี้แนะการพัฒนาเพื่อขจัดความเลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ที่เกิดจากผลของการพัฒนาระหว่างเมืองกับชนบท ทฤษฎีการกระจายการพัฒนาเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการกระจายความเจริญไปสู่ชนบทโดยเน้นการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจแก่บริเวณที่เป็นชุมชนเมืองหรือเมืองศูนย์กลางของภาคโดยหวังผลว่าเมืองศูนย์กลางเหล่านั้นจะส่งผลความเจริญไปสู่เมืองขนาดเล็กหรือชนบทที่ตั้งอยู่โดยรอบซึ่งเป็นพื้นที่ที่ล้าหลังกว่าชุมชนเมืองนั้นก็คือพื้นที่ชนบทนั่นเองท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วไปสู่สภาพสังคมแบบอุตสาหกรรมสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ ก่อให้เกิดการปะทะกันของวัฒนธรรม 2 กระแส กระแสวัฒนธรรมแรกเป็นการไหลบ่าของกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยโดยผ่านขบวนการที่เรียกว่า "การพัฒนา" นับเป็นกระแสวัฒนธรรมหลักที่มีความแรงและมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมการดำรงชีวิตแบบ

ดั้งเดิมของสังคมไทย และอีกกระแสวัฒนธรรม เป็น "กระแสวัฒนธรรมเดิม" ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่แสดงถึงความเจริญหรือการพัฒนาแล้วการปะทะกันของวัฒนธรรม 2 กระแส ก่อให้เกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างการยอมรับในวัฒนธรรมใหม่ขึ้น (บำรุง, 2527: 60-65)

พระปรีชา ปสนุนอมโม ได้ให้ข้อวิจารณ์ว่าทิศทางการพัฒนาแบบตะวันตกที่มุ่งพัฒนาความเจริญของประเทศไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมนั้น การพัฒนาตามทิศทางนี้ต้องการควบคุมหรือเอาชนะธรรมชาติ มองธรรมชาติเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการพัฒนาสังคมมนุษย์ให้เจริญก้าวหน้าได้เท่านั้น ไม่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าการทำงานด้วยแรงงานการพัฒนาจึงมุ่งที่จะผลิตเทคโนโลยีเข้ามาใช้แทนแรงงาน ยิ่งพัฒนาอีกก็ก่อให้เกิดปัญหาทวีคูณและป้อนทำลายศักยภาพตนเองเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในการผลิตแทนการใช้แรงงาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าจัดการพัฒนาในสังคมมนุษย์ควรมีได้ แต่ควรที่จะต้องเอื้อประโยชน์ให้แก่หมู่บ้านมากที่สุดโดยต้องไม่ทำลายวิถีการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมลงอย่างสิ้นเชิง การใช้เทคโนโลยีทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ลดน้อยลง ไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นลักษณะพื้นฐานสำคัญของชุมชนชนบททั่วไป แต่กลับมองมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องจักรเท่านั้น ในที่สุดก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานตามมาในส่วนรวมของชาวบ้านนี้ก็ต้องสูญเสียปัจจัยการผลิตของตนเองไป การได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตและปัจจัยการดำรงชีพอื่น ๆ ต้องซื้อหามาด้วยราคาแพง ก็ยิ่งทำให้ชุมชนชนบททวีความยากจนรุนแรงยิ่งขึ้น (พระปรีชา, 2527: 66-70)

อภิชาติ ทองอยู่ ได้ให้ทัศนะโดยเน้นว่าประเทศไทยได้นำรูปแบบการพัฒนาจากประเทศตะวันตกเข้ามาใช้กำหนดทิศทางการพัฒนาโดยมองข้ามวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทยซึ่งเป็น "ภูมิปัญญา" ที่ผ่านการสืบทอดและรับใช้คนในสังคมมาโดยตลอด ดังนั้นจากผลการพัฒนาประเทศมาระยะหนึ่งจึงพบว่าการพัฒนาในปัจจุบันก่อให้เกิดผลกระทบต่อการชุมชนในทางลบมากกว่าทางดี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ของการพัฒนาประเด็นสำคัญมาจากนักพัฒนาละเลยความสนใจที่จะให้ความเคารพและเรียนรู้วัฒนธรรมของประชาชนอย่างจริงจังซึ่งมีความแตกต่างกับวิถีชีวิตของตนเอง ดังนั้นการศึกษาสภาพทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่เป็นลำดับแรกเพื่อทราบถึงพัฒนาการของชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันจะช่วยให้กิจกรรมการพัฒนาเกิดขึ้นและคลี่คลายจากข้อเท็จจริงของปัญหาในชุมชน โดยให้ประชาชนแสดงบทบาทนำในกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่เป็นของชาวบ้านเอง ในขณะที่นักพัฒนาจะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการพัฒนาในแต่ละท้องถิ่นที่คนปฏิบัติงานอยู่ โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านด้วยการเคารพศักดิ์ศรีของชาวบ้านเท่านั้น (อภิชาติ, 2527: 166-170)

อนง นาคะบุตร ได้ให้ทัศนะในเรื่องนี้โดยย้ำว่ายุทธวิธีที่เคยดำเนินผ่านมานับตั้งแต่ในรูปของการให้การส่งเสริมซึ่งไม่ส่งผลในเชิงการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่แต่กลับเป็นการบ่มเพาะพฤติกรรมในการรอความช่วยเหลือจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น ต่อมายุทธวิธีการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปสู่การจัดรูปแบบที่เป็นขบวนการเพื่อเข้าไปทำงานกับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวต่อการพัฒนา แต่วิธีการพัฒนานั้นเป็นวิธีการสำเร็จรูปตามวิธีคิดของผู้ทำงานถ่ายทอดลงสู่ชุมชนโดยปราศจากความคิดเห็นที่เป็นความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เป็นการพัฒนาที่ปราศจากความเคารพคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์นี้ในทางที่ถูกต้อง การนางานของนักพัฒนาซึ่งเป็นคนจากภายนอกควรจะต้องปรับปรุงวิธีคิดวิธีปฏิบัติงานใหม่ เนื่องจากนักพัฒนาเป็นผู้มีภูมิหลังการเติบโตและการหล่อหลอมชีวิตแบบคนในสังคมเมืองมีระบบคิดที่ผูกติดกับทุนนิยม ภาวะดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมในระดับบุคคลซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของชีวิต การรับรู้ ทัศนคติ ความเชื่อที่แตกต่างไปจากคนในชุมชน การพิจารณาถึงพื้นฐานที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชนหรือระบบความคิดความเชื่อเท่ากับเป็นการตรวจสอบให้เข้าใจถึงสภาวะที่เป็นจริงของชุมชน (อนง, 2527: 171-173)

วิฑูรย์ เพิ่มพงศ์ตราเจริญ ได้สรุปถึงความล้มเหลวของการพัฒนาชนบทของประเทศไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมาว่าประเด็นสำคัญอยู่ที่รูปแบบการพัฒนาที่นำมาใช้ไม่ได้ตระหนักถึงพื้นฐานความสำคัญทางอุดมการณ์ต่อการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ในการที่จะสร้างสรรค์ โดยสันติวิธีภายใต้กระบวนการสังคมการเมืองที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะทางภาวะวิสัยของคนไทย (วิฑูรย์, 2527: 49-54)

จากสภาพการพัฒนาดังที่ได้กล่าวมา แนวทางการพัฒนาตามแนวความคิดสังคมวัฒนธรรมหรือการพัฒนาตามแนววัฒนธรรมชุมชนจึงได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้น และได้รับการตระหนักว่าน่าจะเป็นรูปแบบวิธีการที่ดีกว่าและเหมาะสมต่อการนำมาใช้เป็นกรอบของแนวความคิดในการพัฒนาชนบทที่อยู่บนพื้นฐานของสังคมไทย การพัฒนาตามแนวความคิดนี้เห็นว่าชุมชนแต่เดิมมามีความสมดุลย์และสมบูรณ์ในตัวเอง สามารถพึ่งพาตนเองพึ่งพากันเองในระดับชุมชนได้ การพึ่งพากันดังกล่าวทำให้มีแบบยึดเหนี่ยวภายในชุมชนอย่างมั่นคง การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการพึ่งพาตนเองเกิดขึ้นเมื่อชุมชนเริ่มปฏิสัมพันธ์กับระบบเศรษฐกิจการเมืองและสังคมกับภายนอก โดยเฉพาะสังคมสมัยใหม่ทำให้ความสมดุลย์และความสมบูรณ์นี้ค่อยๆแตกสลายลง (สุรชษภุ, 2527: 173-180)

อนง นาคะบุตร ให้ความเห็นต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวความคิดวัฒนธรรมชุมชนว่าความล้มเหลวในการพัฒนามีสาเหตุมาจากนักพัฒนามีแนวความคิดพื้นฐานทางการพัฒนาในทัศนะที่ต่างกันกลุ่มหนึ่งพัฒนาชุมชนตามแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนที่เรียก

ว่า "พรรคชนุมน" อีกกลุ่มหนึ่งพัฒนาชุมชนตามแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของระบบทุนนิยมที่เรียกว่า "พรรคชนุนิยม" ปัญหาของนักพัฒนาทั้งสองกลุ่มคือจะพัฒนาตามพรรคชนะได้หรือถ้าจะใช้ทั้งสองพรรคชนะในลักษณะการผสมผสานจะทำได้อย่างไร นอกจากนี้ ตัวกำหนดหรือชี้ขาดประเด็นดังกล่าวว่าจะใช้พรรคชนะใดในการมองและเคลื่อนงานพัฒนาชนบทขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบ 4 ประการคือ ชุมชนหรือสังคมหมู่บ้านในสถานะที่เป็นจริงการรับรู้และวุฒิภาวะของบุคคลภายนอก เหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลครอบงำและมีส่วนสร้างผลกระทบต่อสององค์ประกอบแรกนี้กล่าวมา และองค์ประกอบสุดท้ายคือกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรม และการขาดช่วงทางวัฒนธรรมของประชาชน องค์ประกอบทั้ง 4 ประการอธิบายได้ว่าการเลือกใช้พรรคชนะใดพรรคชนะหนึ่งนี้มีความสำคัญประการแรกที่นักพัฒนาต้องเข้าใจคือสถานการณ์ของชุมชนในสถานะที่เป็นจริงซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างหมู่บ้านเนื่องจากแต่ละชุมชนมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นของตัวเองในด้านระบบความคิดระบบความเชื่อที่แฝงมาในรูปของวัฒนธรรม ประเพณี จารีต และค่านิยม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีลักษณะของการสะสมถ่ายทอดเป็นพลังและศักยภาพด้านอัจฉริยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ นักพัฒนาในฐานะองค์ประกอบภายนอกที่เข้าไปปะทะสังสรรค์กับชุมชนโดยการทำงานพัฒนาจะต้องมีวุฒิภาวะเพียงพอในการรับรู้ระบบความคิดและระบบความเชื่อในส่วนที่เป็นของชุมชนรวมทั้งมีความพร้อมที่จะปรับตัวเพื่อสร้างสำนึกและความเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นจริงของชุมชน ทั้งนี้เพราะนักพัฒนาซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมีภูมิหลังการเติบโตและการหล่อหลอมชีวิตภายใต้ระบบคิดการรับรู้ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่มาจากระบบการศึกษาตามแบบวัฒนธรรมเมืองหรือยังผูกติดอยู่กับระบบทุนนิยมโดยที่วัฒนธรรมเดิมของชุมชน (สถานะที่เป็นจริง) และวัฒนธรรมเมือง (ทุนนิยม) ของนักพัฒนานั้นจะถูกครอบงำภายใต้โครงกรอบใหญ่ที่สำคัญคือ โครงกรอบทางการเมืองซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของสังคมชนบทแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาภายใต้การขึ้นาของระบบรัฐที่แฝงมาในรูปของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โครงกรอบทางการเมืองจะปรากฏการครอบงำใน 2 รูปแบบ คือ โครงสร้างอำนาจรัฐและโครงสร้างการผลิต (การเกษตร การผลิตแบบอุตสาหกรรม และการตลาด) เป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาของสังคมหมู่บ้านและกำหนดการขึ้นาและสร้างกระแสพรรคชนะในการพัฒนาลังคมจากคนภายนอก จากโครงกรอบทางการเมืองดังกล่าวสังคมชนบทจะถูกมองในลักษณะที่เป็นภาพพจน์ทางลบของหน่วยพัฒนาลังคมชนบทจากคนภายนอกซึ่งเป็นการมองสังคมชนบทในทางลบและบดบังการรับรู้คุณค่าของวัฒนธรรมที่แท้จริงให้ลือนหายตกหล่น ปิดป้องจากการครอบงำสังคมชนบท และการปิดป้องภาพที่แท้จริงมาโดยตลอดทำให้ขาดความต่อเนื่อง

ในกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้เกิดการรับรู้ต่อกันระหว่างคนชนบทและคนในสังคมเมือง ประเด็นสำคัญการขาดช่วงมรดกทางความคิดของปัญญาชนในเมืองต่อการได้รับรู้ถึงอัจฉริยภาพและ ภูมิปัญญาแบบไทยที่มีส่วนสร้างสรรค์พัฒนาสังคมชนบทในช่วงประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของนักบริหาร ในภาครัฐบาลและเอกชน เนื่องจากคนกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มคนที่มิบทบาทต่อการชี้นำทิศทางการ พัฒนาประเทศและเป็นกลุ่มคนที่มีส่วนในกระบวนการการพัฒนาถูกรวบงำด้วยอัจฉริยภาพใหม่ คุณค่า และภูมิปัญญาใหม่ที่อยู่บนรากฐานของระบบทุนนิยม โดยผ่านระบบการศึกษาซึ่งเป็นทิศทางและค่า ตอบที่เป็นความสำเร็จในการใช้พัฒนาชุมชนทั่วประเทศ ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่สามารถมีกรอบความ คิดจิตใจและท่วงทำนองที่จะผสมผสานและติดต่อกับภูมิปัญญาและอัจฉริยภาพดั้งเดิมของสังคมไทยซึ่ง กำลังถูกลดคุณค่าและบทบาทลง ดังนั้นการจะเลือกใช้ทรัพยากรคนเพื่อการพัฒนาชุมชนจึงเกิดขึ้นอยู่ กับว่าชุมชนมีพัฒนาการอยู่ในขั้นตอนใดของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้นเองที่เป็นมา จนถึงปัจจุบัน นักพัฒนาในฐานะที่เป็นบุคคลภายนอกมีหน้าที่ที่จะต้องปรับตัวและปรับบทบาทในการ ทำงานให้เข้ากับพัฒนาการของชุมชนได้ (อนง, 2527: 171-173)

สรุขชัย กกล่าวว่า หมู่บ้านในชนบทไทยมีการติดต่อกับภายนอกมาเป็นเวลานานท่ามกลาง กระแสการพัฒนาทำให้เกิดวัฒนธรรมสองกระแสต่อกัน คือระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเองซึ่ง มีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน กับกระแสวัฒนธรรมใหม่ไหลบ่า เข้าไปโดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ จากการติดต่อกับภายนอกของชาวบ้านเอง และที่สำคัญมาพร้อมกันนักพัฒนาที่ยังคงมีค่านิยมแบบทุนนิยมอยู่ วัฒนธรรมแบบใหม่นี้บางสิ่งก็ สามารถผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมจนเป็นรูปแบบใหม่ บางสิ่งไม่สามารถนำมาใช้ได้เลยภายใน หมู่บ้านซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งและต่อต้าน การพัฒนาโดยยึดแนววัฒนธรรมใหม่ทำให้ชุมชน ล่มสลายในการพึ่งพาตนเอง เพราะขาดการยอมรับในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ดังนั้นมิติทางด้าน วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นที่จะลืมไม่ได้อย่างเด็ดขาดในงานพัฒนา ทั้งนี้เพราะชาวบ้านและหมู่บ้านมี ประวัติความเป็นมาของตนเอง มีปัญหาและก็มีวิธีการแก้ไขปัญหตามแบบเขาเองซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ ผ่านการตรวจสอบจากชุมชนมา การพัฒนาควรมาจากจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่เป็นตัวเขานักพัฒนา จะต้องรับรู้ถึงความเข้าใจอย่างชาวบ้านและปรับตัวให้ได้ และเพียงแต่เข้าไปร่วมแก้ไขสำนึก บางอย่างนี้อาจถูกรวบงำหรือหลบลอย แต่มิได้เข้าไปอย่างผู้ที่อยู่ "เหนือกว่า" (สรุขชัย, 2527: 173-180)

วิจิต นันทสุวรรณ มองแนวความคิดในการพัฒนาชนบทว่าเกี่ยวพันกับสถาบันหมู่บ้านที่ เป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่แต่ละสังคมหมู่บ้านจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการพัฒนาการ

ที่เป็นอดีตและเปลี่ยนแปลงไปจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือในอดีตนั้นภาพของชุมชนหรือสังคมหมู่บ้านไทย รากฐานทางวัฒนธรรมผูกอยู่กับความสัมพันธ์ใน 3 ระดับ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคน-ธรรมชาติ คน-คน และคน-สิ่งสูงสุด ความสัมพันธ์ใน 3 ระดับเป็นกรอบที่กำหนดลักษณะของวิถีการดำรงชีวิต ของชุมชนในการประกอบอาชีพที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ในแง่ของความผูกพันทางสังคมที่เป็นความ เรียบง่ายและพัฒนาไปสู่ความซับซ้อนมากขึ้นความเติบโตของชุมชนโดยความสัมพันธ์จะเริ่มจาก บุคคลในครอบครัว เครือญาติ คนในชุมชน และแบ่งวงกว้างออกไปสู่ภายนอกชุมชน ความสัมพันธ์ ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางสายเลือดและโดยการแต่งงานกัน ในแง่ของความสัมพันธ์กับสิ่งสูงสุด เป็นสิ่งเหนี่ยวธรรมชาติเกินกว่าชุมชนจะควบคุมได้ แต่เป็นตัวกำหนดวิถีหรือโชคชะตาของมนุษย์ เป็นที่พึ่งพาทางใจของคนในชุมชน ความสัมพันธ์จึงปรากฏออกมาในลักษณะของการเคารพ เทิด บูชาศรัทธาโดยการแสดงออกผ่านทางพิธีกรรม (วิจิต, 2527: 181-190) ในระยะต่อมาาระบบของ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนซึ่งเป็นเสมือนวิถีชีวิตของชุมชนมาโดยตลอดเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อชุมชน หมู่บ้านได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก 3 ประการคือ ศาสนาพุทธ รัฐ และระบบทุนนิยม ปัจจัย ดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมหมู่บ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มาแต่อดีต ชุมชนซึ่งเคยอยู่โดดเดี่ยว สงบพึ่งพาตนเองได้เริ่มมีการขัดแย้ง กล่าวคือวัฒนธรรมใหม่ที่ เข้ามาโดยผ่านปัจจัยภายนอก 3 ประการ จะมีทั้งส่วนที่ชาวบ้านยอมรับโดยตรง ยอมรับแต่นำไปดัด แปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตเดิม และในบางส่วนซึ่งชาวบ้านไม่ยอมรับเพราะไปขัดแย้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ของชุมชนโดยตรง ในระยะนี้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยท่ามกลางการขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรม 2 กระแสคือวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมแบบทุนนิยม ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผล กระทบใน 2 ลักษณะผลที่เป็นการทำลายเอกลักษณ์เดิมของชุมชนโดยยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ผลที่ผลักดันให้วัฒนธรรมดั้งเดิมเข้มแข็งโดยปรับตัวเพื่อต่อต้านการรุกรานของวัฒนธรรมใหม่จึง อาจเห็นได้ว่าพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านที่เป็นมาแต่อดีตและเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่อได้ รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกคือ ศาสนาพุทธ รัฐ และระบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิใช่ การเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง หมู่บ้านมีทั้งการรับและปฏิเสธสิ่งใหม่จากภายนอก มีการปรับตัวลดช่วง การพัฒนาในประวัติศาสตร์ทั้งที่เปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนที่สุดก็คือการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆและการ ถูกดึงให้เข้ากับระบบตลาดเท่านั้นแต่ในส่วนของจิตสำนึก อุดมการณ์ ระบบความคิด และผลงาน สมัยนี้ยังคงมีบทบาทอยู่ จากแนวความคิดดังกล่าว นักพัฒนาซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่น่าสงสัยต่างๆ เข้าไปสู่ชุมชนยอมก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมเดิมของชุมชนทั้งในทางบวกและทางลบ การ เข้าไปปรากฏของนักพัฒนาในชุมชนจึงเป็นสิ่งที่นำคุณค่าของระบบสังคมใหม่เข้าไปทำลายคุณค่าเดิม

ของสังคมหมู่บ้าน แต่จะเป็นการนำคุณค่าใหม่เข้าไปประสานและส่งเสริมให้คุณค่าเดิมของสังคมหมู่บ้านเข้มแข็งขึ้น การเข้าไปของนักพัฒนาจึงควรอยู่บนพื้นฐานของการทำเทียมภาคการพิน คักดีศรีของความเป็นมนุษย์และความรู้ทางด้านสังคมของชาวบ้าน (วิจิต, 2527: 181-190) ดังนั้น ในการพัฒนาตามแนววัฒนธรรมของชุมชน ความสำคัญจึงไม่ใช่อุอยู่ที่การรู้หลักการอย่างดีของ นักพัฒนาเพียงประการเดียว แต่หลักการนี้จะต้องถูกปรับให้สอดคล้องกับประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ เคยปฏิบัติของแต่ละแห่ง การพัฒนาที่ผ่านมามีผลเพราะนักพัฒนามุ่งแต่เอาของใหม่มาบรรจุให้ เจ้าของถิ่นมากเกินไป การพัฒนาที่ดีจึงต้องอาศัยวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของ ท้องถิ่นเข้ามาประยุกต์กับการพัฒนาด้วย (ถาวร ปิทธิ, 2527: 191-199)

พระปรีชา ปสนุณนโม ได้ให้ข้อสรุปว่าสังคมเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่ง แวดล้อมหรือระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง มนุษย์กับธรรมชาติก็คือสภาพแวดล้อมที่ควรจะกลมกลืนกันมี ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย การพัฒนาของมนุษย์จะต้องไม่ทำลายหรือเอาชนะเพื่อควบคุมธรรมชาติ แต่ควรเป็นไปในลักษณะของการคิดแปลงแก้ไขธรรมชาติบางส่วนเท่าที่จำเป็น เพื่อเหมาะสมแก่การ ดำรงชีวิตของคน โดยที่ให้เป็นการเบียดเบียนกันน้อยที่สุด และที่สำคัญการพัฒนาจะต้องส่งเสริม ให้มนุษย์ (ชุมชน) สามารถพึ่งพาตนเองได้ตลอดไปในทุกเรื่อง (เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และ วัฒนธรรม) เป้าหมายของการพัฒนาตามแนวทางพุทธศาสนาจึงมุ่งพัฒนาไปสู่สังคมอุดมคติที่มีพื้น ฐานอยู่ที่ชุมชนระดับหมู่บ้าน โดยที่การพัฒนานั้นจะต้องมีขึ้นเพื่อเอื้อกูลรับใช้ปัจเจกบุคคลในชุมชน นั้น การพัฒนาควรเป็นไปในลักษณะเสริมสร้างพัฒนาการของมนุษย์ตามลำดับขั้นตอน คือนับจาก การพัฒนาร่างกายไปสู่จิตใจและสุดท้ายสูงสุดคือการพัฒนาให้เกิดสติปัญญา การพัฒนาต้องก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์เคารพและเชื่อมั่นตนเองและผู้อื่น (พระปรีชา, 2527: 66-70)

3.1.2 แนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดตั้งองค์กรชุมชน

แนวความคิดนี้ให้ความสำคัญกับศักยภาพของพลังชุมชนในการพัฒนาชุมชนโดยมองเห็น ว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการพัฒนาชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากร วิชาการ เทคโนโลยี นโยบาย หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ในกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการพัฒนาอย่าง

ชัดเจนที่สุด ในอดีตที่ผ่านมากระบวนการพัฒนาชุมชนของประเทศไทยถูกรอบงำด้วยกรอบของ
ทฤษฎีการพัฒนาของประเทศตะวันตกซึ่งได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการพัฒนาประเทศโดยมิได้ตระหนัก
ถึงความแตกต่างของสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมระหว่างประเทศตะวันตก
และประเทศตะวันออก ผลพวงที่เกิดขึ้นคือความล้มเหลวทางการพัฒนา โดยเฉพาะกับภาคชนบท

โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนาได้สรุปว่ารูปแบบที่เป็นผลพวงจากความล้มเหลวของการ
พัฒนาดังกล่าวจะเห็นได้จากปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในทุกระดับอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็น
เป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และปัญหาสิ่งแวดล้อม และนับวันปัญหาดังกล่าวกลับ
ทวีความซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้นจนยากต่อการแก้ไขถ้ายังคงใช้ทฤษฎีการพัฒนาจากประเทศ
ตะวันตกเป็นกรอบในการดำเนินงานพัฒนา สาเหตุที่บ่งชี้ถึงข้อบกพร่องแห่งทฤษฎีการพัฒนาที่เป็น
แม่แบบเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีรากฐานมาจากแนวความคิดและหลักการของตัวทฤษฎีเองที่ให้ความ
สำเร็จแห่งการพัฒนาที่พิจารณาจากความเจริญทางเศรษฐกิจที่วัดได้ด้วยวัตถุเพียงประการเดียว การ
พัฒนาตามแนวทางดังกล่าวจึงให้ความสำคัญแก่เทคโนโลยีและทรัพยากรรวมทั้งทุนอย่างมาก โครงการ
การศึกษาทางเลือกพัฒนาย้ำว่าแนวทฤษฎีเหล่านี้เห็นว่าการพัฒนาเป็นอำนาจอันชอบธรรมของ
รัฐหรือชนชั้นผู้นำทางการศึกษาเท่านั้น ในขณะที่ประชาชนเป็นเพียงผู้รับผลแห่งการพัฒนา ดังนั้นการ
มีส่วนร่วมและบทบาทของชนชั้นผู้นำได้ถูกยอมรับในฐานะผู้กำหนดและตัดสินใจโครงการและแผน
พัฒนา ด้วยเหตุนี้จึงแทบไม่ได้ให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อย่างจริงจัง
แต่อย่างใด ตรงกันข้ามกลับมองเห็นว่าการที่ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมหรือการไม่ยอมรับการ
เผยแพร่ในเทคนิคใหม่ๆหรือสิ่งใหม่ๆที่ทางราชการหรือชนชั้นนำทางการศึกษาเป็นเพราะประชาชนยัง
คงมีความยึดมั่นในประเพณีและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับ ความทันสมัยที่ถูกหยิบยื่นให้โครงการ
ศึกษาทางเลือกการพัฒนาให้ความเห็นว่าสิ่งนี้เป็นการกล่าวหาโดยมิได้มีการวิเคราะห์โครงสร้างของ
สังคมการเมืองอันเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมกับภาวะการณ์อย่างจริงจัง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึง
ถูกกำหนดกรอบให้เพื่อการได้เข้าร่วมในโครงการที่ทางราชการกำหนดตัดสินใจมาแล้วเท่านั้น (โครง
การศึกษาทางเลือกการพัฒนา, 2530)

ประวศ ะสี ได้ชี้ว่าข้อบกพร่องของระบบราชการบริหารประเทศเป็นสาเหตุประการสำคัญ
ที่ทำให้การพัฒนาที่ผ่านมาล้มเหลวหรือล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด เนื่องจากระบบราชการเป็น
ระบบรวมศูนย์อำนาจและเป็นระบบสำหรับการควบคุมมากกว่าการพัฒนาจึงเกิดช่องว่างขึ้นระหว่าง
องค์กรทางราชการ ซึ่งเป็นระบบควบคุมกับความต้องการองค์กรชนิดที่ว่าจะเอื้ออำนวยและสนับสนุน
การพัฒนาสังคม องค์กรพัฒนาเอกชนเท่านั้นที่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การพัฒนาชนบท

และประสบความสำเร็จเพราะองค์กรเอกชนมีความคล่องตัวกว่าและมีประสิทธิภาพกว่าเนื่องจากเป็นองค์กรขนาดเล็กและการทำงานไม่ถูกผูกติดด้วยระบบระเบียบขั้นตอนการทำงานซับซ้อนอย่างเช่นระบบราชการ ทางออกในปัญหาดังกล่าวจึงอยู่ที่รัฐบาลควรให้การยอมรับและสนับสนุนการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเพราะรัฐทำเองทั้งหมดไม่ไหวไม่คล่องตัวเท่าเอกชนทำให้ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งในประเทศพัฒนาแล้วองค์กรเอกชนเข้ามามีบทบาทในสังคมอย่างมากมายในทุกๆด้าน การสนับสนุนองค์กรเอกชนจึงเท่ากับรัฐสนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ชุมชน ลดการรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง วิธีการดังกล่าวจึงเป็นการส่งเสริมบทบาทของประชาชนองค์กรท้องถิ่นให้มีการเข้ามาบทบาทในการกำหนดตัดสินใจชีวิตของตนเองได้อย่างแท้จริง นั่นคือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างแท้จริง (ประเวศ, 2527: 4-5)

สุริชัย หวันแก้ว ได้ตั้งข้อสังเกตว่าความชอบธรรมในการดำเนินงานพัฒนาสังคมเท่าที่ผ่านมานั้นผูกขาดรวมอยู่ที่ระบบราชการเท่านั้น จากสภาพการณ์ดังกล่าวประชาชนจึงไม่เคยมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเลย ในสังคมที่ปกครองด้วยประชาธิปไตยแบบประเทศไทย รัฐควรต้องยอมรับปรากฏการณ์สังคมทุนนิยมที่มีกลุ่มต่างๆและมีศูนย์มีอำนาจหลากหลายภายใต้กติการ่วมกัน ดังนั้นพลังทางสังคมนอกระบบราชการซึ่งอาจอยู่ในท้องถิ่นในชุมชนชั้นกลางในรูปองค์กรอาสาสมัครและสมาคมเอกชนต่างๆสามารถพัฒนาตามฐานะได้โดยมิได้ขัดแย้งกับระบบราชการเสมอไป องค์กรเอกชนองค์กรท้องถิ่นจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง (สุริชัย หวันแก้ว, 2527: 6-9)

คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐานให้ทัศนะว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดการปรับระบบความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อกระบวนการพัฒนา โดยเน้นว่าจะต้องมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจและความรับผิดชอบให้กับประชาชนหรือชุมชนซึ่งเป็นผู้รับผลโดยตรงจากการพัฒนาภายใต้การจัดการบริหารและสนับสนุนอย่างเต็มที่จากภาครัฐ (คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน, 2527: 144-155) ดังนั้นการปรับระบบความสัมพันธ์ที่กล่าวมาโดยหลักการนั้นมุ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวทางในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในแง่ของการกำหนดบทบาททางสังคมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศขององค์กรพัฒนาเอกชนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาใหม่จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงเป้าหมายการพัฒนาและในเชิงกระบวนการหรือวิธีการพัฒนา โดยมีประชาชนเป็นองค์กรประกอบที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในการช่วยตัดสินใจกำหนดและรับผิดชอบต่อการพยายามเปลี่ยนแปลงสังคมใดๆซึ่งมีผลกระทบ

ต่อชุมชนโดยตรง โดยทั่วไปแล้วคนจำนวนมากยังเข้าใจว่ารากฐานความคิดการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาอยู่ที่การเปิดโอกาสให้ชุมชนคิดเองทำเอง ความคิดดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะว่าหัวใจของการมีส่วนร่วมจะต้องอยู่ที่อำนาจในการตัดสินใจของประชาชนที่เลือกดำเนินชีวิตในชุมชนหรือกิจกรรมการพัฒนาด้วยตนเองซึ่งในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันประชาชนยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกการพัฒนาด้วยตนเอง จากแนวความคิดและหลักการดังกล่าวการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีความหมายถึงการที่ประชาชนได้ร่วมค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้วยตนเอง วิเคราะห์ถึงเหตุและที่มาของปัญหา เลือกวิธีการและวางแผนการแก้ปัญหา ตลอดจนดำเนินการตามแผนและประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จทั้งนี้ต้องดำเนินงานด้วยประชาชนเอง (สัมพันธ์, 2527: 161-164)

ภูมิธรรม เวชยชัย กล่าวถึงความสัมพันธ์ของบทบาทขององค์กรเอกชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่มองผ่านความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าองค์กรพัฒนาเอกชนนั้นเป็นรูปแบบการรวมตัวอันหนึ่งของประชาชนในสังคมเฉพาะอย่างยิ่งคนชั้นกลางในสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นแนวความคิดที่ว่าบทบาทและหน้าที่ในการพัฒนาสังคมนั้นเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคนที่จะร่วมมือกันช่วยเหลือเกื้อกูลในการแก้ไขปัญหาของตนเองและของสังคม นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงการที่ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นการสะท้อนทิศทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอีกด้วย (ภูมิธรรม, 2527: 22-31)

3.1.3 แนวความคิดการพัฒนาตามแนววิเวศวิทยา

เดชา ศิริวัชร กล่าวว่าองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นการพัฒนาการเกษตรซึ่งได้ตระหนักถึงและพยายามแสวงหารูปแบบการพัฒนาการเกษตรที่เหมาะสมกับเกษตรกรไทยและสภาพแวดล้อมของประเทศ เห็นว่าต้นเหตุของปัญหาอยู่ที่เกษตรกรต้องพึ่งพาจากภายนอกมากเกินไปอันสืบเนื่องมาจากจุดประสงค์การผลิตเพื่อส่งออกเป็นหลัก เกษตรกรจึงควรลดการพึ่งพาภายนอกโดยเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเพื่อขายส่วนใหญ่ไปเป็นการผลิตเพื่อบริโภคให้สูงขึ้นในลักษณะของการเกษตรแบบผสมผสานที่ทำการเกษตรและหันมาใช้เทคโนโลยีหลายๆชนิดบนพื้นฐานเดียวกัน นอกจากนี้การผลิตที่พึ่งตนเองจะไม่ทำให้เกิดมลพิษแต่จะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมให้ได้อยู่เสมอ (เดชา, 2532)

ในทำนองเดียวกันวินัย วีระวัฒน์นันท์ มีความเห็นว่านโยบายทางการเกษตรของประเทศไทยที่ผิดพลาดในปัจจุบันทำให้เกษตรกรต้องประสบปัญหาความยากจนมากขึ้น ไม่สามารถพึ่งพาทางการผลิตด้วยตนเองได้ต่อไปและยังก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาตินำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมและความสูญเสียของระบบนิเวศวิทยา อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากลักษณะการผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม ทางออกเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวคือรัฐบาลควรปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศไทยเสียใหม่ การเกษตรในรูปแบบที่เหมาะสมต่อสังคมควรเป็นการเกษตรแบบที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ควรเน้นการผลิตเพื่อบริโภคเองมากกว่าการผลิตเพื่อส่งออกในลักษณะของการเกษตรแบบผสมผสาน (วินัย, 2533)

ประเวศ วะสี ตั้งข้อสังเกตว่าแม้การพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาจะก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูงและนำมาซึ่งความมั่งคั่งและทันสมัยให้แก่คนในชาติ แต่ในอีกด้านหนึ่งของการพัฒนาประเทศตามแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยมซึ่งมีลักษณะการพัฒนาแบบ "มือใครยาวสาวได้สาวเอา" (ประเวศ, 2533) กลับนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ นานา นับประการ เช่น ปัญหาความยากจนระหว่างคนในชนบทกับเมืองที่มีความแตกต่างทางรายได้กันอย่างมากร ปัญหาการศึกษา สาธารณสุข อาชญากรรม การเมือง และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของมนุษย์โดยตรงได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติเพราะถูกระดมเข้ามาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ระบบนิเวศวิทยาของชุมชน สังคม และของโลกโดยรวมต้องสูญเสียไปจนยากที่จะแก้ไขให้กลับคงสู่สภาพเดิมได้ และปัญหาดังกล่าวนับเป็นมหันตภัยที่เกิดขึ้นแก่ชาวโลกทุกคนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวกระตุ้นให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์อันไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากวิถีชีวิตถูกรอบงำด้วยแรงอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อโดยผ่านสื่อประเภทต่างๆอย่างกว้างขวางทุกวันก็ยิ่งเท่ากับเร่งกระตุ้นให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างรุนแรงมากขึ้นโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบรวมภายในระบบนิเวศน์วิทยาเดียวกัน จึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาประเทศตามแบบประเทศตะวันตกภายใต้ของนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมโดยการตรวจสอบถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น นับเป็นการสร้างวัฏจักรของการทำลายหรือการดำรงอยู่ "แบบองค์รวม" ของสังคมรวมอย่างรุนแรง ซึ่งองค์รวมของสังคมประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สัตว์ วัตถุ และจิตใจ (ประเวศ, 2533) และในขณะเดียวกันยังมีความเจริญมากกลับยิ่งมีการสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพสูงมากยิ่งขึ้นก็ย่อมหมายถึงว่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ด้วย

จำนวนที่ลดลงก็จะถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้นด้วยประสิทธิภาพของเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงว่าการมุ่งทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาล ในที่สุดแล้วยอมก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตสภาพชีวิตมนุษย์ถูกแยกออกจากธรรมชาติ กลายเป็นผู้อาประโยชน์ฝ่ายเดียว แนวทางการพัฒนาดังกล่าวจึงส่งเสริมให้เกิดการทำลายองค์รวมของสังคมและส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์วิทยาอย่างรุนแรงในด้านที่สำคัญ เช่น ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมปัญหาการทำลายและสูญเสียในเชิงนิเวศน์วิทยาและปัญหาสารพิษตกค้างบนพื้นผิวโลกที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในรูปของปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ปัญหาดังกล่าวล้วนเป็นสาเหตุและผลต่อกันที่ก่อให้เกิดผลกระทบของปัญหาเป็นลูกโซ่จากปัญหาหนึ่งไปสู่อีกปัญหาหนึ่งในที่สุดจะเกิดเป็นระบบของปัญหาที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องกันอยู่จนยุ่งยากต่อการแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง ดังนั้นการมุ่งแก้ไขปัญหาใดเพียงปัญหาหนึ่งจากระบบปัญหาทั้งหมดจึงมีอาจหวังผลสำเร็จแห่งการแก้ไขปัญหาได้ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุพื้นฐานมาจากความพยายามในการเปลี่ยนแปลงนโยบายการผลิตของประเทศไทยที่มีมาแต่เดิม จากพื้นฐานการผลิตแบบยังชีพหรือพึ่งพาตนเองได้ภายในชุมชนหนึ่งๆไปสู่รูปแบบการผลิตเพื่อการส่งออกในภาคอุตสาหกรรม และการผลิตทางการเกษตรแบบเกษตรอุตสาหกรรมซึ่งเป็นการผลิตที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ซับซ้อน รูปแบบการผลิตดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นอย่างเต็มรูปแบบในสังคมไทยด้วยเห็นว่าจะเป็นหนทางไปสู่ความอุดมสมบูรณ์ในทางอาหารและโภชนาการ แต่หาได้ตระหนักถึงภัยร้ายจากรูปแบบการผลิตดังกล่าวที่นำไปสู่หายนะในทางนิเวศวิทยา (เดชา, 2532) ยุทธศาสตร์ที่นำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตกระทำใน 2 ลักษณะ คือลักษณะแรก เป็นการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระดับโครงสร้างรวม คือจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในชุมชนเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก ลักษณะที่สองเป็นการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในรายสาขาการผลิตคือจากการเกษตรแบบยังชีพหรือแบบพึ่งพาตนเองไปสู่การผลิตแบบเกษตรอุตสาหกรรม ซึ่งทั้งสองลักษณะเป็นระบบการผลิตที่ต้องผูกพันกับระบบตลาดภายนอกมากขึ้นเพื่อรองรับการส่งออกและนำมาซึ่งเงินตราจากต่างประเทศเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ นั่นก็หมายความว่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จะต้องถูกนำมาใช้ในการผลิตด้วยจำนวนมหาศาลเพื่อแลกกับเงินตราต่างประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างการผลิตของประเทศค่อยพัฒนาทั้งหลายรวมทั้งประเทศไทยนั้นเป็นการผลิตที่การผลิตอยู่บนพื้นฐานของการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นทุนดั้งเดิมของประเทศถูกนำมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ทุนดังกล่าวจึงถูกทำลายลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องจนยากที่จะดำรงสภาพความสมดุลย์ขององค์รวมทางนิเวศวิทยาไว้ได้ ดังนั้นจึงมีความเจริญทาง

เศรษฐกิจมากขึ้นเท่าใดยิ่งเท่ากับเร่งรื้อให้มีการผลาญทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ อุตสาหกรรมได้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งอนาคตในขณะที่เกษตรกรรมกลายเป็นตัวแทนแห่งอดีต อนาคตทางการพัฒนาประเทศจึงถูกนำไปผูกพันกับทายนายของระบบนิเวศวิทยาและความล้มละลายของเกษตรกร ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม ได้ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงกับประเทศไทยตลอดมาใน 3 ประการ คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาทำลายและสูญเสียเชิงนิเวศวิทยา และปัญหาสารพิษ

ประเวศ วะสี ได้เสนอว่าแนวความคิดและกรอบทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาประเทศควรเปลี่ยนไปจากการพัฒนาที่มีเป้าหมายแต่เพียงการสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจแก่ประเทศอย่างเดียว ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดการทำลายต้นทุนทางเศรษฐกิจและต้นทุนทางสังคมของประเทศให้อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมโดยตลอด ควรเป็นการพัฒนาที่กระทำควบคู่ไปกับการรู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติเพื่อรักษาและพัฒนา "องค์รวมสรรพสิ่ง" เพื่อสร้างและดำรงไว้ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่สมดุลตลอดเวลา (ประเวศ, 2533) โดยที่กระบวนการพัฒนาที่ถูกต้องควรเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดผลแก่มนุษย์ที่ยั่งยืนและยาวนาน (Sustainability Development) ในอันที่จะผดุงรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมไว้ได้ (วินัย, 2533) และเพื่อสนับสนุนแนวทางการพัฒนาดังกล่าว รัฐควรกำหนดนโยบายที่เหมาะสมเพื่อใช้เป็นมาตรการทางสังคมในการกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นต้นทุนสาธารณะทางสังคมให้ทุกคนได้รับผลประโยชน์ร่วมกันสูงสุด นโยบายทางสังคมที่ยั่งยืนควรมีส่วนชี้นำแนวทางการพัฒนาในเชิงป้องกันและแก้ไขสาเหตุที่มาจากรูปแบบของการพัฒนาที่มุ่งส่งเสริมการทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นมาตรการหยุดยั้งการเจริญของประชากรให้ลดน้อยลง การป้องกันรักษาที่ดินเพื่อการเพาะปลูกด้วยการบังคับใช้การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม การนำทรัพยากรทุกชนิดกลับมาใช้ใหม่ การส่งเสริมการปลูกป่าเพื่อคืนสภาพสมดุลและเพื่อการใช้สอยของชุมชน การวางแผนการใช้น้ำให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นของประเทศการอนุรักษ์พลังงาน การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาประเทศ และการสร้างค่านิยมของสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนอย่างถาวร มาตรการทางสังคมดังกล่าวจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะบรรลุผลแห่งความสำเร็จของการดำเนินนโยบายการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนด้วยการอนุรักษ์และรักษาระบบนิเวศวิทยาบนโลกให้ดำรงสืบต่อไปนานเท่านาน

3.2 ลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน

3.2.1 สาขาการพัฒนาและกลุ่มเป้าหมาย

องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยเน้นการพัฒนาในหลาย "สาขาการพัฒนา" ประกอบด้วย การเกษตร การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ปัญหาสังคม และสิทธิมนุษยชน โดยกำหนด "กลุ่มเป้าหมาย" ประกอบด้วยชาวชนบท เด็กและเยาวชนสตรี คนพิการ ชาวเขาและชนกลุ่มน้อย กรรมการ ชาวสลัมและประชาชนทั่วไป

การจำแนกกลุ่มเป้าหมายขององค์กรพัฒนาเอกชนตามสาขาการพัฒนาแสดงให้เห็นว่า องค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละสาขาการพัฒนามีกฎหมายหลักต่างกัน (ตารางที่ 3.1) องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาการเกษตรมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่ชาวชนบท องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการสาธารณสุขและสาขาการศึกษา รวมทั้งสาขาการศาสนามีกลุ่มเป้าหมายหลักที่ชาวชนบท เด็กและเยาวชน และประชาชนทั่วไป ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาศิลปวัฒนธรรมและสาขาสิ่งแวดล้อมมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่ชาวชนบทและชนกลุ่มน้อย (รวมทั้งชาวเขา) ในขณะที่ องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาปัญหาสังคมมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่เด็กและเยาวชน ส่วนองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาสิทธิมนุษยชนมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่ประชาชนทั่วไป สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในลักษณะองค์กรกึ่งกลางนั้นมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน (อพช.)

3.2.2 ฐานะทางกฎหมายของหน่วยงาน

ฐานะทางกฎหมายของจำแนกได้เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้จดทะเบียนในรูปของสมาคมและมูลนิธิ และองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เช่น ชมรมและกลุ่มต่างๆ (รวมทั้งที่ใช้คำขึ้นต้นว่า "โครงการ" และ "หน่วย") องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาด้านการศึกษา การศาสนา และปัญหาสังคมส่วนใหญ่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้จดทะเบียนในรูปของสมาคมและมูลนิธิ ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาด้านเกษตร การสาธารณสุข ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนมีประมาณกึ่งหนึ่งที่ไม่ได้จดทะเบียนในรูปของสมาคมและมูลนิธิ (ตารางที่ 3.2) การที่องค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งไม่ได้จดทะเบียน

ทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมีสาเหตุหลายประการ เช่น ฐานะทางการเงินยังไม่เข้าเกณฑ์ที่จะขอจดทะเบียนเป็นสมาคมและมูลนิธิ ความไม่แน่ใจว่าจะสามารถดำเนินงานโครงการได้ในระยะยาวเนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับแหล่งเงินทุน ความไม่ต้องการอยู่ภายใต้การควบคุมหรือการสอดส่องดูแลของกระทรวงมหาดไทยหากจดทะเบียนเป็นสมาคมและมูลนิธิ

ตารางที่ 3.1 : กลุ่มเป้าหมายขององค์กรพัฒนาเอกชนจำแนกตามสาขาการพัฒนา

	ทั่วไป		สตรี	ชนกลุ่มน้อย		กรรมกร	อพยพ		รวม		
	เด็ก-เยาวชน	คนพิการ	ชนกลุ่มน้อย	ชาวชนบท	ชาวสลัม	อื่นๆ					
เกษตร	5 (5.3)	9 (9.6)	4 (4.3)	- (-)	10 (10.6)	57 (60.6)	- (-)	- (-)	5 (5.3)	4 (4.3)	94 (100.0)
สาธารณสุข	12 (16.7)	11 (15.3)	3 (4.2)	1 (1.4)	6 (8.3)	17 (23.6)	1 (1.4)	1 (1.4)	3 (4.2)	17 (23.6)	72 (100.0)
การศึกษา	25 (17.0)	40 (27.2)	12 (8.2)	7 (4.8)	9 (6.1)	34 (23.1)	1 (0.7)	3 (2.0)	6 (4.1)	10 (6.8)	147 (100.0)
ศาสนา	7 (18.9)	7 (18.9)	2 (5.4)	2 (5.4)	2 (5.4)	10 (27.0)	- (-)	- (-)	- (-)	7 (18.9)	37 (100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	4 (8.8)	5 (11.8)	3 (14.7)	1 (2.9)	7 (20.6)	9 (26.5)	1 (2.9)	- (-)	2 (5.9)	2 (5.9)	34 (100.0)
สิ่งแวดล้อม	2 (15.4)	- (-)	- (-)	- (-)	6 (46.2)	5 (38.5)	- (-)	- (-)	- (-)	- (-)	13 (100.0)
ปัญหาสังคม	14 (15.1)	28 (30.1)	5 (5.4)	9 (9.7)	2 (2.2)	13 (14.0)	1 (1.1)	4 (4.3)	5 (5.4)	12 (12.9)	93 (100.0)
สิทธิมนุษยชน	5 (41.7)	1 (8.3)	2 (16.7)	- (-)	- (-)	3 (25.0)	- (-)	- (-)	1 (8.3)	- (-)	12 (100.0)
องค์กรกลาง	12 (16.7)	12 (16.7)	5 (6.9)	3 (4.2)	3 (4.2)	12 (16.7)	- (-)	1 (1.4)	17 (23.6)	7 (9.7)	72 (100.0)
อื่นๆ	11 (30.6)	8 (22.2)	3 (8.3)	- (-)	- (-)	4 (11.1)	- (-)	- (-)	1 (2.8)	9 (25.0)	36 (100.0)

ตารางที่ 3.2 : ฐานะทางกฎหมายของหน่วยงาน

	สมาคม	มูลนิธิ	ชมรม/กลุ่ม	รวม
เกษตร	8 (8.5)	30 (31.9)	56 (59.6)	94 (100.0)
สาธารณสุข	13 (18.1)	21 (29.2)	38 (52.8)	72 (100.0)
การศึกษา	33 (22.4)	60 (40.8)	54 (36.7)	147 (100.0)
ศาสนา	13 (35.1)	11 (29.7)	13 (35.1)	37 (100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	7 (20.8)	9 (26.5)	18 (52.9)	34 (100.0)
สิ่งแวดล้อม	- (-)	7 (53.8)	6 (46.2)	13 (100.0)
ปัญหาสังคม	19 (20.4)	40 (43.0)	34 (36.6)	93 (100.0)
สิทธิมนุษยชน	1 (8.3)	5 (41.7)	6 (50.0)	12 (100.0)
องค์กรกลาง	19 (26.4)	22 (30.6)	31 (43.1)	72 (100.0)
อื่นๆ	11 (30.6)	13 (36.1)	12 (33.3)	36 (100.0)

3.23 ปีที่จัดตั้งหน่วยงาน

องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาด้านการสาธารณสุข การศึกษา และปัญหาสังคมมีการก่อตั้งมากในช่วงปี 2519-2528 (ตารางที่ 3.3) และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาด้านการเกษตรที่มีการก่อตั้งมากในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา (2519-2533) หรือกล่าวอีก

นัยหนึ่งได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบท
 เพิ่งจะเริ่มขยายตัวเมื่อ 15 ปีที่ผ่านมานี้เอง นอกจากนี้องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนา
 ด้านสิ่งแวดล้อมมีการก่อตั้งค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาการพัฒนาอื่นๆ ในช่วง 5 ปีที่ผ่าน
 มา (2529-2533) อันเป็นผลสืบเนื่องจากการนำเอาแนวความคิดการพัฒนาตามแนวนิวศวิทยา
 มาประยุกต์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ตารางที่ 3.3 : ปีที่จัดตั้งหน่วยงาน

	ก่อน 2514	2514-2518	2519-2523	2524-2528	2529-2533	รวม
เกษตร	19	7	18	33	17	94
	20.2	7.4	19.1	35.1	18.1	(100.0)
สาธารณสุข	9	9	20	22	12	72
	12.5	12.5	27.8	30.6	16.7	(100.0)
การศึกษา 29	14	37	50	17	147	
	19.7	9.5	25.2	34.0	11.6	(100.0)
ศาสนา	9	4	8	9	7	37
	24.3	10.8	21.6	24.3	18.9	(100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	5	6	6	11	6	34
	14.7	17.6	17.6	32.4	17.6	(100.0)
สิ่งแวดล้อม	3	2	2	1	5	13
	23.1	15.4	15.4	7.7	38.5	(100.0)
ปัญหาสังคม	22	14	22	24	11	93
	23.7	15.1	23.7	25.8	11.8	(100.0)
สิทธิมนุษยชน	3	2	2	3	2	12
	25.0	16.7	16.7	25.0	16.7	(100.0)
องค์กรกลาง	18	11	16	22	7	72
	22.2	15.3	22.2	30.6	9.7	(100.0)
อื่นๆ	9	4	9	12	2	36
	25.0	11.1	25.0	33.3	5.6	(100.0)

324 เงินทุนในการดำเนินงานของหน่วยงาน

ในจำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนในแต่ละสาขาการพัฒนา มีเพียง 1 ใน 3 ที่มีเงินทุนในการดำเนินงานของหน่วยงานมากกว่า 1 ล้านบาท โดยที่ส่วนใหญ่ขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการศึกษา การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีเงินทุนในการดำเนินงานของหน่วยงานต่ำกว่า 4 แสนบาท ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนด้านการเกษตรสาธารณสุข ปัญหาสังคม และสิทธิมนุษยชนมีเงินทุนในการดำเนินงานของหน่วยงานประมาณ 2 แสนบาท ถึง 1 ล้านบาท (ตารางที่ 3.4)

ตารางที่ 3.4 : เงินทุนของหน่วยงาน

(หน่วย : ล้านบาท)

	<0.2	0.2-0.4	0.4-1.0	1.0-10.0	>10.0	รวม
เกษตร	22	27	22	19	4	94
	23.4	28.7	23.4	20.2	4.3	(100.0)
สาธารณสุข	16	24	17	12	3	72
	22.2	33.3	23.6	16.7	4.2	(100.0)
การศึกษา	37	49	21	29	11	147
	25.2	33.3	14.3	19.7	7.5	(100.0)
ศาสนา	10	12	7	7	1	37
	27.0	32.4	18.9	18.9	2.7	(100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	9	14	3	7	1	34
	26.5	41.2	8.8	20.6	2.9	(100.0)
สิ่งแวดล้อม	4	4	2	2	1	13
	30.8	30.8	15.4	15.4	7.7	(100.0)
ปัญหาสังคม	24	24	22	17	6	93
	25.8	25.8	23.7	18.3	6.5	(100.0)
สิทธิมนุษยชน	1	7	1	1	2	12
	8.3	58.3	8.3	8.3	16.7	(100.0)
องค์กรกลาง	14	24	13	16	5	72
	19.4	33.3	18.1	22.2	6.9	(100.0)
อื่นๆ	15	12	4	4	1	36
	41.7	33.3	11.1	11.1	2.8	(100.0)

324 บุคลากรของหน่วยงาน

ในจำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนในแต่ละสาขาการพัฒนา มีถึง 2 ใน 3 ที่มีบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำต่ำกว่า 10 คน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนด้าน การเกษตร และสิ่งแวดล้อมมีเจ้าหน้าที่ประจำต่ำกว่า 5 คน ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนด้าน การสาธารณสุข การศึกษา การศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ปัญหาสังคม และสิทธิมนุษยชน มีบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำประมาณ 6-10 คน (ตารางที่ 3.5) แม้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนในแต่ละสาขาการพัฒนาจะมีบุคลากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ประจำจำนวนค่อนข้างน้อย แต่ส่วนใหญ่ก็มีอาสาสมัครเป็นบุคลากรเสริมในงานภาคสนามประมาณ 6-10 คน (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.5 : เจ้าหน้าที่ประจำ

(หน่วย : คน)

	1-5	6-10	11-20	>21	รวม
เกษตร	36	29	15	14	94
	38.3	30.9	16.0	14.9	(100.0)
สาธารณสุข	23	30	9	10	72
	31.9	41.7	12.5	13.9	(100.0)
การศึกษา	45	60	21	21	147
	30.6	40.8	14.3	14.3	(100.0)
ศาสนา	14	17	5	1	37
	37.8	45.9	13.5	2.7	(100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	10	17	6	1	34
	29.4	50.0	17.6	2.9	(100.0)
สิ่งแวดล้อม	7	2	3	1	13
	53.8	15.4	23.1	7.7	(100.0)
ปัญหาสังคม	25	43	12	13	93
	26.9	46.2	12.9	14.0	(100.0)
สิทธิมนุษยชน	4	6	-	2	12
	33.3	50.0	(-)	16.7	(100.0)
องค์กรกลาง	25	25	11	11	72
	34.7	34.7	15.3	15.3	(100.0)
อื่นๆ	11	21	-	4	36
	30.6	58.3	(-)	11.1	(100.0)

ตารางที่ 36 : เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร

(หน่วย : คน)

	1-5	6-10	11-20	>21	รวม
เกษตร	13	67	3	11	94
	13.8	71.3	3.2	11.7	(100.0)
สาธารณสุข	11	49	3	9	72
	15.3	68.1	4.2	12.5	(100.0)
การศึกษา	27	97	8	15	147
	18.4	66.0	5.4	10.2	(100.0)
ศาสนา	8	26	1	2	37
	21.6	70.3	2.7	5.4	(100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	6	23	1	4	34
	17.6	67.6	2.9	11.8	(100.0)
สิ่งแวดล้อม	1	11	-	1	13
	7.7	84.6	(-)	7.7	(100.0)
ปัญหาสังคม	9	65	9	10	93
	9.7	69.9	9.7	10.8	(100.0)
สิทธิมนุษยชน	2	8	-	2	12
	16.7	66.7	(-)	16.7	(100.0)
องค์กรกลาง	10	54	2	6	72
	13.9	75.0	2.8	8.3	(100.0)
อื่นๆ	9	20	3	4	36
	25.0	55.6	8.3	11.1	(100.0)

3.25 กิจกรรมของหน่วยงาน

กิจกรรมที่องค์กรพัฒนาเอกชนจัดประกอบด้วย การส่งเสริมความรู้หรือฝึกอบรม (เช่น การเกษตรผสมผสาน โภชนาการ และการป้องกันโรค) การจัดตั้งกองทุนชุมชน (เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารควาย ธนาคารปู กองทุนยา กองทุนร่วม โครงการอาหารกลางวัน) การให้สินเชื่อ โครงการแก่ชุมชน การจัดหาสาธารณูปโภค (เช่น แหล่งน้ำเพื่อบริโภคอุปโภค และห้องสมุด) การอนุรักษ์ทรัพยากร (เช่น ที่ดิน และป่าไม้) การบริการชุมชนหรือสงเคราะห์ชุมชน (เช่น การรักษาพยาบาล และการสงเคราะห์เด็กกำพร้าและคนพิการ) การรณรงค์เผยแพร่ (เช่น การวางแผนครอบครัว) การวิจัยหรือประเมินผล รวมทั้งการประสานงานและการให้เงินทุนแก่หน่วยงานที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเอง

การจำแนกกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชนตามสาขาการพัฒนาแสดงให้เห็นว่าองค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละสาขาการพัฒนามีกิจกรรมที่เหมือนกันในเรื่องการส่งเสริมความรู้หรือการฝึกอบรม แต่ในขณะเดียวกันก็มีกิจกรรมอื่นที่ต่างหาก (ตารางที่ 3.7) กล่าวคือองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาการเกษตรมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการจัดตั้งกองทุนชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาการสาธารณสุขและสาขาปัญหาสังคมมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการบริการและสงเคราะห์ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาการศึกษา มีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการประสานงาน องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาการศาสนา และสาขาลิทธิมนุษยชนมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการรณรงค์ องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม องค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นสาขาพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการรณรงค์และด้านการวิจัยและประเมินผล สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในลักษณะองค์กรกลางนั้นมีกิจกรรมด้านการส่งเสริมความรู้และฝึกอบรมและด้านการประสานงานระหว่างองค์กรเอกชนด้วยกันเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.7 : กิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชนจำแนกตามสาขาการพัฒนา

	เงินทุน		กองทุน		สาธารณูปโภค		วิจัย	รณรงค์		รวม	
	สินเชื่อ		อนุรักษ์		ฝึกอบรม		บริการชุมชน	ประสานงาน			
เกษตร	1	5	44	8	23	65	7	4	13	21	191
	(0.5)	(3.1)	(23.0)	(4.2)	(12.0)	(34.0)	(3.7)	(2.1)	(6.8)	(11.0)	(100.0)
สาธารณสุข	3	-	8	1	5	47	8	24	17	17	129
	(2.3)	(-)	(6.2)	(0.8)	(3.9)	(36.4)	(6.2)	(19.6)	(13.2)	(13.2)	(100.0)
การศึกษา	28	-	24	1	17	99	25	28	34	46	302
	(9.3)	(-)	(7.9)	(0.3)	(5.6)	(32.8)	(8.3)	(9.3)	(11.3)	(15.2)	(100.0)
ศาสนา	-	-	-	1	-	29	1	9	16	6	62
	(-)	(-)	(-)	(1.6)	(-)	(46.8)	(1.6)	(14.5)	(25.8)	(9.7)	(100.0)
ศิลปวัฒนธรรม	-	-	-	14	2	18	4	1	3	3	45
	(-)	(-)	(-)	(31.1)	(4.4)	(40.0)	(8.9)	(2.2)	(6.7)	(6.7)	(100.0)
สิ่งแวดล้อม	-	-	-	-	-	3	2	-	2	1	8
	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(37.5)	(25.0)	(-)	(25.0)	(12.5)	(100.0)
ปัญหาสังคม	2	1	7	-	7	41	16	59	13	26	172
	(1.2)	(0.6)	(4.1)	(-)	(4.1)	(23.8)	(9.3)	(34.3)	(7.6)	(15.1)	(100.0)
สิทธิมนุษยชน	-	-	-	-	7	1	4	7	5	24	
	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)	(29.2)	(4.2)	(16.7)	(29.2)	(20.8)	(100.0)
องค์กรกลาง	3	-	8	-	1	34	8	19	22	45	140
	(2.1)	(-)	(5.7)	(-)	(0.7)	(24.3)	(5.7)	(13.6)	(15.7)	(32.1)	(100.0)
อื่นๆ	-	-	1	-	-	7	1	29	5	5	48
	(-)	(-)	(2.0)	(-)	(-)	(14.5)	(2.0)	(60.4)	(10.4)	(10.4)	(100.0)

3.26 การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน

การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชนโดยใช้เทคนิคทางสถิติที่เรียกว่า "Discriminant Analysis" ซึ่งมีประโยชน์ในการค้นหาลักษณะเด่นของกลุ่มภายใต้หลักการที่ว่า การจำแนกกลุ่มไม่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัวแปรใดตัวแปรหนึ่ง (Single Factor) แต่มีตัวแปรหลายตัว (Multiple Factors) ประกอบกัน และสามารถให้ค่าน้ำหนักอิทธิพล (ค่า Coefficient) ของตัวแปรต่างๆรวมทั้งค่าความสัมพันธ์ของตัวแปร (ค่า Correlation) เชิงแปรตามหรือแปรผกผันได้ ผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มจากจำนวนองค์กรพัฒนาเอกชนรวม 375 ราย ซึ่งมีหน่วยงานที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล 220 ราย และหน่วยงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล 155 รายนั้น ชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีลักษณะเด่น (ค่า Coefficient สูงกว่า 0.20 และ ค่า Correlation เป็น +) มักจะจัดตั้งก่อนปี 2518 มีจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำโดยเฉลี่ยมากกว่า 9 คน มีเงินทุนการดำเนินงานประจำปีโดยเฉลี่ยมากกว่า 400,000 บาท และเป็นหน่วยงานที่เน้น สาขาการพัฒนาด้านการศึกษา ในขณะที่หน่วยงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีลักษณะเด่น (ค่า Coefficient สูงกว่า 0.20 และค่า Correlation เป็น -) ที่มักจะจัดตั้งหลังปี 2522 มีจำนวนเจ้าหน้าที่ประจำโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 5 คน มีเงินทุนการดำเนินงานประจำปีโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 400,000 บาทและเป็นหน่วยงานที่เน้นสาขาการพัฒนาด้านการเกษตรและด้านสาธารณสุข

ผลการวิเคราะห์ทางสถิตินี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่จัดเก็บในภาคสนามว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานขององค์กรระหว่างประเทศได้ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำโครงการพัฒนาด้านการเกษตรและด้านสาธารณสุขแก่องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นอย่างมาก ทั้งในการขยายงานของสมาคมและมูลนิธิต่างๆซึ่งเป็นหน่วยงานที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และการส่งเสริมหน่วยงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลแต่มีการก่อตั้งเป็นชมรมหรือกลุ่มหรือโครงการโดยให้เงินทุนช่วยเหลือให้มีการเริ่มต้นทดลองการดำเนินงานเพื่อพัฒนาด้านการเกษตรและด้านสาธารณสุขในชนบทด้วยเหตุนี้จำนวนเงินทุนและจำนวนบุคลากรของชมรมหรือกลุ่มหรือโครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงค่อนข้างจะมีจำกัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.8 : การวิเคราะห์จำแนกกลุ่มลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชน

	ค่า Coefficient	ค่า Correlation
ปีที่จัดตั้ง	.61	-.68
เจ้าหน้าที่ประจำ	.60	.54
สาขาเกษตร	.43	-.41
เงินทุน	.23	.12
สาขาการศึกษา	.23	.14
สาขาสาธารณสุข	.20	-.21
สาขาศิลปะวัฒนธรรม	.18	-.14
สาขาศาสนา	.17	.08
เจ้าหน้าที่อาสาสมัคร	.00	.11
สาขาส่งแวดล้อม	.00	-.13
สาขาปัญหาสังคม	.00	.12
สาขาสหิทธิมนุษยชน	.00	.05
สาขาอื่นๆ	.00	.07
องค์กรกลาง	.00	.04
<hr/>		
การครอบคลุม	72.9%	
<hr/>		
จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล	220 ราย	
ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล	155 ราย	
รวม	375 ราย	

จากการนำเสนอแนวความคิดในการพัฒนาในส่วนที่ผ่านมาซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนได้นำมาใช้เป็นกรอบกำหนดแนวทางในการพัฒนาสังคมไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ การเลือกกรอบแนวความคิดใดมาใช้จึงขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และปรัชญาในการทำงานของแต่ละองค์กร เป็นประการสำคัญ เนื่องจากแนวความคิดแต่ละด้านต่างก็มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัดของประเด็นความคิด และในขณะเดียวกันแนวความคิดทุกด้านต่างก็มีประเด็นความคิดหลักร่วมกันในการที่จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งการพัฒนาาร่วมกัน ซึ่งจากการนำเสนอในรายละเอียดของแนวความคิดการพัฒนาในแต่ละด้าน อาจกล่าวโดยสรุปถึงประเด็นสำคัญได้ตามลำดับดังนี้

แนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชนให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนเดิมของชุมชนซึ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะที่แสดงถึงความแตกต่างของระบบชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนมองเห็นว่าชุมชนแต่ละแห่งเหมือนกับประเทศหนึ่งๆที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนานที่เคยมีความสมดุลและสมบูรณ์ในตัวเอง รวมทั้งมีฐานการยังชีพที่เป็นของชุมชนทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับสูง การพัฒนาชุมชนได้ก็ตามจึงควรมีแนวความคิดที่ตั้งอยู่บนจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่เป็นของชุมชนอย่างแท้จริง นักพัฒนาซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเมื่อเข้าสู่ชุมชนจึงควรจะต้องศึกษาสภาพทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของประชาชนเป็นหลักทำงานอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพคุณค่าพื้นฐานและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้งิจกรรมในงานพัฒนาเกิดขึ้นและคลี่คลายขึ้นจากข้อเท็จจริงของปัญหาในชุมชนจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดไป

แนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนเป็นตัวตั้งในการทำงานพัฒนา โดยมองว่าศักยภาพของชุมชนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน องค์กรชุมชนและสถาบันในชุมชนให้มีคุณภาพสูงขึ้นในการจัดงานพัฒนา และมีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในสถาบันและระบบต่างๆที่ครอบคลุมชีวิตของตนเองนับเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ซึ่งสะท้อนถึงความยุติธรรมทางสังคมที่พึงมีและพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน แนวความคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจึง มุ่งเน้นไปที่ให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของในงานพัฒนาโดยมีกระบวนการพัฒนาที่เริ่มต้นจากการที่ประชาชนได้ร่วมค้นปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้วยตนเองวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาแห่งปัญหา เลือกวิธีการและการวางแผนตลอดจนการดำเนินงานตามแผนและประเมินผลด้วยตนเอง โดยการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นมาใหม่หรือใช้กลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่เดิมเข้ามาเป็นแกนนำในการพัฒนา หัวใจของแนวความคิดนี้จะต้องอยู่ที่อำนาจในการตัดสินใจของประชาชนที่จะเลือกดำเนินวิถีชีวิตในชุมชน ดังนั้น กลยุทธ์ของการพัฒนาตามแนวความคิดนี้จะเกิดผลเต็มที่ตามศักยภาพของชนบทที่ต่อเมื่อองค์กรหรือกลุ่ม

ประชาชนผู้ด้อยโอกาสที่สุดมีแรงจูงใจและเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการร่วมคิดร่วมกำหนดนโยบายและโครงการรวมถึงการสร้างสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยตนเอง

แนวความคิดการพัฒนาตามแนวนิเวศวิทยาให้ความสำคัญกับความสมดุลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การดำเนินงานพัฒนาจะต้องเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการประสานสัมพันธ์ระหว่างระบบธรรมชาติกับระบบการดำรงชีวิตของมนุษย์ นั่นคือการพัฒนาต้องไม่เป็นการกระทำที่บั่นทอนความสัมพันธ์ของระบบทั้งสองให้แยกสลายจากกัน แต่การพัฒนาควรจะต้องสร้างเสริมและคงไว้ซึ่งระบบแห่งความสัมพันธ์ภายในระบบนิเวศให้ยั่งยืนต่อไปโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่เนื่อง จากนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยทำการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภคของมนุษย์อย่างฟุ่มเฟือย ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรการผลิตอื่นๆ ในกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม เกษตรกร และบริการอย่างมหาศาลด้วยเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย การพัฒนาในรูปแบบนี้จึงทำลายการดำรงอยู่แบบองค์รวมของสรรพสิ่งในสังคมไทยอย่างรุนแรง ทำลายความสมดุลย์ของธรรมชาติที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สภาพชีวิตมนุษย์ถูกแยกออกจากธรรมชาติ ความสำคัญของธรรมชาติเป็นเพียงทุนพื้นฐานในกระบวนการผลิต การพัฒนาแนวนี้ในที่สุดนำมาซึ่งหายนะภัยทางนิเวศวิทยาและความล้มเหลวของเกษตรกร ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจำเป็นต้องกระทำควบคู่ไปกับการรู้จักสงวนทรัพยากรธรรมชาติ

ส่วนลักษณะขององค์กรพัฒนาเอกชนมีทั้งหน่วยงานที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล และหน่วยงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยผลการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มแสดงโดยนัยว่าหน่วยงานที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีความมั่นคงทั้งในเรื่องอายุของหน่วยงานบุคลากรและเงินทุน ต่างจากหน่วยงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยเฉพาะหน่วยงานที่เน้นสาขาการพัฒนาด้านการเกษตรและด้านสาธารณสุข และความแตกต่างระหว่างหน่วยงานทั้งสองประเภทนี้เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การยอมรับของบุคคลภายนอกดังจะกล่าวต่อไปในบทที่ 5

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๐๐๐

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน

เนื้อหาในบทนี้จะเป็นการนำเสนอบทบาทที่ต้องการจะทำโดยสรุปขององค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งแนวความคิดพื้นฐานของแต่ละองค์กร เพื่อให้มีความเข้าใจในรายละเอียดมากขึ้นทั้งในด้านการพัฒนาการเกษตร (รวมทั้งการเกษตร ผสมผสาน) การสาธารณสุข การศึกษา และการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน (ที่นอกเหนือไปจากการการเกษตรผสมผสาน) ซึ่งอยู่ภายในขอบเขตของการประเมินผลครั้งนี้

4.1 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการเกษตร

4.1.1 องค์กรพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

4.1.1.1 โครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบท

โครงการนี้เป็นองค์กรกลางที่ดำเนินการด้วยการให้การสนับสนุนแก่องค์กรเครือข่ายที่ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาชุมชนชนบทในพื้นที่ 6 จังหวัดคือ นครสวรรค์ พิจิตร ลำพูน ร้อยเอ็ด ฉะเชิงเทรา และสงขลา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในทุกขั้นตอนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โครงการพัฒนาที่องค์กรสนับสนุนให้จัดทำมุ่งที่การแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความยากจน ด้วยการให้การศึกษาริวิจัยที่มาของปัญหาร่วมกับชาวบ้าน ให้ความรู้ที่ถูกต้องทั้งในด้านการเกษตรเศรษฐกิจสังคมและอื่น ๆ เพื่อจัดทำโครงการตามความเหมาะสมกับชุมชน เช่น โครงการลดรายจ่าย โครงการปลดหนี้สิน และส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรของรัฐและเอกชนเพื่อระดมทรัพยากรจากภายนอกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

4.1.1.2 โครงการพัฒนาศึกษาเพื่อชุมชน (กทม)

โครงการนี้ให้ความสำคัญกับครูซึ่งเป็นบุคลากรในชุมชนที่สำคัญยิ่งต่อการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงการพัฒนา การประสานงานกันระหว่างครูจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดที่เป็นประโยชน์ในงานด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชนร่วมกัน เนื่องจากครูเป็นบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาชุมชนมีความตื่นตัวที่จะประสานงานกัน และการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชนนั้นจะต้องมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพคนในด้านต่างๆหรือสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้โดยเฉพาะชาวชนบทซึ่งไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูง ดังนั้น โครงการพัฒนาที่องค์กรสนับสนุนให้จัดทำจึงมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ โดยเป็นโครงการที่เน้นการพัฒนาบทบาทของครูในด้านการแก้ไขปัญหาทางการศึกษาในระบบโดยตรง และเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในด้านอื่นๆ เช่น โครงการพัฒนาการกลุ่มเกษตรกรแบบไร่นาสวนผสม โครงการกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านประเภทต่างๆ กลยุทธ์สำคัญที่นำมาใช้ตามแนวความคิดดังกล่าวคือมุ่งให้บุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในการใช้ความรู้ทางวิชาการและความสามารถทุกด้านที่มีอยู่เพื่อการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการนำการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในแง่ของงานพัฒนาชนบท และในด้านการพัฒนาแนวความคิดของการศึกษาให้สอดคล้องกับชุมชน รวมถึงการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารและสื่อเพื่อการพัฒนาทางการศึกษาและประสานงานกับหน่วยงานทั้งของรัฐบาล และเอกชน

4.1.1.3 โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุกกลุ่มร้องไห้ (กทม)

โครงการมุ่งให้การส่งเสริมชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้และการนำทรัพยากรที่ท้องถิ่นมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนรวมทั้งการจัดทำโครงการพัฒนาในด้านการเกษตรกรรมร่วมไปกับการพัฒนาในด้านอื่น กลยุทธ์หลักที่นำมาใช้ได้แก่การสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรท้องถิ่น เพื่อให้กลุ่มหรือองค์กรดังกล่าวมีบทบาทเป็นแกนนำในการพัฒนาและการตัดสินใจนอกจากนี้ยังกระตุ้นให้ชาวบ้านสามารถประสานงานระหว่างกลุ่มชาวบ้าน องค์กรเอกชน และรัฐบาลจากภายนอก เพื่อแสวงหาความร่วมมือและนำไปสู่การสร้างรูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน

4.1.14 โครงการพัฒนาชุมชนเมืองคลองสิบ

แนวความคิดสำคัญในการพัฒนาคือสภาพปัญหาและการดำเนินชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม
ชานเมืองมีความแตกต่างจากชุมชนเกษตรกรรมทั่วไป รูปแบบการพัฒนาที่จะนำมาใช้ต้องมีความ
เหมาะสมกับสภาพชุมชนที่เป็นอยู่ และการพัฒนาดังกล่าวควรสนับสนุนให้ชาวบ้านมีศักยภาพเพิ่มขึ้น
และสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวด้วยการสร้างองค์กรชาวบ้านให้มีความสามารถรับผิดชอบ
การพัฒนาชุมชนได้ โครงการให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการเกษตรรูปแบบ
ต่างๆขึ้นในหมู่บ้าน กลยุทธ์ที่นำมาใช้คือการลงทุนด้านเงินทุน การให้ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
ข้อ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการดำเนินงาน
ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชน และเน้นการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชนหรือการพัฒนาองค์กรชาวบ้านให้มี
ความรู้ความสามารถเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาและประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกชุมชน

4.1.15 โครงการเพื่อบัณฑิตอาสาสมัครเพื่อการพัฒนา

โครงการนี้เป็นความร่วมมือกันของกลุ่มอดีตบัณฑิตอาสาสมัครและบุคคลทั่วไปที่ยังมีความ
สนใจและศรัทธาการทำงานพัฒนาเพื่อร่วมงานกันดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยการ
ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาชนบทที่ให้ความสำคัญกับภาคแก้ไขปัญหาคความยาก
จนในด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้
โครงการศึกษาปัญหาการปลูกข้าวของชาวมุขจังหวัดน่าน และโครงการให้ความรู้ในด้านการ
ส่งเสริมการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพชุมชน

4.1.16 ชมรมอาสาพัฒนาชนบท

ชมรมนี้ดำเนินการพัฒนาชุมชนชนบทยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพึ่งพาตนเอง
เพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยจัดทำโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาค
ความยากจนด้วยการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพอื่นๆ เช่น การจัดตั้งกองทุนเพื่อการ
พัฒนาหมู่บ้าน โครงการประมงหมู่บ้าน การให้สินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพอื่น กลยุทธ์ที่นำมาใช้
เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิชาลัยและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้เพื่อการพัฒนา
ชุมชน และการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในด้านการจัดการศึกษาและฝึกอบรม

4.1.1.7 มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย

หน่วยงานนี้ดำเนินการพัฒนาชุมชนชนบทตามแนวความคิดการพัฒนาการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมและกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตรกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจและอื่นๆ โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ และโครงการพัฒนาการตลาดและการจัดการสำหรับชาวชนบท การจัดทำโครงการดังกล่าวดำเนินการโดยการให้ความรู้และอบรมให้แก่เกษตรกร รวมถึงการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเพื่อให้เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรทั่วไปอย่างแท้จริง

4.1.1.8 สมาคมเทคโนโลยีที่เหมาะสม

เทคโนโลยีที่เหมาะสมในลักษณะที่มีราคาถูก สร้างง่าย เผยแพร่แก่ชุมชนง่าย นับเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการพัฒนาชุมชนซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในงานพัฒนาจะมีส่วนสนับสนุนให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ หน่วยงานได้นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านต่างๆ ไปเผยแพร่แก่ชุมชนในด้านการส่งเสริมการเกษตรและโครงการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น โครงการส่งเสริมการเกษตร โครงการการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับด้านการเกษตรและการชลประทาน และโครงการส่งเสริมและพัฒนาพลังงานทดแทน กลยุทธ์หลักที่หน่วยงานนำมาใช้ในการดำเนินโครงการชนบทโดยเน้นการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนในประเทศไทย การค้นคว้ารวบรวมวิทยากรทางเทคโนโลยีจากแหล่งต่างๆ นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม และการเผยแพร่เทคโนโลยีที่ได้ค้นคว้าทดสอบและดัดแปลงจนสามารถนำไปใช้ได้เป็นผลดีแก่ชุมชนในวงกว้าง การเผยแพร่ทำโดยการสาธิต ฝึกอบรม และเผยแพร่ผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ ประเภทต่างๆ รวมถึงการให้บริการด้านคำแนะนำปรึกษาในการนำไปใช้แก่บุคคลและหน่วยงานที่สนใจทั่วไป

4.1.1.9 องค์การคานอลิคสงเคราะห์

หน่วยงานเน้นการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยไม่คำนึงถึง เพศ วัย เชื้อชาติ และศาสนา ด้วยการให้ความรู้และฝึกอบรมเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาด้านอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะทางด้านปศุสัตว์ เช่น โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลูสัตว์ โครงการเลี้ยงปลา โครงการเลี้ยงผึ้ง และโครงการปลูกพืชทดแทน นอกจากนี้ยังสนับสนุนการ รวมกลุ่มชาวบ้านด้วยการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรในด้านต่างๆ เช่น โครงการเงินทุนหมุนเวียนสำหรับเมล็ดพันธุ์พืชและปุ๋ย

4.1.1.10 องค์การแคร์นานาชาติ-ประเทศไทย

หน่วยงานเน้นการพัฒนากลุ่มประชากรยากจนซึ่งเป็นกลุ่มด้อยโอกาสทางสังคมและไม่ค่อยได้รับผลจากการพัฒนา โดยให้ความสำคัญต่อการบริการและจัดการนำทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเพื่อปรับปรุงสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาองค์กรสนับสนุนการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม เช่น โครงการพัฒนาชนบทของเกษตรอำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่ และโครงการพัฒนาทรัพยากรชนบทวังค้อ อีกส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาชนบทเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาในชนบทในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงานให้ความสำคัญต่อการวางรูปแบบการทำงานเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ โดยการศึกษาวิเคราะห์และวิจัยให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ และจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านเพื่อใช้เป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชน

4.1.2 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง

4.1.2.1 โครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบท นครสวรรค์

โครงการเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดจากภาวะหนี้สินของเกษตรกรเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น โครงการดำเนินการโดยการศึกษาและวิจัยที่มาของสาเหตุภาวะหนี้สินและแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อจัดทำโครงการตามความเหมาะสม รวมถึงการประสานความร่วมมือกับองค์กรรัฐบาลและเอกชนภายนอกเพื่อใช้ทรัพยากรทางการพัฒนาร่วมกัน

4.1.2.2 โครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบท พิจิตร

โครงการเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนอันเนื่องมาจากภาวะหนี้สินของเกษตรกรเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้ดีขึ้น โดยทำการศึกษารวิจัยถึงที่มาและสาเหตุของความยากจนและให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการแก้ปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนโดยส่วนรวม ตลอดจนการแสวงหารูปแบบความเหมาะสมในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรรัฐบาลและเอกชนอื่นๆเพื่อการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.1.2.3 โครงการพัฒนาชนบทแคว้นบม-ลียัด

โครงการเน้นการแก้ไขปัญหาคความยากจนอันเนื่องมาจากภาวะหนี้สินของเกษตรกรเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยการจัดทำโครงการลดรายจ่ายและโครงการปลดหนี้สินเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในชุมชน การจัดทำโครงการดังกล่าวเน้นไปที่การส่งเสริมให้ชุมชนได้รับการศึกษาเพื่อตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา นำไปสู่การวางแผนแก้ไขในระยะสั้นและระยะยาว และยังส่งเสริมให้ชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักการศีลธรรมซึ่งเป็นแนวทางของพุทธศาสนา

4.1.2.4 โครงการพัฒนาชนบทเปิดเสรีจหนองน้อย

โครงการเน้นการพัฒนาแบบผสมผสานด้วยแนวความคิดที่ว่าปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชนบทล้วนแต่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบถึงกัน โดยเน้นโครงการพัฒนาด้านอาชีพเกษตรกรรมด้วยการให้ความรู้แก่ชุมชนในรูปแบบต่างๆตามความเหมาะสมมาใช้ในการพัฒนา และให้ความสำคัญแก่การพัฒนาผู้นำชุมชนเพื่อให้สามารถเป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านได้ต่อไป

4.1.2.5 โครงการหมู่บ้านขอนแก่นพัฒนา

โครงการเน้นการพัฒนาแบบผสมผสานทั้งในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ โครงการให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรมและการส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ เช่น การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคนม การพัฒนาตามโครงการนี้ให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งกลุ่มของเกษตรกรโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาไปสู่การค้าและการในรูปสหกรณ์

4.1.2.6 มูลนิธิจะเข้ชงหระเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานให้ความสำคัญในการพัฒนากลุ่มคนยากจนในชนบทซึ่งเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคมในด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมโครงการสำคัญ ได้แก่ การจัดที่ดินทำกินสำหรับเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน และการให้เงินกู้ยืมเพื่อลงทุนทำการเกษตร แนวทางในการส่งเสริมโครงการพัฒนาดังกล่าวมุ่งไปที่การเสริมสร้างความรู้ในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นซึ่งเป็นการให้เรียนรู้ในรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน และจัดหานักวิชาการเพื่อช่วยประสานงานทางเทคนิคและการจัดการในโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้น

4.1.2.7 มูลนิธิพัฒนาเกษตรและชุมชน

หน่วยงานเน้นการพัฒนาการเกษตรซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มพูนรายได้ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานนั้นสนับสนุนการจัดทำโครงการการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่ รวมถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมเกี่ยวกับการเกษตรและผู้สนใจทั่วไป และส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อจัดการด้านการผลิตและการตลาดเพื่อให้มีพลังในการพัฒนาชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

4.1.2.8 มูลนิธิหนองขาหย่างเพื่อการพัฒนาชนบท อุทัยธานี

หน่วยงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนยากจนในชนบท โดยการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพแบบผสมผสาน เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการให้มีการฝึกอบรมความรู้และทักษะทางอาชีพเกษตรกรรมให้มีความสามารถและมีความมั่นใจในการดำรงชีวิตด้วยการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น โดยเน้นการเสริมความรู้ทางการเกษตรและการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ในการกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่างๆ โครงการพัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ โครงการฝึกอาชีพเยาวชนแบบผสมผสานด้านการเกษตร โครงการธนาคารกระป๋อง และโครงการพัฒนาการสหกรณ์

4.1.2.9 ศูนย์สังคมพัฒนาสังฆมณฑล จันทบุรี

หน่วยงานมุ่งสร้างเสริมศักยภาพในการพัฒนาให้แก่ชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ด้วยการให้ความรู้ด้วยการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถจัดทำโครงการพัฒนาด้านต่างๆได้ โดยเน้นโครงการพัฒนาที่ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนา โครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการธนาคารข้าว โครงการธนาคารปุ๋ย และโครงการส่งเสริมอาชีพอื่นๆ

4.1.2.10 ศูนย์สังคมพัฒนาสังฆมณฑล ราชบุรี

หน่วยงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชนบทด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตนเองเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยให้ความสำคัญต่อคุณค่าวัฒนธรรมของชุมชนและสำนึกในการเป็นเจ้าของคุณค่าที่ฝังงมในท้องถิ่นบนรากฐานของวัฒนธรรม

ดั้งเดิม โดยเน้นโครงการอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน เช่น การเลี้ยงไก่ การเพาะเห็ด และการพัฒนาอาชีพเกษตร รวมทั้งให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรมกเกษตรกร และให้ความรู้การอบรมเทคนิควิชาการทางการเกษตรแผนใหม่ที่เหมาะสม และส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ

4.1.2.11 สมาคมเพื่อนร่วมพัฒนาชนบท

หน่วยงานมุ่งพัฒนาชาวชนบทให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมควรอยู่บนพื้นฐานตามหลักการทางศาสนาพุทธและตามวัฒนธรรมพื้นฐานของชุมชน โดยเน้นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ตลอดไปท่ามกลางการแข่งขันทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งเกษตรกรมักเป็นกลุ่มคนซึ่งเสียเปรียบจากการพัฒนา หน่วยงานให้การสนับสนุนในการจัดทำโครงการที่ช่วยให้เกษตรกรลดความเสียหายเปรียบทางเศรษฐกิจเนื่องมาจากการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพาระบบเศรษฐกิจภายนอกอย่างมากในทุกๆด้าน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความยากจนที่เกิดขึ้นอย่างมั่นคงในชนบท โครงการพัฒนาที่จัดทำมุ่งการรวมกลุ่มเพื่อการแก้ปัญหาในรูปแบบของการจัดตั้งโครงการกองทุนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารกระป๋อง กลุ่มออมทรัพย์ และโครงการสนับสนุนให้เกษตรกรมีเครื่องมือทำกินเป็นของตนเอง โดยให้ความรู้และการฝึกอบรมและการแสวงหาความร่วมมือและการประสานงานบริหารบุคคลและวัตถุทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน

4.1.2.12 องค์การพิทักษ์เด็กแห่งสหรัฐอเมริกา

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานด้วยมองเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวชนบทมีที่มาจากหลายสาเหตุและแต่ละปัญหาล้วนส่งผลกระทบต่อถึงกัน ดังนั้น การแก้ปัญหาที่เหมาะสมจึงควรกระทำพร้อมๆกันในหลายด้านความสำเร็จของการพัฒนาจึงอยู่ที่การส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาจึงจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป หน่วยงานเน้นการให้ความรู้โดยการสาธิต อบรม ทดลอง และปฏิบัติจริงแก่องค์กรชาวบ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาทักษะในการวางแผนและเป็นแกนนำในการประสานงานการดำเนินงานการบริหารกับองค์กรเอกชนและรัฐบาลภายนอกชุมชนร่วมไปกับการพัฒนาตนเองภายใต้การสมทบในรูปกองทุนเพื่อการพัฒนาภายในชุมชน

4.1.3 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.1.3.1 กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม (ศูนย์เทคนิควิทยาเพื่อชาวบ้าน)

หน่วยงานเน้นการนำความรู้ทางเทคนิควิทยาที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นรวมทั้งมีราคาถูกและมีประสิทธิภาพมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยนำความรู้ทางเทคนิควิทยาที่เหมาะสมไปใช้เพื่อการพัฒนาการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรและอุปกรณ์อื่นที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรายย่อยเพื่อแก้ปัญหาเรื่องน้ำและพลังงานรวมทั้งการขนส่ง โดยการศึกษาวิจัยและพัฒนาให้ได้มาซึ่งเทคนิควิทยาที่เหมาะสมและเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวไปสู่กลุ่มเป้าหมายในชุมชนด้วยรูปแบบต่างๆ เช่นการฝึกอบรม การให้ข้อมูลข่าวสารโดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์นิตยสาร การจัดการประชุมสัมมนา การให้คำปรึกษาในการนำไปใช้รวมถึงการจัดเสริมความรู้ทางการเกษตรแผนใหม่ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ

4.1.3.2 โครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้

โครงการเน้นการส่งเสริมให้ชาวบ้านพึ่งตนเองและนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของชาวบ้านให้สูงขึ้น โครงการเห็นว่าการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องพัฒนาควบคู่กันไปหลายๆ ด้านรวมไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มชาวบ้านหรือจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นให้มีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านต่อไป โดยให้ความสำคัญต่อโครงการพัฒนาด้านอาชีพเกษตรกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การผสมผสาน เกษตรประณีต เพาะพันธุ์ปลา ขุดเจาะบ่อบาดาลและการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน เพื่อการพัฒนาหมู่บ้านในรูปแบบของกลุ่มพัฒนา กลุ่มอาชีพการจัดทำโครงการดังกล่าวมุ่งส่งเสริมการนำความรู้ทางด้านเทคนิควิทยาที่เหมาะสมเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้สูงขึ้น

4.1.3.3 โครงการพัฒนาชีวิตชนบท

แนวความคิดในการพัฒนาชุมชนชนบทของโครงการอยู่บนพื้นฐานที่ว่าชาวบ้านยังขาดความสามารถทางเทคนิควิทยาเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงสภาพการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นได้ โครงการจึงมุ่งส่งเสริมความรู้ทางด้านสังคมความสามารถทางเทคนิคและการจัดการให้แก่ชาวบ้านเพื่อให้สามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อการจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อ

การปรับปรุงอาชีพการเกษตรให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขโดยมีศักยภาพในการพึ่งตนเองมากขึ้นลดการพึ่งพาจากภายนอกชุมชน โครงการส่งเสริมการเกษตรแก่ชาวบ้าน และการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีเพื่อชาวบ้านเพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าแนะนำและให้คำปรึกษาในการทำเทคนิควิทยาไปใช้เพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.1.3.4 มุลินธิการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม สุรินทร์

หน่วยงานเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านเพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ต่อไป โดยมุ่งส่งเสริมการจัดทำโครงการพัฒนาเสริมประสิทธิภาพผู้นำด้วยการให้การศึกษา ดูงาน ฝึกอบรม การส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมแบบผสมผสาน และจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน

4.1.3.5 โครงการเสริมประสิทธิภาพเกษตรกร สุรินทร์

โครงการเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาหมู่บ้านโดยจัดตั้งองค์กรชุมชนหรือกลุ่มในชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินงานพัฒนา รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน และพัฒนากลุ่มเกษตรกรผู้นำเพื่อสร้างเครือข่ายการเกษตรกรรมแบบผสมผสานของเกษตรกร เพื่อให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านเทคนิควิทยาการทางการเกษตรรูปแบบนี้ให้เผยแพร่ไปสู่ในวงกว้างมากขึ้นรวม ถึงการให้การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารงานพัฒนาโดยผู้นำท้องถิ่น

4.1.3.6 ชมรมเกษตรผสมผสาน จังหวัดสุรินทร์

ชมรมเน้นการพัฒนาการเกษตรในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขภายใต้การแข่งขันทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งเกษตรกรมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบ โดยมุ่งเสริมสร้างให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในทางเลือกเพื่อประกอบอาชีพด้วยตนเองและสามารถปรับตัวได้ตามภาวะเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยการสนับสนุนเกษตรกรรวมกันในการทำเกษตรแบบผสมผสานซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ที่จะเป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อการเกษตรโดยรวมกันทำการศึกษาทดลองใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรบนพื้นฐานหลักนิเวศวิทยาให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ต่างๆและใช้กลุ่มเกษตรกรดังกล่าวเป็นแกนนำเผยแพร่แนวความคิดเรื่องเกษตรผสมผสานไปสู่สมาชิกและผู้สนใจทั่วไปในวงกว้าง

4.1.3.7 มูลนิธิพัฒนาอีสาน

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนชนบทยากจนที่อาศัยบริเวณชายแดนซึ่งประสบปัญหาความยากจน โดยให้ความสำคัญต่อการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี หน่วยงานสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านแบบผสมผสานพร้อมกันในหลายด้านเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะโครงการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นและสนับสนุนอาชีพเสริมรายได้ด้านอื่นๆ โดยพัฒนากลุ่มเกษตรกรขึ้นมาเพื่อให้เป็นแกนในการพัฒนาชุมชน และเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองของชาวบ้านให้สูงขึ้น

4.1.3.8 มูลนิธิอีสานพัฒนา

หน่วยงานยึดหลักการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองโดยการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ถูกต้องเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองในเชิงเศรษฐกิจได้ต่อไป โดยมุ่งให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรทั่วไปและกลุ่มเกษตรกรยากจนที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง โดยจัดทำโครงการทรัพยากรหมุนเวียน (การเลี้ยงสุกร เป็ด และปลา) แบบผสมผสานด้วยการสนับสนุนส่งเสริมการเผยแพร่วิชาการเกษตรกรรมแผนใหม่ให้แก่เกษตรกรนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ

4.1.3.9 ศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบทผสมผสาน ขอนแก่น

หน่วยงานเน้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านแบบผสมผสานเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างครบถ้วน และให้ความสำคัญต่อการจัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและโครงการปลูกป่าชุมชนเพื่อการอนุรักษ์สภาพนิเวศวิทยาของชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชุมชนด้วยเพราะจะช่วยรักษาสภาพความสมดุลย์ของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น

4.1.3.10 ศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบทผสมผสาน บุรีรัมย์ (อำเภอพุทไธสง/อำเภอนางรอง)

หน่วยงานเน้นการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยการจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว หน่วยงานสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านแบบผสมผสาน การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการ

เกษตร การประมง การดำเนินการปลูกป่าชุมชนในพื้นที่สาธารณะเพื่อการอนุรักษ์และสงวนสภาพแวดล้อมธรรมชาติให้อื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีพของชุมชน การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน นอกจากนี้ หน่วยงานยังให้การสนับสนุนด้านความรู้และประสบการณ์โดยจัดตั้งเป็นแหล่งสาธิตและดูงานด้านการเกษตรและการจัดการฟาร์มให้กับเกษตรกรและประชากรกลุ่มเป้าหมายอื่นๆที่มีความสนใจ

4.1.3.11 ศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบทแบบผสมผสาน มหาสารคาม

หน่วยงานเน้นการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว หน่วยงานให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านแบบผสมผสานเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาด้านต่างๆของชนบทพร้อมๆกันในหลายด้านรวมทั้งช่วยเหลือชาวบ้านในด้านเทคนิควิชาการและเงินทุนและให้การส่งเสริมจัดตั้งหน่วยงานชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาต่อไป นอกจากนี้ ยังสนับสนุนโครงการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมประเภทแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การปลูกฝังชุมชนเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้สมดุลยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น

4.1.3.12 ศูนย์วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านอีสาน

หน่วยงานเน้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาบนหลักการพื้นฐานของวัฒนธรรมเดิมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองในการดำรงชีวิตต่อไป หน่วยงานให้การสนับสนุนการส่งเสริมสถาบันในหมู่บ้านที่มีอยู่ดั้งเดิม เช่น สถาบันสงฆ์และสถาบันผู้เฒ่าให้มีบทบาทสำคัญต่อการเป็นผู้นำในการพัฒนาและประสานชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หน่วยงานให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการเกษตรแบบพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบการทำเกษตรที่เหมาะสมต่อชุมชน โดยสนับสนุนด้านความรู้และเทคนิควิชาการและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาขึ้นในหมู่บ้าน

4.1.3.13 ศูนย์สังคมพัฒนาสังฆมณฑล อุดรธานี

หน่วยงานยึดหลักการพัฒนาที่มุ่งให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการกระตุ้นให้มีการสานักต่อการแก้ปัญหาของชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไปหน่วยงาน จึงให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สูงไปสู่การแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านพร้อมกันในหลายด้าน โดยวิธีการใช้โครงการพัฒนาเป็นสื่อที่จะก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มให้เป็นเครื่องมือ

มือในการพัฒนาคนครบทุกด้าน หน่วยงานสนับสนุนให้จัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพการเกษตรในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และกองทุนหมุนเวียนในรูปธนาคารข้าว ธนาคารควาย และธนาคารปุ๋ย และโครงการส่งเสริมอาชีพอื่นๆ เพื่อเสริมรายได้

4.1.3.14 ศูนย์สังคมพัฒนาสังคมชนบท อุบลราชธานี

หน่วยงานเน้นพื้นฐานของการให้บุคคลเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งนำความสงบสุขไปสู่ชุมชน โดยยึดหลักการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยการจัดตั้งหน่วยงานชาวบ้านเพื่อใช้เป็นแกนนำในการพัฒนาโดยผ่านโครงการหรือกิจกรรมในด้านต่างๆ การดำเนินการตามแนวความคิดดังกล่าวหน่วยงานมุ่งจัดทำโครงการให้การศึกษาแก่ ประชาชนโดยการทำกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านวัฒนธรรม ในส่วนของโครงการพัฒนาด้านการเกษตรองค์กรส่งเสริมในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร การสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาในหมู่บ้านรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารควาย กองทุนปุ๋ย กองทุนหมู่บ้าน รวมถึงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยการผลิตในการทำการเกษตร

4.1.3.15 ศูนย์สังคมพัฒนาสังคมชนบทท่าแร่-หนองแสง

หน่วยงานเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สมบูรณ์พร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นแกนนำทิศทางการพัฒนาสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ หน่วยงานให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และการสนับสนุนให้จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาชุมชนรูปแบบต่างๆ เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารควายและกลุ่มสหกรณ์

4.1.3.16 สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน นครราชสีมา

หน่วยงานเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา พร้อมไปกับการจัดตั้งหน่วยงานประชาชนเพื่อรับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกับชาวบ้าน โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานพร้อมกันในหลายด้าน หน่วยงานช่วยเหลือชาวบ้านในด้านเทคนิคและวิชาการ และส่งเสริมการปลูกป่าชุมชนและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพการเกษตรและการดำรงชีวิตโดยรวมของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่สมดุลย์

4.1.3.17 องค์กรชาวบ้านเพื่อการพัฒนาภาคอีสาน

หน่วยงานเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาด้วยการพัฒนาคุณภาพผู้นำชาวบ้านและองค์กรชาวบ้านให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นแกนนำในการพัฒนาชุมชนและประสานงานด้านการพัฒนากับองค์กรรัฐและเอกชน และสนับสนุนการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานโดยการส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรและจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมและเผยแพร่งานพัฒนาแก่กลุ่ม เช่น โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ (ขุดเจาะบ่อบาดาล) ฝึกอบรมการเกษตรเลี้ยงไหม เลี้ยงปลาในนาข้าว ฝึกอบรมเยาวชนและผู้นำ จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการ พัฒนาหมู่บ้านรูปแบบต่างๆ เช่น สหกรณ์ร้านค้า ธนาคารข้าว และธนาคารควาย

4.1.3.18 องค์การแม่-ประเทศไทย สาขาอ่าวัง

หน่วยงานเน้นการพัฒนาความสามารถของเกษตรกรในการช่วยเหลือตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเพื่อยกระดับการครองชีพให้กับครอบครัวเกษตรกร โดยเน้นการจัดกระบวนการปรับปรุงทักษะด้านการเกษตรและสาขาอาชีพอื่นๆ เช่น ศูนย์สาธิตทดลองการเกษตรการพัฒนาชนบท และปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การอบรมเกษตรกรด้านทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การเลี้ยงปลาในนาข้าวและการจัดตลาดพืชผลสำหรับเกษตรกรเป้าหมาย

4.1.3.19 องค์กรแคร์นานาชาติ สำนักงานโครงการจังหวัดอุบลราชธานี

หน่วยงานเน้นการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านธุรกิจที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพชุมชน ด้วยมองเห็นว่าการประกอบอาชีพธุรกิจสามารถกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี เนื่องจากก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้และกระจายไปในส่วนต่างๆของชุมชนที่เกี่ยวข้อง อันเนื่องมาจากการซื้อขายวัตถุดิบ ผลผลิต หรือการจ้างงาน นำมาซึ่งการไหลเวียนของรายได้ ดังนั้น หน่วยงานจึงมุ่งให้การสนับสนุนการดำเนินการธุรกิจแก่ผู้ประกอบการขนาดเล็กโดยการให้ความรู้และการอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้ประกอบธุรกิจในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การจัดการธุรกิจและการลงทุนให้สามารถผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานและสามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีกำไรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโครงการอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น การเลี้ยงไหม และโครงการธุรกิจขนาดเล็กในหมู่บ้าน เช่น ซ่อมรถจักรยานยนต์

4.1.3.20 องค์การนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา ขอนแก่น

หน่วยงานเน้นกระบวนการพัฒนาแบบช่วยตนเองและการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการจัดตั้งองค์กรหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาในท้องถิ่นของตนที่เกิดมาจากปัญหาภายในและภายนอกชุมชนและให้ได้มาซึ่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ โดยให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานและให้ความสำคัญกับโครงการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แหล่งน้ำ และกิจกรรมอื่นๆ เพื่อเพิ่มรายได้

4.1.3.21 องค์การนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา มหาสารคาม

หน่วยงานเน้นกระบวนการพัฒนาแบบช่วยตนเองและการสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการจัดตั้งองค์กรชาวบ้านให้มีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการเป็นผู้นำในการพัฒนาและการประสานงานการพัฒนากับองค์กรภายนอก โดยการให้การศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบผ่านการจัดทำโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน โดยเฉพาะโครงการเพื่อเสริมสร้างควมมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ

4.1.3.22 องค์การนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา อุตรดิตถ์

หน่วยงานเน้นการพัฒนาครอบครัวและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ในรูปของกระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เด็กและครอบครัวสามารถช่วยเหลือตนเองได้ตลอดไป โดยการส่งเสริมความรู้ในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาให้แก่เด็กและครอบครัวเพื่อเพิ่มทักษะและความเชื่อมั่นในการทำงานในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานพัฒนา ผ่านการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสาน และให้ความสำคัญต่อการจัดทำโครงการพัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชุมชน

4.1.4 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคเหนือตอนบน

4.1.4.1 โครงการนิเวศน์ชุมชน

โครงการมีแนวความคิดว่าการพัฒนาประเทศที่ผ่านมากฎกำหนดโดยรัฐบาลเป็นหลัก ทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของประชาชนและชุมชนชนบทอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดปัญหาต่างนานาประการ โดยเฉพาะการก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบนิเวศน์อย่างรุนแรงทั้งในด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมนุษย์เอง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาจะต้องกำหนดมาจากชุมชนระดับล่างโดยแท้จริง และผลจากการพัฒนาจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน์จนสูญเสียความสมดุลไป การจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนองค์กรควรจะมุ่งไปที่การศึกษาเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาระบบนิเวศน์ โดยจัดตั้งองค์กรชาวบ้านเพื่อใช้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาเพื่อสร้างระบบการจัดการการจักระเบียบทางสังคมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติกันอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อการพัฒนา พร้อมทั้งการให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาของชาวบ้านกลุ่มต่างๆซึ่งมีพลังต่อการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา โครงการจึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรที่อยู่บนพื้นฐานของหลักการนิเวศน์วิทยา เช่น โครงการเกษตรนิเวศน์ โครงการป่าชุมชน โครงการยุวชนรักษาป่า และโครงการสะสมทุน

4.1.4.2 โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา

โครงการเน้นการพึ่งพาตนเองของชาวบ้านด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชาวบ้านและกลุ่มชาวบ้านให้มีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานที่มีอยู่ในชุมชน โครงการให้ความสำคัญกับการจัดทำโครงการพัฒนาด้านการเกษตรด้วยวิธีการจัดฝึกอบรมชาวบ้านและจัดทัศนศึกษาเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา เช่น โครงการเกษตรผสมผสาน การพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดตั้งกองทุนในหมู่บ้าน และโครงการธนาคารควาย

4.1.4.3 โครงการพัฒนาการเกษตรและการศึกษาอาชา

โครงการเน้นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอาชาซึ่งเป็นชาวเขากลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง การขาดการสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่างๆจากรัฐหรือองค์กรเอกชนอื่นหรือการพัฒนาที่เป็นไปอย่างไม่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมดั้งเดิมอาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาชนกลุ่มน้อยขึ้นได้ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศในสถาบันชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์ ดังนั้นเพื่อให้ชาวอาชามีสภาพการดำรงชีวิตที่ดีควรพกกฎหมายบ้านเมือง และประเพณีปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศเช่นเดียวกับคนไทยพื้นราบ โครงการจึงสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาชุมชนชาวอาชาที่เน้นการพัฒนาแบบผสมผสานเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างรอบด้าน อันนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีทัดเทียมโครงการให้การศึกษา อบรม แยกแพร่ความรู้ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาโดยผ่านการจัดทำโครงการด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และให้ความสำคัญต่อโครงการพัฒนาด้าน

กรมเกษตรด้วยการส่งเสริมและอบรมกรมเกษตรแผนใหม่แก่ชาวอาซาหังในด้านพืชสัตว์ ชลประทาน และการตลาด

4.1.4.4 โครงการพัฒนาการศึกษาในเขตภูเขา

โครงการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเขาผ่านชุมชน ซึ่งประชาชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ต่อไป โครงการได้มีการจัดเตรียมชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมทางด้านการศึกษานอกโรงเรียนโดยการสนับสนุนจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านซึ่งให้ความสำคัญต่อโครงการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของชุมชน เช่น โครงการทำการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการจัดตั้งกลุ่มเงินทุนหมุนเวียนในรูปแบบธนาคารข้าว และ ธนาคารวัว เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพแก่ชาวเขา

4.1.4.5 โครงการพัฒนาการเกษตรกะเหรี่ยงโบว์

กะเหรี่ยงโบว์เป็นชาวเขากลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ด้อยโอกาสและไม่ได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆจากองค์กรภายนอก โครงการจึงมีแนวความคิดเข้าไปดำเนินการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและระดับการครองชีพให้สูงขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ต่อไป โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพชุมชนเพื่อรักษาและฟื้นฟูภาวะแวดล้อมของหมู่บ้าน โดยมุ่งเน้นการให้ความรู้ การศึกษา การแนะนำ และการฝึกอบรมด้านการเกษตร การปรับปรุงที่ดินและอนุรักษ์ การจัดทำไม้ผลและเมล็ดพันธุ์พืช และการจัดหาแหล่งเหมาะสมเพื่อสร้างเหมืองฝาย

4.1.4.6 โครงการพัฒนาการเกษตรพื้นบ้านเมืองถิ่น

โครงการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและการจัดการทางการเกษตรกรรมในรูปแบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนและเอื้อต่อการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ดีของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป โครงการสนับสนุนการเกษตรกรรมแบบอนุรักษ์ธรรมชาติโดยการให้ความรู้ การอบรม และการปฏิบัติจริงเพื่อให้เข้าถึงเทคนิคและวิธีการในการปฏิบัติ เช่น การปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรขนาดเล็ก (การจะน้ำบาดาล และการปรับปรุงเหมืองฝาย) การส่งเสริมการปลูกพืชแบบถาวร เช่น การ

ปลูกพืชสวนการปลูกพืชหมุนเวียนการส่งเสริมการปรับปรุงดินแบบอินทรีย์โดยใช้ปุ๋ยธรรมชาติ และส่งเสริมการกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี

4.1.4.7 โครงการพัฒนาชนบทแม่ทา-ลำพูน

โครงการเน้นการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอาชีพเกษตรกรรมกับชุมชนและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันเพื่อแก้ปัญหาภาวะหนี้สินของเกษตรกร ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัญหาในการประกอบกิจการเกษตรกรรมในด้านการขาดแคลนที่ดินทำกิน ขาดแคลนน้ำทำการเกษตรและขาดปัจจัยเพื่อการผลิต ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหาของตนเอง พร้อมทั้งแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อใช้ทรัพยากรในการพัฒนาาร่วมกัน โดยการส่งเสริมการเกษตรในรูปของการจัดตั้งกลุ่มธนาคารข้าว ธนาคารวัว ธนาคารควาย และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

4.1.4.8 โครงการพัฒนาไทยพายัพ/องค์กรออกเคเนแดนแวนเจอร์

โครงการให้ความสำคัญในการพัฒนาชาวเขาและชนกลุ่มน้อยโดยใช้โครงการพัฒนาเป็นตัวกระตุ้นให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความสามารถเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยการใช้ทรัพยากรและความสามารถที่ตนเองมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โครงการสนับสนุนการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน เช่น การตลาด การศึกษา การเกษตร และเทคนิควิทยาการที่โครงการได้ค้นคว้ารวบรวมและดัดแปลงจนอยู่ในรูปที่เผยแพร่แก่ชุมชนได้ง่าย รวมทั้งนำเทคนิควิทยาการเข้ามาประยุกต์เพื่อการทำการเกษตรแบบอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ เช่น การสาธิตป้องกันและชะล้างการพังทลายของหน้าดินโดยการทำการเกษตรแบบขั้นบันได การอนุรักษ์ดินโดยการปลูกพืชหมุนเวียนการส่งเสริมการเลี้ยงปลุกสัตว์ในโครงการประมงหมู่บ้าน การเลี้ยงแพะนมและการส่งเสริมการปลูกฝ้ายพื้นเมือง

4.1.4.9 โครงการพัฒนานวนเกษตรแม่แจ่ม

โครงการให้ความสำคัญกับการพัฒนาชาวเขาหรือชนกลุ่มน้อยซึ่งดำเนินการพัฒนาภายใต้แผนแม่บทของโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแจ่มโดยสนับสนุนการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรแบบวนเกษตรซึ่งเป็นการคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน

ด้วยการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ชุมชนลักษณะของโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบวนเกษตร ได้แก่ การปลูกไม้ผลไม้ป่า พืชไร่ การไถย่ำและการอนุรักษ์

4.1.4.10 โครงการพัฒนาสตรีภาคเหนือ มูลนิธิฟื้นฟูชนบท

โครงการเน้นการพัฒนาคุณภาพสตรี โดยมองเห็นว่าบทบาทสตรีไม่ได้จำกัดอยู่เพื่อการพัฒนาเพื่อตนเองเท่านั้น แต่สตรียังมีความสามารถที่จะพัฒนาครอบครัว ชุมชน และสังคมของตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ โครงการสนับสนุนบทบาทของสตรีให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาร่วมกับผู้ชาย โครงการศึกษา อบรม ส่งเสริมคุณธรรมควบคู่กันไปกับการพัฒนาด้านการประกอบอาชีพการเกษตรและอาชีพเสริมอื่นๆ โดยสนับสนุนเงินทุนสำหรับการประกอบอาชีพ เพื่อเสริมรายได้ในส่วนของการพัฒนาการเกษตร โครงการส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ให้แก่สตรีพร้อมกับฝึกอบรมอาชีพให้แก่กลุ่มผู้สนใจทางด้านการศึกษาและการทำนอไม้ปื

4.1.4.11 โครงการพัฒนาสตรีและเยาวชน จังหวัดลำพูน

โครงการเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเยาวชนและสตรีทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยการ จัดโครงการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ถูกต้องในการดำรงชีวิต พร้อมไปกับการสร้างเสริมอาชีพทางด้านเกษตร และอาชีพเสริมอื่นให้แก่กลุ่มสตรี เด็ก และเยาวชน เช่น การเลี้ยงหมู การเลี้ยงวัว และการตัดเย็บเสื้อผ้า เพื่อให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง โครงการส่งเสริมและกระตุ้นให้สตรีและเยาวชน จัดทำกิจกรรมในรูปกระบวนการกลุ่มตามหลักการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้สตรี และเยาวชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

4.1.4.12 โครงการส่งเสริมการพัฒนาตนเองแม่อาว

โครงการเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนของชาวบ้านให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการสร้างกระบวนการให้การศึกษาอบรมชาวบ้านส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน โครงการสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเกษตรและการจัดตั้งกลุ่มชาวบ้านเพื่อให้มีส่วนร่วมในงานพัฒนา โครงการที่ให้การส่งเสริม ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงวัว การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

4.1.4.13 โครงการหลวง

โครงการหลวงเป็นโครงการส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชนชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่บริเวณต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขาให้สูงขึ้น โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพการเกษตรในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมเพื่อทดแทนการทำไร่เลื่อนลอยและการปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและระบบนิเวศวิทยาบริเวณต้นน้ำเนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำไร่ และรวมถึงปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศอันเนื่องมาจากการเป็นแหล่งผลิตฝิ่นอีกด้วย โครงการส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ให้แก่ชาวเขาเพื่อทดแทนการทำไร่เลื่อนลอยและการปลูกฝิ่นด้วยการส่งเสริมการวิจัยการเกษตรรวมถึงการจัดการตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตอีกด้วย

4.1.4.14 มูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบท

หน่วยงานเน้นการพัฒนากลุ่มคนที่มีฐานะยากจนให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นได้โดยอยู่บนพื้นฐานที่ว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจิตใจต้องแก้ไขพร้อมกัน หน่วยงานให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้านแบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลและรอบด้าน รวมทั้งสนับสนุนการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตรและเครื่องมือการเกษตรโครงการปลูกพืชเมืองหลวง และโครงการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาในรูปแบบของธนาคารข้าวและธนาคารควาย

4.1.4.15 ศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบทผสมผสาน เวียงป่าเป้า

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชนบทผสมผสานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชนบทและส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โดยให้การสนับสนุนการวางแผนครอบครัวและพัฒนาสาธารณสุขมูลฐาน และการส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรและเผยแพร่แนวความคิดในด้านการพัฒนาไปสู่ชุมชน

4.1.4.16 สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน จังหวัดเชียงราย

หน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองเกิดความคิดริเริ่มที่จะเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนของตน โดยยึดหลักการพัฒนาที่ว่าพัฒนา

คุณภาพชีวิตประชากรต้องเริ่มที่การพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตเสียก่อนใน ขณะเดียวกันก็ พัฒนาองค์ประกอบในด้านอื่นๆที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพประชากรควบคู่ไปด้วย หน่วยงาน สนับสนุนการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาที่มีการจัดทำโครงการพัฒนาใน ด้านต่างๆพร้อมกันไปทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมและสาธารณสุข เป็นต้น ในส่วนของ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจหน่วยงานสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาในด้านการส่งเสริมอาชีพ เกษตร โดยการให้ความรู้อบรมเพื่อเพิ่มทักษะและความสามารถในการจัดการเกษตรแบบใหม่ที่ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการ

4.1.4.17 สมาคม วาย เอ็ม ซี เอ เชียงใหม่

หน่วยงานส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพบุคคลทุกเพศทุกวัยโดยไม่เลือกชั้นวรรณะและศาสนา ให้ได้ผลแห่งการพัฒนาเพื่อให้มีหลักที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตโดยอาศัยหลักศาสนาที่คนนับถือ หน่วยงานสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาในด้านต่างๆอย่างหลากหลายและครอบคลุมทุกกลุ่ม ทุกวัย ทั้งกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเมืองและกิจกรรมการพัฒนาชุมชนชนบทรวมถึงหน่วยงานที่ ดำเนินการพัฒนาในด้านการเป็นสถาบันฝึกผู้ประสานงานเพื่อการพัฒนา โดยเน้นในด้านการให้ การศึกษา ความรู้ อบรมแก่ชุมชนเพื่อให้มีความสามารถและทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งสนับสนุนโครงการพัฒนาที่ส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักโดยให้ความ สำคัญกับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำส่งเสริมการเกษตรของหมู่บ้านการส่งเสริมการทำเทคโนโลยี ที่เหมาะสมมาใช้เพื่อการเกษตร และการสนับสนุนโครงการพัฒนาอาชีพของชุมชนในรูปกองทุน หมู่บ้านเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน

4.1.5 องค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้

4.1.5.1 กลุ่มเกษตรกรรวมย่อย ตำบลทุ่งหวัง

ปัจจุบันเกษตรกรตำบลทุ่งหวังประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองในด้านการสัตว์แต่ก็เป็น ลักษณะของเกษตรกรรายย่อยซึ่งมักตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบแก่นายทุนผู้ประกอบการเกษตรแบบครบวงจร ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดต้นทุนการเลี้ยงสัตว์ฝ่ายเดียวทำให้เกษตรกรรายย่อยต้องประสบกับภาวะ ขาดทุนจากการเลี้ยงสัตว์ตลอดมาเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงสัตว์สูง เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้ เกษตรกรรายย่อยสามารถอยู่ได้หน่วยงานได้จัดทำโครงการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยเหล่านี้ด้วย

การให้การพัฒนาและสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ ในด้านวิชาการเพื่อหาแนวทางการลดต้นทุนการผลิต ด้วยการใช้วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีอยู่ในพื้นที่ให้เป็นประโยชน์ในการผลิตอาหารไก่และหมู

4.1.5.2 โครงการชลประทานแบบยกร่องเพื่อการเกษตร

โครงการเน้นการพัฒนาการเกษตรตามหลักการนิเวศน์เพื่อแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและความเสี่ยงด้อยของระบบนิเวศน์ โดยพยายามสร้างจิตสำนึกในการผลิตแก่กลุ่มเป้าหมายให้คำนึงถึงคุณค่าของระบบนิเวศน์ในหน่วยการผลิตทั้งในระดับครอบครัวและหมู่บ้าน โครงการให้การสนับสนุนการทำการเกษตรในระบบไร่นาสวนผสมโดยจัดระบบชลประทานแบบนารองและจัดทำโครงการการเกษตรรูปแบบอื่นๆที่ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางเกษตร เช่น โครงการใช้สมุนไพรทดแทนสารเคมี โครงการเลี้ยงปลาน้ำจืด โครงการบ่อน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร และโครงการกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาไร่นาสวนผสม ด้วยการให้ความรู้ให้การอบรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตและถ่ายทอดวิธีการทำไร่นาสวนผสมร่วมกันระหว่างเกษตรกร และโครงการ

4.1.5.3 โครงการพัฒนาการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง

โครงการมุ่งแสวงหาทางเลือกและวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรายย่อยในการประกอบอาชีพเกษตรกรให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และคำนึงถึงความสมดุลของระบบนิเวศน์ โดยเน้นการพัฒนาการรวมกลุ่มในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง โครงการสนับสนุนการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสานและแบบธรรมชาติ ซึ่งเป็นรูปแบบการทำเกษตรที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถลดการพึ่งพาการผลิตและการบริโภคจากภายนอกชุมชนลงได้ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมสัมมนาแนวความคิดและวิธีการทำเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ตลอดจนประสานภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเผยแพร่ไปสู่เกษตรกรในห้องถิ่นต่างๆ

4.1.5.4 โครงการพัฒนาชุมชนประมงขนาดเล็ก จังหวัดสงขลา

โครงการมีแนวความคิดว่าการพัฒนาชุมชนชนบทจะประสบความสำเร็จได้นั้น ประชาชนจะต้องเข้าใจถึงสภาพปัญหาของตนเองและของชุมชนได้อย่างเป็นระบบ โดยวิธีการให้การศึกษอบรม สัมมนา ดูงาน ตลอดจนการปฏิบัติจริงภายใต้รูปแบบการรวมตัวกันเป็นกลุ่มสหกรณ์ประมงในการดำเนินงานซึ่งจะช่วยให้ชุมชนได้เรียนรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยชุมชนเอง

เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ตลอดไป และสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนใกล้เคียงได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติในการแก้ปัญหาของตนเอง โครงการสนับสนุนการเกษตรแบบผสมผสานควบคู่ไปกับกิจกรรมการสร้างผู้นำเสริมสร้างองค์กรชุมชนและประสานเครือข่ายผู้นำชุมชน

4.1.5.5 โครงการพัฒนาชุมชนสวนยางขนาดเล็ก จังหวัดสตูล

โครงการให้ความสำคัญบทบาทขององค์กรชาวบ้านที่มีการพัฒนาชุมชนด้วยมองเห็นว่าพลังขององค์กรดั้งเดิมของหมู่บ้าน (กลุ่มแรงงาน) ซึ่งมีเกือบทุกหมู่บ้าน โดยเฉพาะในชุมชนมุสลิมจะสามารถช่วยสร้างเสริมผู้นำและพัฒนาไปสู่องค์กรกลาง (องค์กรชาวบ้าน) ให้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาหมู่บ้านได้โดยให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาทางการเกษตรของชุมชนจากข้อสังเกตที่ว่าระบบปลูกพืชเพื่อการส่งออกเพียงอย่างเดียว (ยางพารา) จะส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตและทำให้การพึ่งพาตนเองของชาวบ้านลดลง โดยหันไปพึ่งพาปัจจัยการผลิตและปัจจัยการบริโภคและอุปโภคจากเมืองมากขึ้น โครงการจึงให้การสนับสนุนและพัฒนาวีธีการที่เหมาะสมในการส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกร โดยการให้ความสนใจต่อโครงการพัฒนาการเกษตรแบบเกษตรนิเวศน์และการใช้วิทยาการจัดการทางการเกษตรในรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน รวมถึงการสนับสนุนกองทุนกลางเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียนที่มาจากแหล่งเงินภายในชุมชนเองและจากภายนอกชุมชน

4.1.5.6 สมาคมหยาดฝน

หน่วยงานเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตและความสามารถในการพึ่งพาตนเองภายในชุมชนให้สูงขึ้น โดยการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมที่อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่กลุ่มคนยากจนที่ด้อยโอกาส เช่น ชาวประมงพื้นบ้านชาวสวนยางรับจ้าง เจ้าของสวนยางขนาดเล็ก รวมถึงชาวนาที่ทำน่าน้ำฝน หน่วยงานให้การสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาในรูปแบบผสมผสานทั้งในด้านการเกษตร ด้านการสาธารณสุข การจัดตั้งกลุ่มผู้นำชุมชน และการส่งเสริมชาวประมงยากจนในด้านเครื่องมือจับปลา โครงการเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนา

4.1.5.7 สมาคมสมุนไพรรภาคใต้

หน่วยงานมีแนวความคิดที่มุ่งจะยับยั้งการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ของเกษตรกรเข้าสู่เมืองหลวง เพื่อทำงานทำเนืองจากการทำการเกษตรไม่ค่อยได้ผลให้หันมาสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นตนเอง โดยหน่วยงานให้การสนับสนุนแก่เกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรในด้านการส่งเสริมอาชีพมากกว่าการเกษตร เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจะทำให้ชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นซึ่งจะช่วยแก้ไขการอพยพย้ายถิ่นให้ลดลงได้ โครงการส่งเสริมหลัก ได้แก่ โครงการให้เมล็ดพืชหมุนเวียน และโครงการส่งเสริมการปลูกการผลิตสมุนไพรมะยาและอาหาร

4.2 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการสาธารณสุข

4.2.1 องค์กรพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

4.2.1.1 กลุ่มเภสัชกรชุมชน

หน่วยงานทำหน้าที่รณรงค์และเผยแพร่ความรู้ทางการสาธารณสุขในด้านการให้ยาให้แก่ประชาชนและเภสัชกร เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่และปฏิบัติต่อตนเองและสังคมได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง โดยส่งเสริมความรู้ด้านการให้ยาที่ถูกต้องแก่ประชาชนและความรู้ด้านวิชาการแก่เภสัชกรซึ่งเป็นกลุ่มวิชาชีพที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทั่วไปในด้านสุขภาพ การสนทนาและสนับสนุนนโยบายด้านเภสัชกรรมที่ถูกต้องแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองสิทธิและความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภค เป็นศูนย์รวมบริการและข่าวสารความก้าวหน้าทางวิชาการให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพเภสัชกรรมและหน่วยงานอื่นๆที่ทำงานด้านการพัฒนา

4.2.1.2 กลุ่มศึกษาปัญหา

ในปัจจุบันมีการให้ยาเพื่อบำบัดรักษาและป้องกันอาการของโรคต่างๆอย่างกว้างขวางรวมถึงการใช้อาหารและเครื่องสำอางเพื่อป้องกันและรักษาสุขภาพ การใช้สิ่งดังกล่าวด้วยความรู้ที่ไม่ถึงการนิยมนำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพได้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวหน่วยงานจึงมุ่งให้ความรู้เกี่ยวกับการสาธารณสุขเบื้องต้นแก่ประชาชนในด้านการให้การส่งเสริมสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรคแก่ประชาชนทั่วไป นอกจากนี้หน่วยงานยังได้ทำการศึกษาข้อมูลทุกๆด้านที่เกี่ยวข้องกับยา

เวชภัณฑ์ อาหารและเครื่องสำอางเพื่อนำเสนอปัญหาข้อเท็จจริงตลอดจนข้อเสนอแนะในปัญหาที่ได้ศึกษาแล้วเผยแพร่แก่องค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ส่งเสริมสวัสดิภาพการใช้จ่ายและสุขภาพอนามัยของประชาชนและยังก่อให้เกิดการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน

4.2.1.3 กลุ่มสังคมศาสตร์สาธารณสุข

หน่วยงานมีแนวความคิดว่าสภาพปัญหาทางการสาธารณสุขที่เกิดขึ้นภายในประเทศ มีปัจจัยที่เป็นสาเหตุเกี่ยวเนื่องกันอย่างซับซ้อนทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม การศึกษา หรือปัจจัยทางด้านสาธารณสุขเอง ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการมองปัญหาในทัศนะทางวิทยาศาสตร์เพียงมิติอย่างเดียว การมองปัญหาทางสาธารณสุขเพียงมิติเดียว นอกจากจะทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคิดได้แล้วยังก่อให้เกิดปัญหาในเชิงผลกระทบอีกด้วย หน่วยงานให้ความสนใจต่อการวิเคราะห์ปัญหาทางด้านสาธารณสุขโดยใช้แนวความคิดทางสังคมศาสตร์เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหามาเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขของประเทศ

4.2.1.4 กลุ่มอาสาสมัครเพื่อผู้บริโภค

หน่วยงานทำหน้าที่รณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทของตนเองที่ถูกต้องในฐานะผู้บริโภคเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดแก่สุขภาพ โดยส่งเสริมด้านความรู้ให้แก่บุคคลทั่วไปให้เข้าใจถึงกลไกเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่มีผลกระทบต่อตนเองในฐานะผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหามาของตนเองและคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้บริโภคให้ถูกเอาเปรียบ โดยการใช้สื่อและสิ่งพิมพ์รูปแบบต่างๆให้เข้าถึงกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเรื่องการรณรงค์อาหารปลอดภัย การสำรวจสภาพการใช้งบประมาณเผยแพร่ความรู้ และจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านและร้านอาหารปลอดภัย

4.2.1.5 คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน

หน่วยงานนี้เป็นองค์กรกลางที่สนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาองค์กรเอกชนอื่นในด้านการใช้สาธารณสุขเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนทั่วไป หน่วยงานมองเห็นว่าการได้มาซึ่งข้อมูลและข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขมูลฐานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจะมีผลดีโดยตรงต่อการนำไปใช้เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหามาการสาธารณสุขมูลฐานของประเทศได้เป็นอย่างดี หน่วยงาน

งานจึงจัดทำโครงการรณรงค์และเผยแพร่ การประสานด้านข้อมูลข่าวสาร และโครงการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประสบการณ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐบาล เอกชน และองค์กรระหว่างประเทศเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรสมาชิกที่ดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานทั้งในด้านวิชาการและทรัพยากรอื่นๆ รวมถึงการจัดกิจกรรมทำเป็นผลดีต่อการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานในรูปแบบต่างๆอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

4.2.1.6 โครงการสมุนไพรเพื่อการพึ่งตนเอง

ในสภาพปัจจุบันการบำบัดรักษาอาการของโรคนิยมใช้การแพทย์แบบตะวันตกแก้ไขอย่างแพร่หลายในทุกลักษณะของโรค แม้ว่าวิธีการรักษาอาการของโรคพื้นฐานแบบง่ายบางอย่างด้วยการใช้การรักษาแบบไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาทางด้านการแพทย์ของไทยมาแต่ดั้งเดิมจะทำได้ แต่ก็ถูกปฏิเสธเนื่องจากไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง การแก้ปัญหาสาธารณสุขในทุกระดับอาการของโรคด้วยวิธีการแพทย์แบบตะวันตกแม้ว่าจะให้ผลดีแต่ในบางครั้งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของผู้ป่วยด้วยการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และประการสำคัญทำให้ชุมชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในการรักษาโรคเบื้องต้นได้อีกต่อไป จากสภาพปัญหาและแนวความคิดดังกล่าวโครงการจึงมีแนวความคิดว่าควรหาวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปสามารถป้องกันและรักษาโรคที่ควรรักษาได้ด้วยตนเองโดยการใช้พืชสมุนไพรได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย โครงการได้ดำเนินการรวบรวมค้นคว้าข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวกับสมุนไพรจากเอกสารจากแหล่งต่างๆเพื่อจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และทำออกเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โดยการใช้สื่อประเภทต่างๆแก่สาธารณสุขชนโดยกว้าง รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตและการใช้สมุนไพรในระดับชุมชนโดยผสมผสานกับความรู้ทางการแพทย์ปัจจุบัน

4.2.1.7 มุลินิธิสาธารณสุขกับการพัฒนา

หน่วยงานมีแนวความคิดในการพัฒนาสังคมเน้นการให้ความรู้ทางด้านสาธารณสุขเบื้องต้นและการใช้ยาแก่ประชาชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรไทย โดยการศึกษาข้อมูลทุกๆด้านที่เกี่ยวข้องกับยาเวชภัณฑ์ อาหาร และเครื่องสำอางค์ รวมทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชากรโดยรวมให้แก่ประชาชนทั่วไปและบุคลากรในวงการสาธารณสุขได้รับทราบ เพื่อแสวงหาความร่วมมือและวิธีทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกันระหว่างองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน

42.1.8 มูลนิธิหมอชาวบ้าน

หน่วยงานมีแนวความคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรเน้นการพัฒนาการสาธารณสุขเบื้องต้นให้ประชาชนรักษาตนเองได้ โดยหน่วยงานจัดทำโครงการและฝึกอบรมพระสงฆ์ บุคคล หรือคณะบุคคลต่างๆ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการสาธารณสุขเบื้องต้น นอกจากนี้ หน่วยงานยังดำเนินการค้นคว้าการวิจัยทางการแพทย์ที่เหมาะสมกับชาวบ้านเพื่อเผยแพร่ความรู้ออกไปในวงกว้าง

42.1.9 สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน

หน่วยงานเน้นการสนับสนุนให้ประชากรในชุมชนต่างๆเกิดความริเริ่มที่จะเข้ามา มีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความรู้และเผยแพร่แนวความคิดด้านการวางแผนครอบครัวการสาธารณสุขขั้นมูลฐานและการพัฒนาให้แก่ชุมชนต่างๆทั่วประเทศเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

42.1.10 สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย

หน่วยงานให้ความสำคัญกับการผลิตคุณภาพชีวิตของประชากรด้วยมองเห็นว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วเนื่องมาจากขาดการวางแผนครอบครัวที่ดีของประชาชนซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาสังคมในด้านต่างๆตามมาทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคมและระดับประเทศ หน่วยงานได้จัดทำโครงการส่งเสริมความรู้ทางด้านประชากรศึกษาให้แก่ประชาชนในกลุ่มเป้าหมายต่างๆให้มีความรู้เรื่องการวางแผนครอบครัว เพศศึกษา วิชาการวางแผนครอบครัวรวมถึงการกระตุ้นให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนตระหนักถึงปัญหาประชากรและการพัฒนาคุณภาพประชากรเพื่อร่วมกันแสวงหาวิธีให้บริการและส่งเสริมแนะนำความรู้ความคิดใหม่ๆด้านการวางแผนครอบครัวเพื่อเผยแพร่สู่ประชากรโดยทั่วไป

42.1.11 สมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย

สภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้ประชากรบางส่วนไม่สามารถปรับตัวในการดำรงชีพให้มีความสุขท่ามกลางภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลาได้ ในที่สุดก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพจิตแก่ประชากรของประเทศและส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในด้านต่างๆทั้งโดยตรงและโดยอ้อม จากสภาพปัญหาดังกล่าวหน่วยงานจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริม

สุขภาพจิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข หน่วยงานได้ดำเนินการศึกษาวจัยเพื่อแก้ไขสภาพของปัญหา และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพจิตแก่ประชาชนทั่วไป รวมทั้งการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนในรูปแบบของศูนย์บริการสุขภาพจิต และการออกค่ายแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพจิต

4.22. องค์การพัฒนาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.22.1 โครงการสีชมพู

โครงการให้ความสำคัญการพัฒนาสาธารณสุขขั้นมูลฐานของประชากรและชุมชนซึ่งนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนาด้วยตนเอง โครงการให้การสนับสนุนด้านความรู้แก่องค์กรชุมชนเพื่อให้มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนได้ และสนับสนุนให้ชุมชนริเริ่มจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านและสามารถบริหารกองทุนโดยชุมชนเอง กองทุนหมุนเวียนดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ผลประโยชน์จากเงินกองทุนเพื่อการพัฒนาบริการขั้นพื้นฐานทางสาธารณสุขที่พึงมี เช่น การจัดหา น้ำสะอาด และการจัดโครงการโภชนาการ

4.22.2 ชมรมแพทย์ชนบทอีสาน

ชมรมทำหน้าที่รณรงค์และเผยแพร่ความรู้และความเคลื่อนไหวในวงการสาธารณสุขในชนบทให้แก่แพทย์ที่ปฏิบัติงานในชนบท รวมทั้งเป็นศูนย์กลางประสานงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของแพทย์ชนบททั่วประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการสาธารณสุขให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการฝึกอบรม การสัมมนาการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสาธารณสุขโดยผ่านสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ จุลสาร วารสารและรายการโทรทัศน์ รวมทั้งการจัดให้มีการประชุมระดับภาคและส่วนกลางเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ต่อกัน

4.22.3 องค์การคาทอลิก รีลัฟ เซอร์วิส

หน่วยงานมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชนบทให้ดีขึ้น โดยเน้นการส่งเสริมการสาธารณสุขมูลฐานในระดับชุมชน หน่วยงานสนับสนุนการจัดโครงการพัฒนาด้านสาธารณสุขแก่ชุมชนในโครงการทันตสาธารณสุขสำหรับชนบทไทย และโครงการควบคุมการขาดสารอาหาร

4.23 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคเหนือตอนบน

4.23.1 สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนในกลุ่มเป้าหมายชาวสลัม โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรในชุมชนต่างๆเกิดความคิดริเริ่มที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น หน่วยงานมองเห็นว่าการพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาคุณภาพประชากรร่วมไปกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ จึงได้ส่งเสริมความรู้และเผยแพร่แนวความคิดด้านประชากรในด้านต่างๆ และเน้นการให้บริการวางแผนครอบครัวแก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อลดอัตราการเพิ่มของประชากรให้ขยายไปสู่ประชาชนต่างๆทั่วประเทศ หน่วยงานได้จัดทำโครงการวางแผนครอบครัวชุมชน โครงการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการป้องกันยาเสพติด การบริการข้อมูลด้านการวางแผนครอบครัว และโครงการให้บริการแพทย์เคลื่อนที่

4.24 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคใต้

4.24.1 ชมรมแพทย์แผนโบราณ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชมรมมีแนวความคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเน้นในด้านการพัฒนาสุขภาพของประชากรทั่วไปให้ดีขึ้นให้ความสำคัญกับการบำบัด ป้องกัน และรักษาอาการเจ็บป่วยพื้นฐานโดยใช้การแพทย์แผนโบราณและสมุนไพรซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ในทางการสาธารณสุข ชมรมจัดให้มีการอบรมและเผยแพร่ความรู้ทางสมุนไพร การใช้สมุนไพร เพื่อการรักษาเบื้องต้นแก่บุคคลที่สนใจ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์การใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคให้แพร่หลายกว้างขวางมากขึ้น โดยให้การสนับสนุนการจัดตั้งเป็นชมรมเพื่อรวมกลุ่มผู้สนใจศึกษาการใช้สมุนไพรให้มีโอกาสพบปะสังสรรค์และปรึกษาหารือเรื่องสมุนไพร และให้การช่วยเหลือแก่บุคคลที่เจ็บป่วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.3 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการศึกษา

4.3.1 องค์กรพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

4.3.1.1 กลุ่มศึกษาปัญหาแรงงานเด็กในเอเชีย

หน่วยงานทำหน้าที่รณรงค์เผยแพร่การแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายในระดับภูมิภาคและนานาชาติ โดยทำการศึกษาและวิจัยให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับแรงงานเด็กในด้านต่างๆและเผยแพร่ไปสู่องค์กรหรือกลุ่มคนโดยทั่วไป รวมทั้งการคิดค้นรูปแบบการทำงานเพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือเด็กที่ถูกเอารัดเอาเปรียบแรงงานโดยนายจ้าง

4.3.1.2 กลุ่มเพื่อนหญิง

ในปัจจุบันสภาพของผู้หญิงยังถูกกดขี่และไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างสมภาคทั้งทางด้านทางเศรษฐกิจสังคม การเมือง และวัฒนธรรมเท่าเทียมกับชายเนื่องจากวิถีการดำเนินชีวิตที่ถูกผูกมัดด้วยอคติค่านิยมที่เห็นหญิงต่ำต้อยกว่าชาย หน่วยงานจึงทำหน้าที่รณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวความคิดค้นด้านสิทธิและความเสมอภาคของหญิงต่อสังคม เพื่อกระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่สังคมที่จะปฏิบัติต่อหญิงในฐานะมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับชาย หน่วยงานได้จัดทำโครงการหลักเพื่อการรณรงค์และเผยแพร่ปัญหาหญิง ได้แก่ โครงการศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรีฝ่ายบ้านถนอมรัก ศูนย์เอกสารสตรี และโครงการแรงงานหญิงในภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความเชื่อ ค่านิยม ความคิดในสังคม ให้ปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกัน

4.3.1.3 กลุ่มศึกษาปัญหาสลัม

หน่วยงานเน้นการสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับกลุ่มสลัมซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม โดยให้การสนับสนุนองค์กรเอกชนที่มีแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาสลัมด้านที่อยู่อาศัย ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าปัญหาและการพัฒนาสังคมเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์แก่นักพัฒนา รวมทั้งนำเสนอแนวทางและนโยบายการทำงานสลัม ตลอดจนการประสานงานนักพัฒนาและองค์กรพัฒนาด้านสลัม เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

4.3.1.4 กลุ่มสื่อก้าวหน้าเพื่อการศึกษาและการพัฒนา

หน่วยงานทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านการพัฒนาที่เน้นการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาคุณภาพประชากร ด้วยมองเห็นว่าสื่อการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้รับสารจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้และเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น หน่วยงานมุ่งเน้นการให้การศึกษา ข่าวสาร ข้อมูลแก่ชาวบ้าน โดยเฉพาะชาวสลัม และการสนับสนุนการฝึกอบรมการผลิตสไลด์ให้แก่บุคคลที่สนใจเพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ผลิตสื่อและตัดสินใจเลือกใช้สื่อการศึกษา

4.3.1.5 คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อการส่งเสริมชีวิตครอบครัว

หน่วยงานมีแนวความคิดในการพัฒนาที่ว่าคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่มีคุณภาพ หน่วยงานจึงมุ่งพัฒนาคุณภาพครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในด้านสังคม เศรษฐกิจ และจิตใจแก่ครอบครัวคาทอลิก โดยยึดถือหลักการคำสอนของศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนา โดยการให้การฝึกอบรมผู้นำชาวบ้านทั่วไป การสัมมนาให้ความรู้ และให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดทำกิจกรรมในทุกๆด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในแง่ของแนวความคิด เศรษฐกิจและสังคม เพื่อสร้างครอบครัวให้มีคุณภาพอันเป็นพื้นฐานที่ดีของสังคมสืบไป

4.3.1.6 คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานพัฒนาชุมชนแออัด

หน่วยงานนี้ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานพัฒนาชุมชนแออัด โดยเป็นศูนย์กลางในการศึกษาและเผยแพร่ปัญหาและงานพัฒนาสลัมระหว่างองค์กรสมาชิกให้มีการประสานการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนแออัด อีกทั้งร่วมกันเสนอนโยบายและการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนแออัดต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

4.3.1.7 คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบท

หน่วยงานนี้เป็นองค์กรกลางที่สนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาที่ทำงานด้านพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างสื่อสัมพันธ์และสนับสนุนการรวมพลังในงานพัฒนาชนบทระหว่างเอกชนรัฐบาลและประชาชนโดยส่วนรวม โดยจัดทำโครงการหลักในด้านการให้บริการแก่องค์กรในด้านการจัดสัมมนา เสวนา เพื่อการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาชนบท และ

รวบรวมประสบการณ์พัฒนาชนบทศึกษาและวิจัยปัญหาการพัฒนาชนบท รวมทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรสมาชิกและระหว่างองค์กรภายนอกที่มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน

4.3.1.8 คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา

หน่วยงานนี้เป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการทำงานพัฒนาให้แก่องค์กรเอกชนและนักพัฒนา โดยการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับงานพัฒนาสังคมขององค์กรต่างๆส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานพัฒนาสังคมขององค์กรเอกชน รวมทั้งการประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรเอกชน

4.3.1.9 คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานเน้นการนำความรู้และหลักคำสอนทางศาสนามาใช้เพื่อการพัฒนาสังคม โดยส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรเอกชนในศาสนาเดียวกันและระหว่างศาสนา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานและความรู้ทางด้านศาสนาเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง รวมทั้งการจัดฝึกอบรมบุคลากรขององค์กรทางด้านศาสนาให้เข้าใจถึงบทบาทของศาสนาที่มีต่อการพัฒนาสังคม หน่วยงานจัดทำโครงการหลักที่สำคัญคือ โครงการศูนย์ข้อมูลศาสนาเพื่อศึกษาและพัฒนา ซึ่งเป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านการศาสนาและการพัฒนาเพื่อให้บริการแก่ผู้สนใจใช้ศาสนาเป็นแนวทางการพัฒนาสังคม

4.3.1.10 คณะทำงานด้านเด็ก

หน่วยงานทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและบริการแก่องค์กรพัฒนาองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการพัฒนาเด็ก ด้วยมองเห็นว่าการส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพเป็นแนวที่สำคัญแนวทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาลังคมในระยะยาว ดังนั้นเพื่อให้ทุกส่วนของสังคมตระหนักถึงสภาพของปัญหาเด็กที่เกิดขึ้นและหาแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสม จึงต้องมีการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับเด็กในด้านต่างๆอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเพื่อการรณรงค์เผยแพร่วิเคราะห์สถานการณ์วางแผนแก้ไขปัญหาทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการให้เป็นจริง หน่วยงานจัดทำโครงการสวนานาปัญหาเด็ก โครงการรณรงค์สัปดาห์สิทธิเด็ก โครงการให้การฝึกอบรม และเน้นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวต่างๆที่เกี่ยวข้องให้แก่องค์กรสมาชิกและเจ้าหน้าที่ขององค์กรเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาศักยภาพในความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเด็กและปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.3.1.11 โครงการคอมพิวเตอร์และสารนิเทศ

โครงการทำหน้าที่สนับสนุนและให้บริการด้านข่าวสารข้อมูลและการวิจัยด้านการพัฒนาสังคมแก่องค์กรพัฒนาเอกชน โดยมีแนวความคิดว่าเทคโนโลยีและระบบสารนิเทศทางด้านการพัฒนาและด้านที่เกี่ยวข้องที่พร้อมมูลมีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานด้านพัฒนาสังคม โครงการได้จัดทำการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร การนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการจัดการเพื่อสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรพัฒนาเอกชนการสนับสนุนงานสารนิเทศขององค์กรต่างๆ และการจัดสร้างโครงข่ายการสื่อสารคอมพิวเตอร์ระหว่างองค์กรทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในด้านการใช้คอมพิวเตอร์เพื่องานพัฒนาแก่เจ้าหน้าที่โดยการจัดฝึกอบรมสัมมนา การให้คำปรึกษาด้านเทคนิคและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการบริการงานและการทำงานขององค์กรเอกชนให้มากยิ่งขึ้น

4.3.1.12 โครงการฝึกอบรมเยาวชนเพื่อการพัฒนา

โครงการมีแนวความคิดในการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนด้วยมองเห็นเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าและมีความสำคัญยิ่งต่อการสืบทอดการพัฒนาชุมชนหรือประเทศ โครงการสนับสนุนการพัฒนาในรูปแบบต่างๆที่เป็นการพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เด็กและเยาวชน โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาสังคมไทยและการให้การฝึกอบรมในเทคนิคด้านการเป็นผู้นำด้านการบริหารกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้เยาวชนที่สนใจกิจกรรมและปัญหาสังคมได้มีความสามารถทางด้านการวิเคราะห์สภาพสังคมและความสามารถในเชิงปฏิบัติการอันจะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

4.3.1.13 โครงการพันธมิตรสากลเพื่อการท่องเที่ยวในโลกที่สาม

โครงการเน้นการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในด้านบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศโลกที่สาม ด้วยการมองเห็นว่าประเทศโลกที่สามเป็นแหล่งรองรับการท่องเที่ยวจากผู้คนในส่วนต่างๆของโลก อันเนื่องมาจากการมีแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์และมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นจึงเป็นแหล่งผลักดันและดึงดูดประชากรจากแหล่งต่างๆเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก ปรากฏการณ์แห่งการท่องเที่ยวดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชากรในโลกที่สามทั้งในด้านดีและไม่ดีด้วย โครงการจึงได้จัดทำโครงการรณรงค์เผยแพร่ให้แก่ประชาชนทั่วไปในโลกที่สามให้เกิดการรับรู้อย่างเข้าใจถึงบทบาทของการท่องเที่ยวในการ

พัฒนาที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของตน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชากรเหล่านี้ได้แสดงความคิดเห็นและความคาดหวังในทิศทางที่ตนเองต้องการและร่วมกันปฏิบัติที่เป็นธรรมในการท่องเที่ยว และสนับสนุนกิจกรรมเพื่อแก้ไขความไม่เป็นธรรมนี้ รวมทั้งทำหน้าที่กระตุ้นให้องค์กรอื่นทำการวิจัย คิดทบทวนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามสถานการณ์ที่เป็นจริงอันจะนำไปสู่ การแสวงหาและแนวทางในการรณรงค์เผยแพร่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในทางที่ถูกต้อง

4.3.1.14 โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ

ภาพแห่งการพัฒนาประเทศจากอดีตถึงปัจจุบันส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่างๆออกมาใช้เพื่อการผลิตและบริโภคตอบสนองความต้องการและความจำเป็นของมนุษย์อย่างฟุ่มเฟือย ความเสื่อมโทรมดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงมากขึ้นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โครงการมองเห็นว่าการพัฒนาควรกระทำควบคู่กันไปกับการอนุรักษ์ทางนิเวศวิทยา โดยมีผลจากการพัฒนาต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสมดุลย์ของระบบนิเวศน์ให้เสียไปโครงการจึงได้ทำการรณรงค์เผยแพร่แนวความคิดการพัฒนาแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างและสนับสนุนการพัฒนาจิตสำนึกของชุมชนในการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะในบทบาทที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านนิเวศน์ให้ได้ตระหนักถึงและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการฟื้นฟูนิเวศน์ชุมชนเพื่อการพัฒนาเพื่อแสวงหาแบบแผนการจัดการระบบนิเวศน์ชุมชนที่เหมาะสมทั้งกายภาพและสังคมที่จะเอื้อต่อการพัฒนา และโครงการสนับสนุนการประสานงาน และให้บริการทางวิชาการ ศึกษวิจัย จัดสัมมนาปัญหานิเวศน์วิทยา จัดตั้งเป็นศูนย์ข้อมูลเผยแพร่และรณรงค์ปัญหาทางนิเวศน์วิทยา โครงการดังกล่าวมุ่งเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการแสวงหาทางเลือกเพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศน์ในระยะยาว

4.3.1.15 โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา

การดำเนินการพัฒนาสังคมให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องสนองต่อความจำเป็นของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานแห่งวัฒนธรรมของชุมชนภายใต้กรอบของแนวความคิดในการพัฒนาระดับประเทศโดยมีส่วนร่วม ดังนั้น การประสานความร่วมมือระหว่างนักพัฒนาองค์กรพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ และผู้สนใจงานพัฒนาโดยทั่วไปเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน แนวความคิดการทำงาน และเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถได้นั้นจะนำไปสู่การสังเคราะห์ให้เกิดรูปแบบ วิธีการทำงาน และแนวทางการประสาน

งานกันในระยะยาวของทิศทางการพัฒนาร่วมกันภายใต้รูปแบบที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศในระดับต่างๆ เพื่อให้ผลแห่งการพัฒนาไปสู่ชนบทผู้ยากไร้ทั้งในเมืองและชนบทให้มากขึ้น จากแนวความคิดดังกล่าว องค์กรจึงได้ทำโครงการในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ทางการศึกษา ความรู้เชิงประสบการณ์การพัฒนาให้แก่เกษตรกรและองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่มุ่งให้งานพัฒนาสังคมเป็นกระบวนการที่ประชาชนทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมอย่างชอบธรรม โครงการสนับสนุนด้านวิชาการและด้านอื่นแก่ผู้ทำงานในพื้นที่ การจัดการประชุมสรุปรายงานประสบการณ์การพัฒนาและการแลกเปลี่ยนบทเรียนเกี่ยวกับการทำงานพัฒนาร่วมกัน การจัดสัมมนาและอภิปราย การจัดพิมพ์เอกสารจุลสารเผยแพร่การพัฒนาการฝึกอบรมการวิจัยสำหรับผู้ปฏิบัติงานพัฒนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่จริงระหว่างชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการ

4.3.1.16 โครงการสันติภาพและการพัฒนา

โครงการมีแนวความคิดในการรณรงค์เผยแพร่สันติภาพ ด้วยมองเห็นว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุกสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาวะการมีปัญหาของระบบต่างๆ ในสังคมที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันหรือระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมอื่น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมักใช้การใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ เป็นเครื่องมือหรือวิธีการสกัดกั้นเพื่อยุติความขัดแย้งนั้น ผลจากความขัดแย้งดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขของผู้ที่อยู่ในภาวะขัดแย้งโดยตรงและผู้ที่อยู่ภายนอกภาวะความขัดแย้งในทางอ้อม ในที่สุดนำมาซึ่งความไม่สงบสุขของสังคม จากแนวความคิดดังกล่าว โครงการจึงได้ทำโครงการรณรงค์เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไปให้เห็นถึงอันตรายของการใช้ความรุนแรง เช่น อาวุธนิวเคลียร์ อาวุธอื่นๆ ตลอดจนผลกระทบของความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ที่มีต่อพื้นฐานของสันติสุขและสันติภาพของโลก เพื่อกระตุ้นเตือนให้บุคคลทั่วไปตระหนักถึงสันติภาพและผดุงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพในสังคม โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่ โครงการสันติวิธี โครงการความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว

4.3.1.17 โครงการสื่อชาวบ้าน

โครงการทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการองค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาในด้านการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อการศึกษาและพัฒนาคุณภาพประชากร โดยมีแนวความคิดว่าสื่อการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับกลุ่มประชากรและสอดคล้องกับสภาพการดำรงชีวิตของชุมชนนั้นๆ จะ

ก่อให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจต่อโลกทัศน์ใหม่ๆ ได้ดีขึ้นซึ่งนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทัศนคติ และค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้และจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนที่อาศัยอยู่ให้ดีขึ้น โครงการให้การสนับสนุนความรู้และทักษะในการผลิตสื่อและนำสื่อไปใช้ในการพัฒนาให้แก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาที่มีความสนใจเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการต่างๆ และสารบันเทิงที่ประหยัด สะดวก เข้าใจง่าย แก่ชาวชนบท โครงการสำคัญได้แก่โครงการศิลปะเพื่อการศึกษาสำหรับเยาวชนในชนบท โครงการอบรมพื้นฐานการใช้สื่อการสอนแบบละครและละครสำหรับเด็ก การผลิตสไลด์ วีดีโอ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และโครงการศูนย์บริการเผยแพร่สไลด์แก่บุคคลทั่วไป

4.3.1.18 ชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน

ชมรมทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและบริการแก่องค์กรพัฒนาชนบทเอกชนและนักพัฒนาในด้านการพัฒนาสังคม ด้วยมองเห็นว่าการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานพัฒนาให้แก่งานเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ักพัฒนาเพราะนักพัฒนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น โครงการที่ชมรมจัดทำได้แก่ โครงการศึกษาเรื่องหนี้สิน และโครงการอบรมประสบการณ์การทำงานการเกษตรแบบผสมผสานสรุปทเรียนกระบวนการเทคนิค และวิธีการทำงานกับชาวบ้านและส่งเสริมวิทยากรชาวบ้าน

4.3.1.19 ชุมมุสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยจำกัด

หน่วยงานทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและบริการแก่องค์กรพัฒนาชนบทเอกชนและนักพัฒนาในด้านการสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนด้วยหลักการสหกรณ์ด้วยมองเห็นว่าการส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มเพื่อดำเนินงานใดก็ตามในรูปของสหกรณ์นับเป็นรูปแบบที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะหลักการสหกรณ์จะเน้นการส่งเสริมให้ชาวบ้านและชุมชนช่วยเหลือตนเองก่อน และพัฒนาไปสู่การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิกสหกรณ์มากขึ้น หน่วยงานให้การสนับสนุนความรู้ในด้านการสหกรณ์และการจัดตั้งสหกรณ์ให้แก่องค์กรเอกชนและนักพัฒนาทั่วไปที่จะนำเอารูปแบบและวิธีการทางสหกรณ์ไปร่วมใช้เพื่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพชุมชน หน่วยงานโดยจัดทำโครงการฝึกอบรมการดำเนินการสหกรณ์ให้แก่ผู้สนใจด้วยการให้คำแนะนำและความช่วยเหลือในการจัดตั้งการดำเนินกิจการ และการจัดการสหกรณ์สหยูเนียนเพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่กิจการสหกรณ์เครดิตยูเนียนให้แพร่ขยายออกไปในวงกว้าง รวมทั้ง

การให้บริการในด้านบริการรับฝากเงิน ให้เงินกู้ การจัดหาเงินทุน การจัดให้มีบริการคุ้มครองเงินกู้และเงินออมทรัพย์ และการส่งเสริมการประหยัดและการออมทรัพย์ให้แก่สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียน

4.3.1.20 มูลนิธิโกลบอลคิมทอง

หน่วยงานทำหน้าที่รณรงค์เผยแพร่รวมถึงการให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาที่มีแนวทางการดำเนินงานที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เด็ก และเยาวชน โดยการให้การศึกษทั้งในระบบและนอกระบบผ่านการจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ ด้วยมองเห็นว่าเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าต่อการสืบต่อการพัฒนาประเทศต่อไป หน่วยงานให้การสนับสนุนนักพัฒนาหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นและปราถนาดีต่อสังคมให้ได้มีโอกาสทำงานให้กับสังคมและสร้างนักปฏิบัติการทางสังคมให้มีโอกาสทำกิจกรรมการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษแก่เด็กและเยาวชนในรูปแบบต่างๆ ให้การสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบัน คณะกลุ่มบุคคล และสถานศึกษา ในด้านการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน เช่น การให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน การให้ทุนการศึกษาและอุปกรณ์การศึกษาและกิจกรรมอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น โครงการทัศนศึกษา โครงการห้องสมุดหนังสือและเทป การอภิปรายเสวนา ปัญหาสังคม การอบรมอาสาสมัครเพื่อให้เด็กและเยาวชนนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาตนเองและสังคมในโครงการต่อไป

4.3.1.21 มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

หน่วยงานทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการองค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นการให้ความรู้เพื่อการพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของชุมชนและนักพัฒนาในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน หน่วยงานมีแนวความคิดว่ารูปแบบและวิธีการพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ทำลายบทบาทและศักยภาพของชุมชน ผู้นำชุมชน สถาบันชุมชน ทำให้พัฒนาการของสถาบันดังกล่าวถูกสกัดกั้นลงจนไม่สามารถพัฒนาบทบาทไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวหน่วยงานจึงมีแนวความคิดที่จะฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชน สถาบันชุมชนและทรัพยากรต่างๆในท้องถิ่นให้มีส่วนกำหนดบทบาทในการพัฒนาด้วยตนเองเพื่อคลี่คลายตนเองและชุมชนไปสู่การพึ่งพาตนเองและมีความก้าวหน้าต่อไป อีกทั้งแสวงหาแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานขององค์กรต่างๆของรัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นและพัฒนาชนบทให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ หน่วยงานเน้นการ

ให้บริการด้านการศึกษาค้นคว้า และการสร้างความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร การถ่ายทอดประสบการณ์และการวิจัยให้แก่สถาบันท้องถิ่นและองค์กรเอกชนเพื่อพัฒนาให้เกิดความรู้ความสามารถในเชิงบทบาทเพิ่มขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้แก่กันระหว่างองค์กรรัฐบาลและเอกชนและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา

4.3.1.22 มูลนิธิไทย-เยอรมันเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานมีแนวความคิดในการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยเน้นการพัฒนาชุมชนชนบท ด้วยการสนับสนุนด้านเงินทุนในการดำเนินงานพัฒนาแก่องค์กรเอกชนในไทยให้สามารถดำเนินงานพัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ โดยการสนับสนุนด้านเงินเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาชนบทแก่องค์กรเอกชนในด้านต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการที่มุ่งเน้นสร้างเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกรและโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมระดับพื้นฐานในหมู่บ้าน เช่น โครงการสร้างยุ้งข้าว โครงการเกษตรชุมชน โครงการอาสาพัฒนาชนบทขอนแก่น โครงการโรงเรียนฝึกเกษตรกรสิ้นปีตอง โครงการประปา และโครงการฝายขนาดเล็ก

4.3.1.23 มูลนิธิฟรีดริช เนามัน

หน่วยงานมุ่งให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาชนบทเอกชนและนักพัฒนาในด้านการทำงานพัฒนาแ่งมุมต่างๆ ด้วยการมองเห็นว่าการสร้างเสริมความรู้การเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงานเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของนักพัฒนา หน่วยงานให้การสนับสนุนงานพัฒนาบุคลากรในวงการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมแนวความคิดในการพึ่งพาตนเองของชุมชน โครงการฝึกอบรมเกษตรกรให้สามารถปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง การให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล และงานบริการเงินทุนหมุนเวียน นอกจากนี้ หน่วยงานให้การสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ในด้านการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน โครงการจัดฝึกอบรมบุคลากรให้เป็นนักฝึกอบรม และการจัดฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนในด้านการจัดการและบริการองค์กร

4.3.124 มูลนิธิฟื้นฟูชนบท

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนแก่ชาวชนบท เด็ก เยาวชนและสตรี ที่เน้นการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพและความรู้อื่นๆเพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงตนเองและชุมชนไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป โดยการให้การศึกษอาบรม ทางด้านวิชาการ อาชีพ การปฏิบัติเกี่ยวกับอาชีพ ศิลป หัตถกรรม และเกษตรกรรม โครงการหลักที่จัดทำคือ โครงการพัฒนาสตรีภาคเหนือ

4.3.125 มูลนิธิสวิตา

หน่วยงานมุ่งสนับสนุนและบริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาในด้านความรู้สาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชนบทโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยมองเห็นว่าการพัฒนาชาวชนบทให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐบาลองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคธุรกิจเอกชนอย่างพร้อมเพียงกันเพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการพัฒนา หน่วยงานสนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพธุรกิจขนาดเล็กที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โครงการศึกษาอบรมเทคนิคต่างๆในการประกอบอาชีพธุรกิจให้แก่บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนนำไปเผยแพร่แก่ชุมชน เพื่อสร้างความสามารถในการจัดการทางธุรกิจขนาดเล็ก และให้เงินทุนหรือให้ยืมเงินทุนในการดำเนินกิจการฟาร์มโคนมขนาดเล็กและการผลิตถั่ว รวมทั้งการจัดทำคู่มือด้านเทคนิคต่างๆ

4.3.126 มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม

หน่วยงานให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาชุมชนและพัฒนาในด้านการพัฒนาบุคลากรแก่วงการพัฒนา โดยส่งเสริมให้บุคคลซึ่งมีความตั้งใจที่จะทำงานเพื่อเป็นประโยชน์แก่ส่วนร่วมได้มีโอกาสทำงานเป็นอาสาสมัครในโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อพัฒนาทัศนคติการอุทิศตนและความสามารถในการทำงานอาสาสมัคร รวมทั้งการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนและบุคคลที่ทำงานด้านนี้ ในรูปของการฝึกอบรมสัมมนาและเสวนาทางวิชาการ หน่วยงานได้จัดทำโครงการงานอาสาสมัครคัดเลือก ฝึกอบรม และจัดส่งอาสาสมัครไปทำงานเต็มเวลาในโครงการพัฒนาชุมชนและพัฒนาสังคมตามองค์กรต่างๆ โครงการให้บริการงานพัฒนาในด้านการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพนักพัฒนา การให้บริการด้านข้อมูล การเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนา การสนับสนุนให้เกิดการประสานงานระหว่างองค์กร

4.3.127 ศูนย์พัฒนาวัฒนธรรมแห่งเอเชีย

หน่วยงานดำเนินงานพัฒนาที่มุ่งให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชน และนักพัฒนาในด้านการพัฒนาชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างองค์กรอาสาสมัครเอกชนที่ทำงานด้านพัฒนาในประเทศต่างๆในเอเชีย สนับสนุนการก่อตั้งสถาบันชุมชนให้มีการร่วมมือกันและการช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาของตนเอง จัดการฝึกอบรมนักพัฒนาเพื่อยกระดับแนวความคิดหลักการและวิธีการทำงานกับประชาชนให้ดีขึ้น

4.3.128 ศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและ นักพัฒนาในด้านความรู้ในการผลิตสื่อและการใช้สื่อการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาว ชนบท หน่วยงานมีแนวความคิดว่าสื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ราคาถูก ผลิตได้ง่ายเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพชุมชนในฐานะผู้รับสื่อสามารถนำมาใช้เสริมในขบวนการพัฒนาชุมชนได้ดียิ่งขึ้น หน่วยงานได้จัดทำการบันทึกเก็บรวบรวมข้อมูลแนวคิดและประสบการณ์งานพัฒนาของชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนในรูปของสื่อทางโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆเช่น สไลด์ วีดีโอ เทปเสียง การส่งเสริมการผลิตสื่อแก่นักพัฒนาเพื่อใช้ในการถ่ายทอดสื่อสารให้การศึกษาอบรม แลกเปลี่ยนและเผยแพร่แนวความคิดและประสบการณ์งานพัฒนาชุมชนระหว่างองค์กรต่างๆทั้งรัฐบาลและเอกชนและชาวบ้านรวมทั้งการให้คำแนะนำและให้บริการในการใช้และผลิตสื่อต่างๆ เครื่องมือสื่อและเครื่องมือในการผลิตและการใช้สื่อ

4.3.129 สถาบันพัฒนาชนบท

หน่วยงานสนับสนุนและบริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน หน่วยงานมีแนวความคิดว่าเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งต่อชุมชน สังคมและประเทศ ซึ่งจะทำหน้าที่สืบต่อภาวะในการพัฒนาต่อไปการส่งเสริมและสร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้ทั้งในด้านวิชาการและสาระบันเทิง ผ่านสื่อประเภทต่างๆตามความเหมาะสมจะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติในด้านหนึ่ง โดยสื่อดังกล่าวควรเป็นสื่อที่มีความเรียบง่ายเหมาะสม ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสามารถผสมผสานอย่างได้ สัดส่วนระหว่างคุณค่าทางการศึกษาและคุณค่าทางศิลปะ จากแนวความคิดดังกล่าว หน่วยงานมีการดำเนินงานในลักษณะของการทดลอง ฝึกฝน ผลิตและพัฒนาการใช้สื่อการมสวดและศิลปะชนิด

อื่นๆ เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในการทดลองฝึกฝนผลิตและการพัฒนาการสื่อการแสดง สื่อศิลปะและสื่อชนิดอื่นๆ เพื่อการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาชุมชน รวมทั้งการให้บริการและผลิตสื่อชนิดต่างๆ ในรูปของสื่อเพื่อการศึกษา

4.3.1.30 สถาบันส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอิสลาม

หน่วยงานนี้เน้นการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนอิสลามด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามในฐานะที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม โดยการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับหลักศาสนาอิสลามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลความรู้ และเผยแพร่โดยการจัดสัมมนาทางวิชาการและการจัดสนทนา การให้บริการหนังสือและที่อ่านหนังสืองานด้านพัฒนาบุคลากรโดยการจัดอบรมผู้นำ ผู้บริหารองค์กรชุมชน นักเรียน และนักศึกษาทางด้านสื่อการศึกษาโดยการผลิตสื่อต่างๆ ประเภทสิ่งพิมพ์ นิตยสาร วีดิโอ สไลด์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านมุสลิม รวมทั้งการประสานงานกับองค์กรต่างๆ

4.3.1.31 สมาคาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานมีแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนที่เน้นการส่งเสริมกระบวนการศึกษาที่เริ่มจากชีวิตจริงของประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันถึงคุณค่าที่ต่างกันว่าประชาชนมีอยู่ตามแนวทางคริสตศาสนา การส่งเสริมความรู้เพื่อให้อาสาสมัครนิเทศการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม อย่างรู้เท่าทันเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา หน่วยงานมุ่งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทางด้านการพัฒนาและสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรประชาชนในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันดำเนินงานพัฒนา นอกจากนี้ ยังสนับสนุนเงินทุนเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาที่เหมาะสมอีกทั้งประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่มีแนวทางคล้ายกันเพื่อพึ่งพากันทางทรัพยากร โครงการหลักที่หน่วยงานจัดทำ ได้แก่ โครงการธนาคารข้าวและโครงการธนาคารควาย

4.3.1.32 สมาองค์กรการพัฒนาเด็กและเยาวชน

หน่วยงานนี้เน้นการสนับสนุนและให้บริการองค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาในด้านข้อมูลข่าวสารและการวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน โดยหน่วยงานทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการประสานงานองค์กรเอกชนในด้านนโยบาย แผนงาน โครงการพัฒนาการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และเป็นตัวแทนองค์กรที่ทำงานด้านนี้ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและองค์กรระหว่างประเทศ โครงการที่จัดทำ ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบการประสานงาน โครงการศูนย์

ข้อมูล โครงการพัฒนาบุคลากรโครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และโครงการวิจัย

4.3.1.33 สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย

หน่วยงานเน้นการรณรงค์เผยแพร่การศึกษาด้วยการให้ความรู้ในด้านต่างๆแก่เด็กและเยาวชนเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนให้เป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป หน่วยงานสนับสนุนการจัดทำโครงการพัฒนาประเทศต่างๆเช่น การจัดประชุมอบรมกลุ่มยุวมุสลิมในท้องถิ่นต่างๆ ส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ พัฒนาบุคคลิกภาพเยาวชน ผลิตและเผยแพร่เอกสารทั้งทางด้านวิชาการและศาสนาให้สมาชิกยุวมุสลิมและสมาคมต่างๆ

4.3.1.34 หน่วยอาสาสมัครแคนาดา เยอรมัน อังกฤษ

หน่วยงานทำหน้าที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาแก่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานพัฒนาชุมชนในชนบท โดยการให้ความช่วยเหลือด้านบุคลากรที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพและมีความรู้ในวิชาการสาขาต่างๆในลักษณะอาสาสมัครเต็มเวลาให้แก่หน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนในประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อทำหน้าที่ประสานงานโครงการและแผนงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวชนบทให้ดีขึ้นในทุกด้าน โครงการที่จัดทำจะเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา การเรียนรู้ หรือการอบรมวิชาการต่างๆเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ โครงการสำคัญที่จัดทำได้แก่ การใช้ปุ๋ยหมัก โครงการพัฒนาชายแดน โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ โครงการพัฒนาด้านการเกษตร โครงการพัฒนาด้านการประมง และโครงการสอนหนังสือแก่เด็กในโรงเรียนและวิทยาลัย

4.3.2 องค์กรพัฒนาเอกชนในภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง

4.3.2.1 โครงการหมู่บ้านสหกรณ์นักเรียน

โครงการมีแนวความคิดว่าการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนและชาวชนบทให้ดีขึ้น แต่ในสภาพปัจจุบันเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งได้รับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาเท่านั้นไม่มีโอกาสเรียนต่อ ทั้งนี้เพราะความยากจนการเดินทางไปมา โรงเรียนไม่สะดวกเพราะอยู่ห่างไกล และการศึกษาได้รับจากโรงเรียนไม่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในชีวิตจริงได้เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาไม่สอดคล้องกับสภาพชุมชน โครงการจึงได้แสวงหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในด้านการสร้างโอกาสเรียนต่อ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการ

สอนและกิจกรรมการศึกษาที่เหมาะสมกับชุมชนเพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในชุมชนหรือประกอบอาชีพอื่นๆให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้แก่โครงการที่จัดทำได้แก่โครงการที่ฝึกในโรงเรียนโครงการไม่ผลเพื่อชุมชน โครงการโรงเรียนแบบพึ่งพาตนเองด้วยการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนทำการเกษตรเพื่อเป็นอาหาร

4.3.3 องค์การพัฒนาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.3.3.1 กลุ่มนักพัฒนาภาคอีสาน

หน่วยงานสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาด้วยการเป็นศูนย์กลางการประสานงานกับนักพัฒนาภาคอีสานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านพัฒนาชนบท และจัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติงานในชนบท รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านและนักพัฒนาในด้านการฝึกอบรมและการประเมินผลโครงการ หน่วยงานจัดทำโครงการพัฒนาสำคัญคือโครงการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างนักพัฒนาและชาวบ้าน และโครงการจัดพิมพ์รายงานประจำปีและเอกสารสรุปงานสัมมนาต่างๆเพื่อเผยแพร่แก่วงการพัฒนา

4.3.3.2 กลุ่มนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชนบทอีสาน

หน่วยงานเน้นการแสวงหาความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับชนบททุกด้านเพื่อใช้เป็นฐานในการวางแผนพัฒนา ด้วยมองเห็นว่าข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้านมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชน โดยดำเนินการศึกษาลักษณะสังคมชนบทอย่างแท้จริงในรูปของการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานระหว่างนักพัฒนาการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาข้อมูล โครงการหลักที่หน่วยงานจัดทำคือโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชนบท โครงการสัมมนาวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเกี่ยวกับสภาพสังคมชนบท และโครงการสวนากับนักวิจัยและนักพัฒนา

4.3.3.3 คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา จังหวัดสุรินทร์

หน่วยงานเน้นการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลและผู้นำในชุมชนบนพื้นฐานของการใช้ศาสนาเพื่อการพัฒนาเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ หน่วยงานดำเนินงานโดยการประสานงานบุคคลและหน่วยงานต่างๆที่มีแนวทางการดำเนินงานโดยใช้ศาสนาเพื่อการพัฒนาเพื่อให้เกิด

การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและการพัฒนาตลอดจนศึกษาหาวิธีปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพผู้นำชุมชนด้วยการให้การฝึกอบรมแก่พระสงฆ์และผู้นำท้องถิ่นในด้านการพัฒนาชุมชน โครงการสำคัญที่จัดทำได้แก่โครงการประสานงานกับพระสงฆ์และผู้นำ โครงการรณรงค์ประเพณีศาสนาเพื่อการพัฒนา โครงการดูงาน โครงการสัมมนาพระสงฆ์และผู้นำในการพัฒนา โครงการประยุกต์พุทธประเพณีเพื่อการพัฒนา และโครงการช่วยเหลือและสนับสนุนชาวบ้านและพระสงฆ์เพื่อเสริมการทำงานพัฒนา

4.3.3.4 โครงการวิทยาลัยชาวบ้าน

โครงการเน้นการให้การศึกษาแก่เยาวชนมีแนวความคิดว่าการศึกษามีส่วนต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตชาวบ้านให้สูงขึ้นได้ โครงการจัดทำโครงการพัฒนาที่มุ่งให้โอกาสทางการศึกษาแก่ชาวบ้านโดยการใช้สื่อการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการอบรมชาวบ้าน การจัดรายการวิทยุ การผลิตเอกสารแจก และเป็นวิทยากรรับเชิญ

4.3.3.5 โครงการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมาย

ในปัจจุบันประชาชนจำหน่วยหนึ่งมักไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบอันเนื่องมาจากขาดความรู้ทางด้านกฎหมาย หรือกฎหมายต่างๆมีข้อบกพร่องอันเป็นต้นเหตุทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้รับความเป็นธรรม โครงการเห็นว่าควรที่จะมีการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ให้คำปรึกษาประเมินประนวนข้อพิพาทฯ และให้ความช่วยเหลือผู้มีปัญหาด้านกฎหมาย รวมทั้งการวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายเพื่อหาทางแก้ไขกฎหมายให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมดีขึ้น โครงการจัดทำโครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมาย โดยการออกหนังสือเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย และจัดทำความรู้ในด้านกฎหมาย

4.3.3.6 ชมรมพัฒนาเสวนา

ชมรมมีแนวความคิดในการดำเนินงานพัฒนาว่าความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนมิได้เกิดจากการใช้รูปแบบ วิธีการ หรือแนวทางการทำงานเพียงอย่างเดียว ชมรมมุ่งดำเนินงานพัฒนาโดยหาหนทางที่เป็นเวทีกลางแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความรู้ประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการประสานงานระหว่างกันการเผยแพร่แนวความคิดและประสบการณ์งานพัฒนาไปสู่บุคคลกลุ่ม

ต่างๆอย่างกว้างขวางโดยการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนา และบริการข้อมูล

4.3.3.7 มุลินิธิการศึกษาเคลื่อนที่เพื่อมวลชน

หน่วยงานเน้นการให้การศึกษานอกระบบแก่ประชาชนกลุ่มต่างๆในชนบทที่อยู่ห่างไกล ด้วยมองเห็นว่าปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชนบทส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการศึกษาน้อยหรือไม่อาจใช้ประโยชน์จากการศึกษามาใช้แก้แก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้แล้วยังไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้นเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาหน่วยงานจึงจัดทำโครงการส่งเสริมการศึกษา โครงการศึกษาเคลื่อนที่เพื่อมวลชน โครงการศึกษาค้นคว้าทดลองวิจัยเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อหารูปแบบทางการศึกษาที่เหมาะสมต่อการเผยแพร่ไปสู่กลุ่มคนยากจนในชนบทห่างไกล

4.3.3.8 มุลินิธิรณรงค์เพื่อป้องกันยาเสพติด จังหวัดอุดรธานี

ปัญหา ยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญระดับประเทศ ผลจากปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าในกลุ่มวัยต่างๆ จากสภาพปัญหาดังกล่าวหน่วยงานมีแนวความคิดว่าการแก้ปัญหาของชุมชนในระดับต่างๆได้อย่างแท้จริงนั้นต้องดำเนินกลยุทธ์ในเชิงป้องกันมากกว่าปราบปราม หน่วยงานสนับสนุนโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์และต่อต้านการใช้นายาเสพติดในทางที่ผิด การส่งเสริม การค้นคว้า วิจัยเพื่อศึกษาปัญหา ยาเสพติด และเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวไปสู่สาธารณชนโดยการพิมพ์เอกสารเผยแพร่ต่อต้านยาเสพติด การเผยแพร่ความรู้รายการวิทยุ และการจัดนิทรรศการป้องกันยาเสพติด

4.3.3.9 ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานทำหน้าที่สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาที่ทำงานพัฒนาในชนบทด้วยการให้บริการข่าวสารข้อมูลและงานวิจัย หน่วยงานมีแนวความคิดว่าการพัฒนาชุมชนจะโดยหน่วยงานใดก็ตามจำเป็นต้องเข้าใจถึงสภาพพื้นฐานของชุมชนทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไป ดังนั้นความรู้ที่เป็นระบบจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนา หน่วยงานเห็นความสำคัญของข้อมูลพื้นฐานที่มีต่องานพัฒนาจึงจัดตั้งเป็นศูนย์กลางรวบรวม

ข้อมูล จัดระบบข้อมูลทุกสาขาในห้องถิ่นอีสาน โดยเฉพาะข้อมูลของจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสำหรับไปใช้ในงานพัฒนาและเป็นศูนย์กลางในการประสานงานความร่วมมือในการให้บริการข้อมูลแก่องค์กรต่างๆ โครงการหลักที่จัดทำได้แก่การรวบรวมข้อมูลขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.3.3.10 สมาคมมิตรชนบท

หน่วยงานเน้นการให้การศึกษาแก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น ด้วยเห็นว่าในสภาพปัจจุบันชาวชนบทประสบกับปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ อันมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการขาดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบทำให้ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ประกอบองค์กรภายนอกเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนขาดความเข้าใจสภาพชุมชนอย่างเพียงพอ ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานขององค์กรจึงมุ่งทำการวิจัยและศึกษาปัญหาของชาวชนบทร่วมกับชาวบ้าน เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน และยังเป็นการพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนในการดำเนินงานพัฒนาให้สูงขึ้น จัดแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานพัฒนาให้แก่งานเพื่อสร้างขบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชาวบ้านองค์กรหรือนักพัฒนาและองค์กรภายนอก องค์กรจัดทำโครงการหลักได้แก่ โครงการสร้างกองทุนข่าวสารในหมู่บ้าน ร้านค้าหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารโคและธนาคารกระป๋อง

4.3.3.11 สมาคมยุวพุทธิกะ จังหวัดสกลนคร

หน่วยงานเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยมองเห็นว่าการให้การศึกษาแก่ชุมชนทั้งทางด้านความรู้ทางโลกควบคู่ไปกับความรู้ทางธรรมซึ่งจะพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจหน่วยงาน จึงมุ่งรณรงค์เผยแพร่การศึกษาด้านศาสนาแก่นักเรียนและเยาวชนในวงกว้าง โดยเฉพาะการเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

4.3.3.12 โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมหญิง จังหวัดสุรินทร์

โครงการเน้นการพัฒนาสตรีในด้านการศึกษาและส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โครงการมุ่งส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การทำอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้ และการสนับสนุนให้บำเพ็ญประโยชน์ด้านสาธารณกุศล

4.3.4 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคเหนือตอนล่าง

4.3.4.1 คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนพัฒนาชนบทภาคเหนือตอนล่าง

หน่วยงานเน้นการสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาในด้านข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาในรูปแบบต่างๆ หน่วยงานเห็นว่าปัจจุบันองค์กรที่ทำหน้าพัฒนากับกลุ่มคนด้วยโอกาสจำนวนมากในพื้นที่ต่างๆและต่างก็มีแนวความคิดรูปแบบวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ดังนั้นการส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดประสบการณ์แลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องงานพัฒนาไปสู่ในวงกว้างจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรการทำงานในการประสานงานส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำงานด้านนี้ให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้แก่กัน โครงการหลักที่จัดทำได้แก่การจัดอบรมสัมมนาร่วมกันระหว่างองค์กรสมาชิก กปอพช. ภาคเหนือ และระหว่างองค์กรพัฒนาในสังกัดต่างๆ โดยการรวบรวมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมและบทบาทขององค์กรเอกชน และโครงการจัดการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานพัฒนาของนักพัฒนาและผู้นำภาคเหนือ

4.3.4.2 โครงการจัดการและพัฒนาทรัพยากร

ความเจริญเติบโตของภาคเหนือจากการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาส่วนหนึ่งของความเติบโตดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาทางด้านทรัพยากรเนื่องจากการขาดการจึกการและพัฒนา ทรัพยากรอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ โครงการมีแนวความคิดแสวงหาวิธีแก้ไขปัญหการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือ โดยเน้นการศึกษาวิจัยแบบประยุกต์เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม และให้การศึกษาก่อองค์กรในระดับท้องถิ่นที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาโดยการฝึกอบรมส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขทดลองและปฏิบัติในพื้นที่จริงเพื่อนำไปสู่วิธีและนโยบายในการจัดการที่เหมาะสมหรือมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่ โครงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการจัดการทรัพยากรในพื้นที่สูงและที่ราบ โครงการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบของ Agro-forestry และ Agroeco-System และโครงการประเมินและการวิเคราะห์องค์กรและการส่งเสริมในภาคเหนือตอนบนในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการเพื่อการ พัฒนาชนบท

4.3.4.3 โครงการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมและการพัฒนาชาวเขา

โครงการเน้นการให้การศึกษาแก่ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ด้วยมองเห็นว่าชาวเขาเหล่านี้เป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ขาดความรู้ความสามารถในการยกระดับชีวิตของตน ดังนั้นการขาดการศึกษาที่ดีและเหมาะสมจากทางราชการจะทำให้ชาวเขาไม่อาจพัฒนาจิตสำนึกแห่งการเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งพวกเขาจะมีหน้าที่ที่จะต้องยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับชาวไทยพื้นราบ โครงการจึงจัดทำโครงการเพื่อส่งเสริมการศึกษาในด้านต่างๆ ให้แก่ชุมชนชาวเขา โดยเน้นการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการหลัก เช่น โครงการทดลองการศึกษาในระดับสูงเพื่อชนชาวอาข่า โครงการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอบรมด้านสาธารณสุขมูลฐานเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร โครงการข่าวสารออกสารและการวิจัยขนาดเล็ก โครงการฝึกอบรมการทำงานเพื่อชาวเขาด้านมานุษยวิทยาให้แก่บุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้อง และโครงการจัดทำโครงการขนาดเล็กอื่นๆ ในชุมชน

4.3.4.4 โครงการชุมชนวิจัย

โครงการให้ความสำคัญกับการวิจัยชุมชนร่วมกับชาวบ้านเพื่อการศึกษาเรียนรู้ระบบคิดของชาวบ้าน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้การพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จได้ ดังนั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพของชุมชนองค์กรจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงมานุษยวิทยาร่วมกับการเสริมสร้างสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาด้วยการให้การศึกษาอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถในการวิจัยชุมชนตนเองและวิเคราะห์ปัญหาได้โดยชุมชนเอง และมีความสามารถในการประสานงานพัฒนากับองค์กรภายนอก โครงการหลักที่จัดทำ เช่น โครงการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานของหมู่บ้านและศักยภาพของชาวบ้าน และโครงการเสริมศักยภาพของชาวบ้านเพื่อการพัฒนาชุมชน

4.3.4.5 โครงการพัฒนาการศึกษาเพื่อชุมชน (ภาคเหนือ)

โครงการเน้นการศึกษาที่สอดคล้องกับชุมชนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างแท้จริงและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โครงการเห็นว่าบุคลากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในชุมชนชนบททั่วไปนับเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าต่อการชี้นำแนวทางที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาชุมชนเพราะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการ โครงการจึงประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคลากรในวงการศึกษาที่มีความสนใจทำงานกับชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าปัญหาด้านการศึกษาและพัฒนาแนวความคิดทางการศึกษาให้สามารถนำไปใช้ในการ

ดำเนินชีวิตจริงของชุมชนได้อย่างแท้จริง โครงการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน และการจัดฝึกอบรมและจัดสัมมนาบุคลากรทางการศึกษา

4.3.4.6 โครงการพัฒนาสตรีและเยาวชน จังหวัดลำพูน

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ผลักดันให้สตรี เด็ก และเยาวชนในชุมชนชนบทที่ด้อยการศึกษาเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองใหญ่ในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการประกอบอาชีพเป็นหญิงบริการทางเพศซึ่งนับเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญของประเทศ โครงการมีแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเน้นไปที่การสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ถูกต้องในการทำงานของสตรี เด็ก และเยาวชน แนวทางที่นำมาใช้คือการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมเพื่อสร้างรายได้ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพที่เหมาะสม และสร้างเสริมการทำงานกลุ่มเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ต่อไป โครงการหลักที่จัดทำได้แก่โครงการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมของสตรีและเยาวชน โครงการพัฒนาผู้นำ โครงการกลุ่มสตรีและเยาวชนผู้เลี้ยงไหม เลี้ยงวัว กลุ่มเย็บเสื้อผ้า และกลุ่มออมทรัพย์

4.3.4.7 โครงการเพื่อชีวิตที่ดีกว่าของโสเภณี

โครงการมีแนวความคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหญิงโสเภณีให้ดีขึ้น โดยการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้แก่หญิงที่ต้องการเลิกเป็นโสเภณีได้อาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง โดยการวิจัยเพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโสเภณีที่ต้องการเลิกอาชีพนี้และจัดส่งไปฝึกอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตในสถาบันหรือศูนย์ฝึกอาชีพต่างๆ

4.3.4.8 โครงการวิจัยชุมชนเพื่อการพัฒนา

โครงการมีแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนว่าการทำงานพัฒนาชุมชนร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับนักพัฒนาบางครั้งอาจมองปัญหาบางมิติและบางแง่มุมได้ไม่ชัดเจน จึงจำเป็นจะต้องมีนักวิชาการจำนวนหนึ่งเข้าร่วมด้วย แนวความคิดในการทำงานจึงเน้นไปที่การศึกษาวิจัยและพัฒนาร่วมกับชาวบ้านในด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อใช้เป็นพื้นฐานแนวทางในการวางแผนพัฒนาร่วมกับองค์กรชาวบ้านให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบทางเลือกที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชน โครงการจัดทำโครงการหลัก เช่น โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาชนบทเน้นการฝึกอบรมกลุ่มชาวบ้านและการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เฉพาะ

ด้าน เช่น การฝึกอบรมกฎหมายชาวบ้านการฝึกอบรมนักวิจัยเชิงปฏิบัติการของชาวบ้าน โครงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระดับกว้างในลักษณะการสัมมนาด้านต่างๆ โครงการวิจัยทางวิชาการ เช่น งานข้อมูลและทฤษฎีพื้นฐานงานวิจัยประเมินผล และโครงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาทางวิชาการโดยการใช้สื่อประเภทต่างๆ

4.3.4.9 โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

โครงการให้ความสำคัญกับการรณรงค์เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลและการวิจัยเกี่ยวกับภาคเหนือให้แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อนำไปใช้ในการทำงานพัฒนาชุมชนโดยเน้นข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น โครงการมีความเห็นว่าการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างรอบด้านจะเป็นพื้นฐานต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเมืองได้ดียิ่งขึ้น และจะทำให้ทราบถึงผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์และทำนุบำรุงต่อไป โครงการจึงจัดทำกิจกรรมในด้านที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและประสานงานการวิจัยเผยแพร่ และอนุรักษ์สนับสนุนให้มีการดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมล้านนาเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมติดตามเผยแพร่ข้อสนเทศรวมทั้งข้อมูลด้านล้านนา ศดีศึกษาและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ โครงการจัดทำโครงการย่อย ได้แก่ โครงการส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม โครงการส่งเสริมศิลป์ และโครงการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานนา

4.3.4.10 โครงการสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โครงการเน้นการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสตรีในแง่มุมต่างๆ สู่สาธารณชน โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยสตรีในภาคเหนือเนื่องจากเห็นว่าสตรีเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากสังคมอย่างเพียงพอ จึงควรส่งเสริมให้สตรีมีบทบาทในการทำงานสาขาอาชีพต่างๆอย่างเท่าเทียมกับบุรุษ โดยโครงการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้การศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับสตรีเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลเอกสารและข่าวสารเกี่ยวกับสตรี และเผยแพร่แลกเปลี่ยนวิชาการเกี่ยวกับสตรีระหว่างหน่วยงานต่างๆ กิจกรรมที่จัดทำได้แก่การจัดหลักสูตรสตรีศึกษา และการเผยแพร่ข้อมูลผลงานด้านสตรีศึกษา

4.3.4.11 โครงการสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพ

โครงการมีแนวความคิดว่าปัจจุบันสังคมไทยไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าอันเท่าเทียมกันในความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีของสตรีทำให้ไม่ยอมรับฐานะและบทบาทของสตรี อันสืบเนื่องมาจากการยอมรับในค่านิยมและความเชื่อทางวัฒนธรรมในการเลือกปฏิบัติต่อสตรีตั้งนั้นเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ โครงการจึงดำเนินงานพัฒนาสตรีโดยเน้นการส่งเสริมการวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสตรีในแง่มุมต่างๆจะทำให้ทราบถึงปัญหาของสตรีและนำไปสู่กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น โครงการย่อยที่จัดทำได้แก่โครงการจัดทำศูนย์ข้อมูล โครงการสวนาทางวิชาการ โครงการส่งเสริมการวิจัยโครงการจัดทำจดหมายข่าว และโครงการจัดสัมมนาและให้บริการชุมชน

4.3.4.12 ชมรมนักพัฒนาภาคเหนือ

ชมรมทำหน้าที่ให้การสนับสนุนและให้บริการแก่องค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนาในด้านข่าวสารข้อมูลและการวิจัย ชมรมมีแนวความคิดว่านักพัฒนาบางส่วนประสบปัญหาในการทำงานเนื่องมาจากมีประสบการณ์น้อย การจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักพัฒนาที่ทำงานในพื้นที่ต่างๆ ทำให้ทราบถึงปัญหาและความสำเร็จของการนำแนวความคิดและเทคนิควิธีการที่ถูกนำไปใช้เพื่อนำไปปรับปรุงใช้ในงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ชมรมจึงเป็นแกนกลางในการจัดตั้งเป็นชมรมนักพัฒนาให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ประสานงานในการทำงาน และการเผยแพร่งานพัฒนาไปสู่นักพัฒนา ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป ชมรมจัดทำโครงการหลัก สำคัญคือโครงการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในงานพัฒนา โครงการศูนย์ข้อมูลและเผยแพร่ และโครงการจัดสัมมนานักพัฒนาภาคเหนือ

4.3.4.13 มูลนิธิไทยเพื่อการพัฒนา

หน่วยงานให้การสนับสนุนการทำงานแก่องค์กรพัฒนาเอกชนในด้านเงินทุนเพื่อการจัดทำโครงการพัฒนา โดยให้ห้องศึกรออกชมนำเงินทุนดังกล่าวไปใช้ในการศึกษาวิจัยปัญหางานพัฒนาและเผยแพร่วิธีการปฏิบัติงานสู่สาธารณชนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสมในการดำเนินชีวิตของชุมชน หน่วยงานให้การสนับสนุนเงินเพื่อจัดทำโครงการพัฒนาผู้นำและจัดกิจกรรมช่วยเหลือท้องถิ่น โครงการประสานงานและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ โครงการจัดประชุมปรึกษาหารือปัญหาในการพัฒนากับนักพัฒนาทุกระดับโครงการส่งเสริมพัฒนากองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองโครงการสหกรณ์ และโครงการเผยแพร่งานพัฒนาโดยการใช้สื่อประเภทหนังสือพิมพ์

4.3.4.14 มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา

หน่วยงานดำเนินการพัฒนาชุมชนแก่ชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือของประเทศไทย มีแนวความคิดว่าชาวเขาเป็นกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่จะได้รับบริการสังคมจากรัฐบาลในทุกๆด้านประกอบกับการตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ต้นน้ำ ลำธาร และป่าไม้ ทำให้มีการประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมต่อทรัพยากรธรรมชาติบริเวณนั้น อาชีพหลักคือ การทำไร่เลื่อนลอย และการปลูกฝิ่น อาชีพดังกล่าวก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชาวเขาเองและประเทศชาติโดยส่วนรวม หน่วยงานจึงเห็นว่าควรจะต้องมีการพัฒนาชาวเขาให้เข้าใจถึงสภาพปัญหาดังกล่าว ควรเริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมของชุมชนด้วยกระบวนการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไป เพื่อให้ชาวเขามีความสามารถมีความรู้เข้าใจและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่ โครงการศึกษาสำหรับเด็ก การศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ และโครงการพัฒนาผู้นำองค์กรและชุมชน

4.3.4.15 ศูนย์วิจัยและพัฒนา

ศูนย์วิจัยและพัฒนาเป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ทำหน้าที่ส่งเสริมการทำวิจัยของคณาจารย์และบุคลากรในสาขาต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน การพัฒนามหาวิทยาลัยและการให้บริการชุมชนทางวิชาการ หน่วยงานจะช่วยในด้านการแสวงหาแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยและบริการชุมชน กิจกรรมหลักที่จัดทำได้แก่ การวิจัย การประสานงานกับหน่วยวิจัยและแหล่งทุน การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนากลุ่มสตรี

4.3.4.16 ศูนย์สังคมพัฒนาสังคมมณฑล จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานเน้นการให้การศึกษาและการพัฒนาแบบให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยหน่วยงานจะส่งเสริมให้ชุมชนในด้านการศึกษาและวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และศาสนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจสภาพชุมชนตนเองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการฝึกอบรมผู้นำชุมชนในระดับต่างๆ ให้มีคุณธรรม ความสามารถ และความรู้ เพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการหลักที่จัดทำได้แก่ โครงการสำรวจและวิเคราะห์ชุมชน โครงการศึกษาและฝึกอบรมผู้นำชุมชนและกลุ่มสนใจ และโครงการสนับสนุนกลุ่มทางเศรษฐกิจในชุมชน

4.3.4.17 สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานเน้นการให้การศึกษาและอาชีพแก่เด็กและเยาวชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเศรษฐกิจและสังคม และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสตรีทั้งในและต่างประเทศเพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีต่อกัน โครงการหลักที่จัดทำได้แก่โครงการพัฒนาเยาวชนสตรีชนบท โครงการคหศาสตร์ โครงการสร้างกลุ่มอาชีพ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพผู้นำสตรีในด้านสุขภาพอนามัย โครงการส่งเสริมศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน และโครงการพัฒนาเยาวชนสตรีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

4.3.5 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคใต้

4.3.5.1 กลุ่มไทยเพื่อพัฒนาภาคใต้

หน่วยงานสนับสนุนและให้บริการองค์กรพัฒนาเอกชนและนักพัฒนา โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดตั้งกลุ่มนักพัฒนาภาคใต้เพื่อเป็นแกนกลางในการประสานงานกิจกรรมการพัฒนาชนบท และให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการแก่กลุ่มนักพัฒนา รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือกันในการทำงานระหว่างนักพัฒนา โครงการหลักที่จัดทำ คือ โครงการฝึกอบรมกลุ่มสนใจ โครงการจัดประชุมเชิงปรึกษาหารือทุกระดับ โครงการส่งเสริมบทบาทสตรีในวงงานพัฒนาชนบท และโครงการจัดตั้งชมรมนักฝึกอบรม

4.3.5.2 ชมรมเพื่อนร่วมพัฒนาชุมชนภาคใต้

ชมรมทำหน้าที่ประสานงานระหว่างองค์กรเอกชนที่มีอยู่และสนับสนุนองค์กรภาคเอกชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยดำเนินการศึกษาค้นคว้าสภาพสังคมภาคใต้เพื่อเผยแพร่ไปสู่สาธารณชนและเพื่อแสวงหารูปแบบความร่วมมือในการแก้ปัญหาาร่วมกัน กิจกรรมหลักที่จัดทำ คือ การศึกษางานจากองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ การจัดทำกิจกรรมร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน และการศึกษานวทางการจัดระบบข้อมูลงานพัฒนา

4.3.5.3 มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนชาวสลัมในด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อให้ชาวสลัมมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย หน่วยงานให้การสนับสนุนในการพัฒนา

บริเวณที่อยู่อาศัยให้ได้รับบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ทะเบียนราษฎร และที่อยู่อาศัย ด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านรวมกลุ่มในการดำเนินงาน ในขณะที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือในด้านข่าวสารข้อมูลและให้คำปรึกษาแก่ องค์กรชาวบ้าน โครงการหลักที่จัดทำ คือโครงการพัฒนาชุมชนและโครงการรณรงค์เผยแพร่

4.4 กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่แสดงบทบาทเน้นด้านการพัฒนาชนบท แบบผสมผสาน (ยกเว้นด้านการเกษตรแบบผสมผสาน)

4.4.1 องค์กรพัฒนาเอกชนในกรุงเทพมหานคร

4.4.1.1 องค์กรนานาชาติเพื่อร่วมกันพัฒนา กรุงเทพฯ

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนสลับแบบการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยผ่านการจัดกิจกรรมพัฒนาปรับปรุงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุข และการพัฒนาผู้นำ โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่โครงการกลุ่มออมทรัพย์ โครงการห้องสมุด โครงการศูนย์เด็กเล็กสหกรณ์โรงเรียน

4.4.1.2 องค์กรอนุเคราะห์เด็ก

หน่วยงานมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนในชนบท โดยให้ความช่วยเหลือเด็กในชนบทที่ขาดแคลน โดยการจัดทำโครงการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ ทั้งโครงการในด้านการให้การศึกษาก่อสร้างสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย การฝึกอบรมอาชีพ การให้ความช่วยเหลือเด็กในด้านกฎหมาย การจัดตั้งบ้านพักสำหรับเด็กที่ไร้แรงงาน และโครงการพัฒนาชุมชนแบบเบ็ดเสร็จทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

4.4.2 อองค์กรพัฒนาเอกชนในภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง

4.4.2.1 มูลนิธิท่านพระครูพิพัฒน์กิตติคุณ (ศูนย์เทคโนโลยีวิทยาเพื่อชาวบ้าน)

หน่วยงานเน้นการส่งเสริมความรู้ทางเทคโนโลยีวิทยาที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน หน่วยงานสังเกตเห็นว่าปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชนบทนั้นบางส่วนชาวบ้านไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยวิทยาการพื้นฐานของชุมชนได้เนื่องจากข้อจำกัดของวิทยาการเอง ดังนั้นการนำเทคโนโลยีวิทยาการที่ชาวบ้านมีอยู่ผสมผสานกับเทคโนโลยีวิทยาการใหม่นำมาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวในด้านแหล่งน้ำ พลังงานการขนส่ง และเครื่องมือทางการเกษตรได้เป็นอย่างดี หน่วยงานจึงดำเนินงานโดยการศึกษารวบรวมเทคนิค ค้นคว้าและพัฒนาให้มีราคาถูกลงมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับท้องถิ่น และเผยแพร่แนวคิดดังกล่าวให้สู่ประชาชนทั่วไป โครงการหลักที่จัดทำ คือ การพัฒนาเครื่องมือทางการเกษตรและอุปกรณ์อื่นๆที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรรายย่อย โครงการสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โครงการฝึกอบรมเยาวชนในหมู่บ้าน โครงการเผยแพร่ความรู้ทางเทคโนโลยีวิทยาที่เหมาะสมกับชนบท โครงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีวิทยา โครงการใช้สื่อประเภทต่าง

4.4.2.2 กลุ่มสาธารณสุขุมูลฐานบัวใหญ่

หน่วยงานเน้นการพัฒนาแบบผสมผสานโดยการส่งเสริมการพัฒนาด้านสาธารณสุขควบคู่กับการพัฒนาชุมชนในด้านอื่น ยึดหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาได้ต่อไป โครงการหลักที่จัดทำ คือ โครงการสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนาหมู่บ้าน และโครงการอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานบัวใหญ่

4.4.2.3 กลุ่มสาธารณสุขุมูลฐาน สูงเนิน

หน่วยงานเน้นการใช้การสาธารณสุขมูลฐานเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โครงการหลัก ได้แก่ โครงการสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนาหมู่บ้าน และโครงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานโดยผ่านการให้การศึกษาในระดับประถมศึกษา

4.4.24 โครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบท จังหวัดร้อยเอ็ด

โครงการเน้นการพัฒนาชุมชนชนบทแบบผสมผสานโดยการส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ให้แก่ชาวบ้านทั้งในด้านการพัฒนาชุมชน และความรู้ทางด้านเศรษฐกิจเพื่อประกอบอาชีพ การพัฒนาดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองได้ต่อไป การส่งเสริมความรู้มุ่งให้ชุมชนเข้าใจสภาพปัญหาและชุมชนของตน ร่วมกันคิดค้นวิธีการในการ แก้ไขปัญหาตามสภาพการณ์ของท้องถิ่นในรูปของการวิจัยเชิงปฏิบัติการระหว่างชาวบ้าน นักพัฒนา และองค์กรพัฒนา โครงการย่อยที่จัดทำ คือ โครงการศึกษาเรียนรู้โครงการสนับสนุนกิจกรรมในหมู่บ้าน โครงการสร้างเครือข่ายในชุมชน และโครงการประสานงานระหว่างรัฐและเอกชน

4.4.25 ธรรมอาสาพัฒนาชนบท เขต 3

หน่วยงานเน้นการพัฒนาแบบผสมผสานกลุ่มเป้าหมายชาวบ้านยากจนในเขตชนบทและเขตเมืองเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในชุมชนนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หน่วยงานให้การสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมการพัฒนา เช่น การเกษตร การสาธารณสุข การพัฒนาชุมชน และการอุตสาหกรรมโดยเน้นการให้การศึกษาและฝึกอบรมกลุ่มในชุมชน โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่ โครงการพัฒนาหมู่บ้านแบบเบ็ดเสร็จ โครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนาตนเอง โครงการอาหารกลางวันเด็กในโรงเรียน และโครงการฝึกอบรม

4.4.26 ชมรมอาสาพัฒนาชนบท จังหวัดอุดรธานี

องค์กรมีแนวความคิดในการพัฒนาชุมชนชนบทแบบผสมผสานตามหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชมรมให้การสนับสนุนการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาแก่ชาวบ้านโดยผ่านกระบวนการกลุ่มร่วมกับการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนมาใช้และการส่งเสริมงานพัฒนาในด้านอื่นๆ โดยการให้การศึกษาและอบรมงานพัฒนาชุมชนแก่ผู้นำและชาวบ้าน โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่ โครงการสหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน ธนาคารควาย ธนาคารข้าว โครงการนุ้ย และโครงการประมงหมู่บ้าน

4.4.27 ศูนย์พัฒนาหมู่บ้านชนบทผสมผสาน จังหวัดขอนแก่น

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานพัฒนา ด้วยให้การศึกษาแก่ชาวบ้านให้มีความรู้ความสามารถนำไปจัดทำกิจกรรมการพัฒนา

โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่ โครงการวางแผนครอบครัว โครงการพัฒนาหมู่บ้าน แบบผสมผสาน
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และโครงการปลูกป่าชุมชน

4.4.28 ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาสังคมมูลนิธิ จังหวัดนครราชสีมา

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนแบบผสมผสานเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในทุกๆ
ด้าน โดยการส่งเสริมให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หน่วยงานมุ่งให้
การศึกษาแก่ชุมชนเพื่อให้สามารถศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนตนเองได้ โดยเฉพาะการจัดฝึกอบรมผู้นำ
ชุมชนให้มีความรู้ความสามารถเพื่อให้สามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.4.3 องค์การพัฒนาเอกชนในภาคเหนือตอนบน

4.4.3.1 โครงการปฏิรูปการเกษตรและพัฒนาชนบท จังหวัดลำพูน

โครงการเน้นการพัฒนาแบบผสมผสานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา
หมู่บ้าน โครงการส่งเสริมด้านการศึกษาและความรู้ด้านต่างๆที่จำเป็นเพื่อให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์
สภาพการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าใจถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการในระดับ
หมู่บ้านอย่างง่ายร่วมกับนักวิจัยและนักพัฒนา เพื่อให้แนวทางการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานความ
ต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กิจกรรมหลักที่จัดทำ ได้แก่ การฝึกอบรมผู้นำชุมชน และการจัดตั้ง
กองทุนหมุนเวียน

4.4.3.2 โครงการพัฒนาชนบทแม่ฮ่องสอน องค์การอนุเคราะห์เด็ก

โครงการเน้นการพัฒนาแบบการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตเด็ก
ในพื้นที่ยากจนของประเทศ โดยการทำงานพัฒนาร่วมกับครอบครัวเด็กและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่
โครงการย่อยที่จัดทำ ได้แก่ โครงการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการศึกษาและสาธารณสุข และ
โครงการอนุเคราะห์เด็ก

4.4.3.3 โครงการพัฒนาชนบท อำเภอสันกำแพง

โครงการเน้นการพัฒนาชนบทแบบผสมผสานโดยการจัดทำกิจกรรมการพัฒนาในหลายๆ
ด้านควบคู่กันไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การดำเนินงานพัฒนามุ่งส่งเสริมกิจกรรมใน

ลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มจัดตั้งองค์กรชาวบ้านเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนเองให้สูงขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กิจกรรมหลักที่จัดทำได้แก่ กิจกรรมบริการในด้านสาธารณสุข การศึกษา และการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มธนาคารข้าว ธนาคารควาย และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

4.4.3.4 โครงการพัฒนาสตรีชนบท

โครงการเน้นการพัฒนาสตรีในชนบทให้สามารถพึ่งพาตนเองและรู้จักการเป็นผู้นำ กิจกรรมหลักที่จัดทำได้แก่การฝึกอบรมและฝึกฝนอาชีพแก่สตรี เช่น เสริมสวย ทอผ้า หัตถกรรม และตัดเย็บเสื้อผ้า รวมทั้งกองทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนา

4.4.3.5 โครงการศึกษาวัฒนธรรมชุมชนภาคเหนือเพื่อการพัฒนา

โครงการเน้นการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาบนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองในด้านต่างๆได้ โครงการจึงมุ่งทำการศึกษาคြေးหาเพื่อสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมชนบทของภาคเหนือที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในงานพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ นักพัฒนา และชาวบ้านในการศึกษาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท รวมทั้งการจัดตั้งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมเพื่อให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานต่างๆที่ดำเนินงานพัฒนาตามแนววัฒนธรรมชุมชน โครงการย่อยที่จัดทำ ได้แก่ โครงการศึกษาวัฒนธรรมชุมชน โครงการประสานผู้นำในส่วนต่างๆของชุมชน สถาบันวัด กลุ่มหนุ่มสาว โครงการส่งเสริมอาชีพและความรู้พื้นบ้านและโครงการจัดทำสื่อเพื่อชุมชน

4.4.3.6 วายเอ็มซีเอ จังหวัดเชียงใหม่

หน่วยงานเน้นการพัฒนาแบบผสมผสานโดยให้ความสำคัญกับโครงการในลักษณะที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพเยาวชนให้เป็นผู้มีบุคลิกดีทั้งร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ มีความเป็นผู้นำตระหนักถึงคุณค่าและความสามารถของตนเองพร้อมที่จะมีส่วนร่วมช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งโครงการในลักษณะที่ส่งเสริมในด้านอาชีพเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ โครงการหลักที่จัดทำได้แก่ โครงการพัฒนาคุณภาพเด็ก โครงการส่งเสริมหัตถกรรมหมู่บ้าน โครงการพัฒนาสตรีและเด็ก โครงการสาธารณสุขมูลฐาน และโครงการฝึกอบรมผู้ประสานงานและผู้นำหมู่บ้าน

4.4.3.7 วายเอ็มซีเอ จังหวัดลำพูน

หน่วยงานเน้นการพัฒนาชุมชนชนบทแบบผสมผสาน โดยมุ่งพัฒนาและอบรมเด็กและเยาวชน ในด้านอื่นๆควบคู่กันไปกับการส่งเสริมความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนเพื่อมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชน สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งการช่วยเหลือในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกให้กับชาวบ้าน โครงการหลักที่จัดทำ ได้แก่โครงการอบรมผู้นำเยาวชน และโครงการศึกษาเพื่อการพัฒนา

4.5 สรุปบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน

บทบาทโดยสรุปที่องค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละหน่วยงานกำหนดไว้ในด้านการพัฒนาการเกษตร (รวมทั้งการเกษตรผสมผสาน) การสาธารณสุข การศึกษา และการพัฒนา ชนบทแบบผสมผสาน (ที่นอกเหนือไปจากการการเกษตรผสมผสาน) ดังที่กล่าวมา โดยมีกิจกรรมการส่งเสริมความรู้หรือฝึกอบรม การจัดตั้งกองทุนชุมชน การให้สินเชื่อโครงการแก่ชุมชน การจัดหาสาธารณูปโภค การอนุรักษ์ทรัพยากร การบริการชุมชนหรือสงเคราะห์ชุมชน การรณรงค์เผยแพร่ การวิจัยหรือประเมินผล และการประสานงานนั้น เป็นการดำเนินกิจกรรมที่หวังผลให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ทางด้านเกษตรและนอกเกษตรมีความรู้ทางด้านสาธารณสุข และมีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป มีความรู้ด้านการรวมกลุ่มและพัฒนาผู้นำ และมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน โดยที่ผลที่ได้รับจากการจัดทำกิจกรรมเหล่านี้จะนำไปสู่ผลที่โครงการต้องการให้เกิดขึ้นในระยะสั้นซึ่งสามารถเห็นผลได้อย่างชัดเจนในช่วงระยะเวลาการดำเนินงานตามโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ประชาชนในชุมชนมีผลผลิตทางเกษตรและนอกเกษตรเพิ่มขึ้น หรือมีพฤติกรรมทางสุขภาพอนามัยและโภชนาการที่พึงประสงค์ หรือมีการแสวงหาทรัพยากรจากภายนอกและมีการใช้ทรัพยากรภายในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด หรือมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน หรือมีจิตสำนึกร่วมกันถึงคุณค่าที่ดั่งงามตามแนวทางของศาสนา หรือมีการรวมกลุ่มและพัฒนาคุณภาพผู้นำของชุมชนทุกเพศทุกวัย ทั้งนี้คาดหวังว่าในระยะยาวหลังจากที่การดำเนินงานตามโครงการเสร็จสิ้นแล้วจะมีผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกาย-สติปัญญา-จิตใจ-อารมณ-สังคม หรือมีการรักษาสุขภาพความสมดุลย์ของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ทั้งนี้จะนำไปสู่การที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาวต่อไป

กิจกรรมที่จัดทำ

(1) การส่งเสริมความรู้หรือฝึกอบรม

ด้านอาชีพเกษตร เช่น การกำจัดศัตรูพืชโดยไม่ใช้สารเคมี การส่งเสริมการปลูก ผักพื้นเมือง การทำหน่อไม้ปิ้ง การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง การเพาะเห็ด การป้องกันโรคสัตว์ การเลี้ยงแพะนม การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงโคนม การเลี้ยงปลาในนาข้าว โครงการทรัพยากร หมุนเวียน (การเลี้ยงสุกรเปิดและปลา) การเลี้ยงไก่ การเพาะพันธุ์ปลา การประมงหมู่บ้าน การ พัฒนาเครื่องมือการเกษตรและอุปกรณ์อื่นที่เหมาะสม

ด้านอาชีพนอกเกษตร เช่น การตัดถักรวมหมู่บ้าน โครงการเคหศาสตร์ การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหาร การประดิษฐ์ดอกไม้

ด้านสาธารณสุข เช่น โภชนาการ การเฝ้าระวังที่ถูกต้อง การผลิตสมุนไพรเป็นยา และ อาหาร อาหารปลอดภัย

ด้านการศึกษา เช่น การส่งเสริมศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน การฝึกอบรม คุณธรรมและจริย ธรรม การเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย การเผยแพร่ความรู้ด้านแรงงานสัมพันธ์ การจัดการสหกรณ์ สหุพันธ์ วิถีการเผยแพร่ความรู้รายการวิทยุ วิถีการผลิตสไลด์ การจัดสร้างโครงข่ายการสื่อสาร คอมพิวเตอร์ การพัฒนาศักยภาพในด้านการใช้คอมพิวเตอร์

ด้านการรวมกลุ่มและพัฒนาผู้นำ เช่น การพัฒนาผู้นำองค์กรและชุมชน การเพิ่ม ประสิทธิภาพผู้นำสตรีในด้านสุขภาพอนามัย การฝึกอบรมเยาวชนและผู้นำ การพัฒนาบุคลิกภาพ เยาวชน

(2) การจัดตั้งกองทุนชุมชน เช่น ธนาคารข้าว ธนาคารควาย ธนาคารยุ่ย กองทุนยา กองทุน ส่วม โครงการอาหารกลางวัน สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมุนเวียนอื่นๆ

(3) การให้สินเชื่อโครงการแก่ชุมชน เช่น เงินทุนในการดำเนินกิจการฟาร์มโคนมขนาดเล็ก การ ให้เมล็ดพืชหมุนเวียน การให้สินเชื่อเพื่อการประกอบอาชีพอื่น

- (4) การจัดหาสาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำเพื่อบริโภคอุปโภค ขุดเจาะบ่อบาดาลโครงการประปา โครงการฝายขนาดเล็ก โครงการปรับปรุงสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ห้องสมุด
- (5) การอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น ที่ดิน และป่าไม้ โครงการปลูกป่าชุมชน
- (6) การบริการชุมชนหรือสงเคราะห์ชุมชน เช่น การรักษาพยาบาลและการสงเคราะห์เด็กกำพร้าและคนพิการ การให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและสวัสดิการแก่ผู้ใช้แรงงาน
- (7) การรณรงค์เผยแพร่ เช่น การวางแผนครอบครัว โครงการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์และต่อต้านการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในทางที่ผิด การรณรงค์ประเพณีศาสนาเพื่อการพัฒนา การประยุกต์พุทธประเพณีเพื่อการพัฒนา
- (8) การวิจัยหรือประเมินผล เช่น การศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโสเภณีที่ต้องการเลิกอาชีพนี้ การศึกษาค้นคว้าวิจัยศิลปวัฒนธรรม การค้นคว้าวิจัยเพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุการรวบรวมข้อมูลด้านแรงงาน
- (9) การประสานงาน เช่น โครงการประสานงานกับพระสงฆ์และผู้นำ การประสานงานกับหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชน

ผลที่ได้รับจากการจัดทำกิจกรรม

ประชาชนในชุมชนมีความรู้ในอาชีพหลักและอาชีพเสริมทางเกษตรและนอกเกษตร มีความรู้ทางโภชนาการ มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรค มีความรู้เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป มีความรู้ด้านการรวมกลุ่มและพัฒนาผู้นำ กองทุนชุมชนได้รับการจัดตั้ง ลินเชื่อได้รับการส่งเสริม สาธารณูปโภคได้รับการปรับปรุง ทรัพยากรได้รับการอนุรักษ์ ชุมชนได้รับการบริการและสงเคราะห์ ความรู้ในแต่ละสาขาการพัฒนาได้รับการค้นคว้าวิจัย การประสานงานระหว่างภายในและภายนอกชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ผลที่โครงการต้องการให้เกิดขึ้นในระยะสั้น

ประชาชนในชุมชนมีผลผลิตทางเกษตรและนอกเกษตรเพิ่มขึ้น มีพฤติกรรมทางสุขภาพ
อนามัยและโภชนาการที่พึงประสงค์ มีการแสวงหาทรัพยากรจากภายนอก และมีการใช้ทรัพยากร
ภายในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน มีจิตสำนึก
ร่วมกันถึงคุณค่าที่ต้งงามตามแนวทางของศาสนา มีการรวมกลุ่มและพัฒนาคุณภาพผู้นำของชุมชน
ทุกเพศทุกวัย

ผลที่โครงการคาดหวังให้เกิดขึ้นในระยะยาว

ประชาชนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกาย-สติปัญญา-
จิตใจ-อารมณ์-สังคม และมีการรักษาสุขภาพความสมดุลของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ชุมชนสามารถ
พึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชน

ผลจากการศึกษาในบทที่ผ่านมาเกี่ยวกับกิจกรรมที่องค์กรพัฒนาเอกชนจัดทำได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทในสาขาการพัฒนาด้านการพัฒนาการเกษตร ด้านการสาธารณสุข และด้านการศึกษา ซึ่งครอบคลุมทั้งในแง่การส่งเสริมความรู้หรือฝึกอบรม การจัดตั้งกองทุนชุมชน การให้สินเชื่อโครงการแก่ชุมชน การจัดหาสาธารณสุข การอนุรักษ์ทรัพยากรการบริการชุมชน หรือส่งเสริมสุขภาพชุมชน การรณรงค์เผยแพร่ การวิจัยหรือประเมินผล และการประสานงาน ภายใต้แนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน แนวความคิดการพัฒนาบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวความคิดการพัฒนาตามแนวนิเวศวิทยา บทบาทในการจัดทำกิจกรรมภายใต้แนวความคิดพื้นฐานดังกล่าวจะมีศักยภาพหรือไม่เพียงใดจะนำเสนอในบทนี้ โดยเป็นความคิดเห็นและข้อวิจารณ์รวมทั้งข้อเสนอแนะในทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในระดับปฏิบัติงาน ระดับบริหาร และระดับที่ปรึกษา อันเป็นการประเมินผลในรูปแบบของการประเมินผลตนเอง (Self-Evaluation) โดยเน้นในเรื่องศักยภาพด้านกลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ศักยภาพด้านองค์กรและการจัดการ และศักยภาพด้านการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาลความคิดเห็นและข้อวิจารณ์เหล่านี้สอดคล้องกับข้อมูลภาคสนามที่จัดเก็บและรวบรวมในการศึกษาตามรายงานนี้

5.1 ศักยภาพด้านกลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

พระไพศาล วิสาโล กล่าวถึงบทบาทที่มีอยู่จริงขององค์กรพัฒนาเอกชนในด้านการพัฒนาแบบผสมผสานในช่วงปี 2516-2519 ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนมีแนวทางการทำงาน 3 ส่วน คือ งานพัฒนาในชนบท งานพัฒนาในเมือง และงานสิทธิมนุษยชน ในส่วนของการพัฒนา ชนบทในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นลักษณะเด่นประการหนึ่งซึ่งแตกต่างจากช่วงก่อนหน้านี้ คือ มีลักษณะผสมผสาน กล่าวคือ แนวทางการดำเนินงานมิได้มุ่งแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดดๆ แต่จะให้ความสนใจ

กับปัญหาต่างๆที่สำคัญของชุมชนในเวลาเดียวกันโดยผสมผสานโครงการต่างๆทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากได้ตระหนักว่าปัญหาต่างๆของชนบทนั้นเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันเป็นวัฏจักร งานพัฒนาชนบทลักษณะนี้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งเพราะได้รับความสนใจและวางใจจากชาวบ้านในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งที่ในระยะเวลาอันนั้นความคึกกรุ่นของแนวความคิดทางการเมืองซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมากระหว่างรัฐบาลกับเอกชนและชาวบ้านยังคงมีอยู่ ความสนใจของบุคคลภายนอกอันรวมถึงหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งมีความหวาดระแวงต่อกิจกรรมดังกล่าวโดยเชื่อว่ามีเป้าหมายทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อ "ฝ่ายตรงข้าม" แอบแฝงอยู่ ยิ่งเมื่อผลประโยชน์ของผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นถูกลดทอนลงอันเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาในชุมชน กลุ่มทำงานเหล่านี้ถูกจับตาเฝ้ามอง ด้วยเหตุนี้ในช่วงสถานการณ์ทางการเมืองกรณีรัฐประหารเดือนตุลาคม 2519 เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาเอกชนเป็นอันมากต้องสิ้นสุดลง (พระไพศาล วิสาโล, 2527: 12-16)

ภูมิธรรม เวชยชัย กล่าวถึงบทบาทที่มีอยู่จริงขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานพัฒนาตามแนวความคิดแบบผสมผสานในช่วงปี 2522-2527 ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนได้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและปูพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาระยะยาวของประชาชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายเกิดประสบการณ์สามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงขึ้นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและแก้ไขปัญหาของเขาในอนาคต รวบรวมปัญหาต่างๆในสังคมและรณรงค์เผยแพร่ปัญหาต่างๆต่อประชาชนในสังคมและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและพัฒนาบุคลากรที่ดีให้แก่สังคม (ภูมิธรรม, 2527:22-31)

จันทร์พิญ วิวัฒน์ กล่าวถึงบทบาทที่มีอยู่จริงขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เน้นการพัฒนาสาธารณสุขโดยอ้างแนวความคิดของนักการสาธารณสุขในมิติใหม่ที่ว่าปัญหาสุขภาพไม่ใช่ปัญหาโดดๆ แต่มีความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างแนบแน่น และจากการที่สังคมไทยต้องพึ่งพาระบบการแพทย์แบบตะวันตกมาเป็นเวลานาน การแพทย์จึงถูกละเลยไม่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งที่มีส่วนดีและมีความเหมาะสมต่อการนำมาใช้ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมไทย การที่พึ่งพาการแพทย์แบบตะวันตกทำให้ประเทศไทยต้องตกอยู่ในภาวะไม่สามารถพึ่งพาตนเองจากการแพทย์พื้นบ้านที่เคยใช้บำบัดรักษามาแต่โบราณได้และต้องตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบและสูญเสียเงินตราจำนวนมากเพื่อสั่งซื้อเทคโนโลยีทางการแพทย์เข้ามาใช้ซึ่งเป็นเรื่องที่ประเทศไม่สามารถผลิตเองได้ ในขณะที่เดียวกันการแพทย์แผนตะวันตกที่รับมาใช้ก็ไม่อาจสามารถแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของประชาชนไทยให้ลดน้อยลงไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท

ห่างไกลที่ยังคงมีปัญหาสาธารณสุขอยู่มากและดูเหมือนจะเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับความไม่รู้ถึงความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศตามแนวความคิดการพัฒนาที่นำมาจากประเทศตะวันตกทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางความคิดเพื่อแสวงหารูปแบบการพัฒนาที่อยู่บนรากฐานของความเป็นตัวเอง นอกจากนี้ ในผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงการสาธารณสุขได้มีการเรียกร้องรณรงค์เผยแพร่ให้ตระหนักถึงการพึ่งพาตนเองทางการสาธารณสุขให้มากขึ้น โดยกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการแพทย์ไทยที่ถูกกลืนเลือนมานานและควรฟื้นฟูพัฒนาเพื่อการผสมผสานกับการแพทย์แบบตะวันตกให้สอดคล้องกับสภาพชาวไทย จึงเกิดการรวมตัวกันของบุคคลในวงการสาธารณสุขและวงการอื่นๆที่มีความสนใจในด้านนี้จัดตั้งเป็นองค์กรและชมรมเพื่อร่วมกันกระทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมในด้านการสาธารณสุข และจากพื้นฐานการมองปัญหาสาธารณสุขเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ องค์กรเหล่านี้จึงมิได้จำกัดกิจกรรมอยู่เฉพาะงานพัฒนาสาธารณสุขเท่านั้นหากยังสนใจดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในด้านอื่นๆควบคู่ไปด้วย โดยที่กิจกรรมส่วนใหญ่จะอาศัยกิจกรรมด้านสาธารณสุขเป็นตัวนำแล้วเชื่อมโยงไปสู่งานพัฒนาชุมชนและอื่นๆตามเงื่อนไขที่เป็นจริงของสภาพปัญหาชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมเด่นๆขององค์กรต่างๆมีดังนี้ (จันทร์พิชญ, 2527: 130-143)

(1) กิจกรรมด้านแนวคิดและนโยบาย บทบาทขององค์กรสาธารณสุขในด้านนี้มุ่งเรียกร้องให้มีการปรับปรุงนโยบายต่างๆที่ไม่สอดคล้องต่อการพัฒนา และผลักดันนโยบายที่ดีให้เป็นจริงในทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาประชาชนอย่างต่อเนื่อง

(2) กิจกรรมด้านพัฒนาชุมชน มุ่งพัฒนาชุมชนอย่างรอบคอบโดยใช้กิจกรรมสาธารณสุขมูลฐานเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาเน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของตนเองในทุกขั้นตอน

(3) กิจกรรมด้านคุ้มครองผู้บริโภค มีบทบาทในด้านการสอดส่องตรวจสอบท้องถิ่นเพื่อพิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ของผู้บริโภค และกระตุ้นเตือนให้ประชาชนส่วนใหญ่ตระหนักถึงปัญหาและตื่นตัวเพื่อพิทักษ์สิทธิตนเอง

(4) กิจกรรมด้านฝึกอบรม บทบาทขององค์กรจะอยู่ที่การให้ความรู้ทางเทคนิควิชาการต่างๆเพื่อให้ประชาชนนำไปปรับใช้เพื่อสุขภาพตนเอง และกระตุ้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอีกด้วย

(5) กิจกรรมเสริมการพึ่งพาตนเองของประชาชน บทบาทอยู่ที่การส่งเสริมการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม แต่บทบาทด้านนี้ยังไม่ค่อยปรากฏผลที่เป็นรูปธรรมเด่นชัดเท่าใดนัก และในระยะหลังมีการส่งเสริมการฟื้นฟูการแพทย์ไทย

คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐานได้ให้ข้อวิจารณ์ว่า แนวทางสาธารณสุขมูลฐานนับเป็นภาพสะท้อนแนวความคิดใหม่ของการพัฒนาที่มีเป้าหมายเพื่อ ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวนั้นอยู่ในขอบเขตการดำเนินงานขององค์กร พัฒนาเอกชนโดยทั่วไปอยู่แล้วทั้งในด้านเนื้อหาของปัญหาและรูปแบบกิจกรรม บทบาทขององค์กร พัฒนาเอกชนในด้านนี้จึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในระดับแนว ความคิดและนโยบายของรัฐในด้านการสาธารณสุขที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน แต่องค์กรพัฒนาเอกชน ส่วนใหญ่ทางด้านสาธารณสุขที่ให้ความสนใจต่อประเด็นการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานในด้านแนว ความคิดและนโยบายจะมุ่งเน้นไปที่การให้ความสนใจที่จำกัดขอบเขตเฉพาะต่อการเกิดการเกิดขึ้นหรือ การเปลี่ยนแปลงใดๆที่เกิดขึ้นในระดับแนวความคิดนโยบายรัฐและการให้ความสนใจเฉพาะ นโยบายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อกิจกรรมที่องค์กรกระทำอยู่ ในขณะที่การให้ความ สนใจต่อนโยบายหลักๆที่ถือเป็นหัวใจของการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐานโดยเฉพาะนโยบายการ มีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งจะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงนั้นว่าองค์กรพัฒนาเอกชนยังให้ความ สนใจต่อประเด็นนี้นั้นน้อยมาก ซึ่งแท้จริงแล้วองค์กรพัฒนาเอกชนควรจะตั้งคาดหวังที่จะสร้างให้เกิด ความสนใจต่อประเด็นแนวความคิดและนโยบายให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพราะเป็นประเด็นที่มีความ สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของงานสาธารณสุขมูลฐาน (คณะกรรมการประสานงานองค์กร เอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน, 2527: 144-155)

รสนา โตระภัฏกุล ได้ให้ความเห็นว่าปัญหาการสาธารณสุขของไทยในปัจจุบันและการ นำแนวคิดการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้เป็นเพราะการสาธารณสุขแบบตะวันตกเป็นการพัฒนาใน กระแสเดียวกับการพัฒนาในด้านอื่นๆคือเน้นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์และวิทยาการ ทางการแพทย์โดยมิได้สนใจมิติทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ การ นำเอาระบบการแพทย์ตะวันตกมาใช้ในเอเชียประสบความล้มเหลวในการนำสุขภาพที่ดีไปสู่ประชาชน เพราะการเน้นความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการทางการแพทย์ตามมาตรฐานประเทศตะวันตกเป็น เกณฑ์วัดภาวะสุขภาพเนื่องจากโครงสร้างของระบบการสาธารณสุขแบบตะวันตกให้ความสำคัญแก่ ผู้มีรายได้สูงซึ่งมีจำนวนน้อยในมือยิ่งกว่าคนยากจนที่เป็นคนส่วนใหญ่ในชนบท (รสนา, 2527: 156-161) ในระยะต่อมา แนวความคิดในการพัฒนาที่มีเป้าหมายที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพียงประการเดียวเปลี่ยนไปการพัฒนาที่เน้นการสร้างคุณภาพคนให้ดีขึ้นโดยมีสุขภาพของประชาชน เป็นเครื่องหมายวัดผลการพัฒนา การสาธารณสุขมูลฐานจึงถูกประกาศเป็นนโยบายหลักของการ ดำเนินงานสาธารณสุขในระยะต่อมาโดยองค์กรอนามัยโลก อย่างไรก็ตาม การศึกษาบทบาทการ

ดำเนินงานการสาธารณสุขมูลฐานทั้งขององค์กรรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนพบว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการตีความที่แตกต่างจากแม่บทความคิดเดิม และระบบการแพทย์ตะวันตกยังคงครอบงำทัศนคติของคนส่วนใหญ่อย่างเหนียวแน่นในเรื่องของการรักษาพยาบาลหรือการรักษาสุขภาพว่ายังคงเป็นหน้าที่ของแพทย์มากกว่าที่ประชาชนหรือชุมชนจะต้องมาดูแลตนเอง ประกอบกับความยากจนของคนส่วนใหญ่ในชนบทจึงให้ความสำคัญต่อการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เป็นอันดับแรกมากกว่าที่จะคำนึงถึงการมีสุขภาพดีว่าเป็นสิ่งจำเป็น จึงมักเพิกเฉยและไม่สนใจต่อการเข้ามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง

สัมพันธ์ เตชะอธิก ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการสาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทยในแง่ของความสำเร็จของการพัฒนาสุขภาพประชาชนในทำนองเดียวกันว่างานด้านสาธารณสุขมูลฐานซึ่งมีเป้าหมายเช่นเดียวกับงานพัฒนาชนบทคือมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรให้สูงขึ้น โดยเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชน แต่จากการดำเนินงานที่ผ่านมาโดยองค์กรพัฒนาของรัฐและเอกชนที่มีบทบาทในด้านนี้ ก็ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนที่จะสามารถกล่าวได้ว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานสาธารณสุขมูลฐานอย่างแท้จริง ในระดับรากฐานของแนวความคิดที่หัวใจของการมีส่วนร่วมจะต้องอยู่ที่อำนาจการตัดสินใจของประชาชนที่จะเลือกดำเนินชีวิตในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ใช่มีความหมายเพียงแต่ชาวบ้านได้เข้ามาร่วมมือในการทำกิจกรรมที่เกิดจากความคิดของเจ้าหน้าที่เท่านั้น ความหมายและเนื้อหาของสาธารณสุขมูลฐานที่ดำเนินงานในไทยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือระดับบริการ อันหมายถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขทั้งด้านความรู้และบริการพื้นฐานที่รัฐมีหน้าที่จะต้องจัดให้บริการอย่างทั่วถึงและในระดับพัฒนาซึ่งเป็นการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรชุมชนให้เข้ามารับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในรูปของกระบวนการพัฒนา ในทางปฏิบัติพบว่าผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถดำเนินงานตามแนวความคิดดังกล่าวได้เนื่องจากปัญหาหมู่บ้านในหลายประการ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความเชื่อและทัศนคติ ปัญหาจากกรอบระเบียบวิชาการที่ใช้อยู่ในการดำเนินงานยังไม่ชัดเจนดีพอ และยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อบทบาทของชาวบ้านเท่าที่ควร การนำการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้ในไทยจึงยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จนัก นอกจากนี้การที่จะนำการสาธารณสุขมูลฐานมาใช้กับหมู่บ้านไทยทั่วประเทศได้หมดและได้ผลนั้นจะต้องแก้ไขปัญหาลึกที่กล่าวมาซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานให้ลุล่วงลงได้ ดังนั้นการพัฒนาชนบทและการสาธารณสุขมูลฐานจึงควรหันมาทบทวนและวิเคราะห์วิธีการทำงานด้วยการตรวจสอบว่ากิจกรรมการพัฒนาและสาธารณสุขมูลฐานที่ทำกันอยู่ดำเนินไปตามหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือไม่ ก่อนที่หมู่บ้านไทยจะเต็มไปด้วยกิจกรรมทางวัตถุมาก

มายทั้ง สหกรณ์ฯ ล้ม โอง ฯลฯ แต่ทั้งหมดนี้ไม่ได้ช่วยคลี่คลายปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นเลย (สัมพันธ์, 2527: 151-154)

เอนก นาคะบุตร ได้สรุปศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยในการพัฒนาชนบทไว้ดังนี้

(1) การเข้าไปมีส่วนสนับสนุนกระบวนการพัฒนาของประชาชนระดับหมู่บ้านและท้องถิ่น ส่วนแรกได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ระหว่างประชาชนสู่ประชาชน และระหว่างชุมชนกับชุมชน (เช่น เปิดโลกทรรศน์และชี้ชวนให้ผู้นำและชาวบ้านได้มีโอกาสศึกษาดูงานในเรื่องที่ชาวบ้านมีปัญหาและสนใจ) ส่วนที่สองได้แก่กระบวนการแก้ปัญหาพื้นฐาน ปัญหาเฉพาะหน้า และการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้านและชุมชน (เช่น การได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตโดยจัดตั้งธนาคารขุ่ย และธนาคารควาย การยกระดับการรวมตัวเพื่อการแปรรวมผลิตและขยายผลผลิตโดยจัดตั้งกองทุนสาธิตและร้านค้าชุมชน การตอบสนองปัญหาเฉพาะหน้าของชาวบ้านโดยให้ธนาคารข้าวให้กู้แก่สมาชิกที่ไม่เข้ากินตลอดปี การระดมทุนเพื่อรองรับปัญหาต่างๆตลอดจนการหมุนเวียน เพื่อการพัฒนาในรูปแบบกองทุนออมทรัพย์ ธนาคารข้าวเปลือก) โดยเน้นการให้ผู้นำชุมชนและสมาชิกได้มีกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกันหาทางแก้ปัญหาในรูปแบบ "กลุ่มกิจกรรม" ร่วมกัน และ เน้นที่จะให้เกิดการพัฒนากลุ่มที่จะค่อยๆพัฒนาเชื่อมโยงไปสู่การเป็น "องค์กรชุมชน" ซึ่งมีผู้นำ ทางภาคและผู้นำธรรมชาติ ผู้นำอาวุโส ผู้นำสตรี ผู้นำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งและบริหารองค์กรควบคู่กับการตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่วนที่สามได้แก่การระดมทุนและบริหารเงินหมุนเวียนในชุมชนจากการผ่านค่านิยม ประเพณี และองค์กรชุมชน เช่น หอดผ้าป่า และการเอาแรงในรูปแบบแรงงาน วัสดุ และข้าวเปลือก หรือจากการระดมทุนในรูปแบบเชิงธุรกิจ เช่น การเข้าหุ้นในกองทุนร้านค้า การออมทรัพย์กับกลุ่มออมทรัพย์ นอกจากนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนจะสมทบหรือระดมทุนจากภายนอกในรูปแบบการใช้จ่ายเงิน "ทุนหมุนเวียน" โดยมีหลักเกณฑ์คือการจัดการและกลไกการบริหารโดยองค์กรชุมชนภายใต้ข้อตกลงของแต่ละชุมชนในรูปแบบต่างๆเช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารข้าว และร้านค้า ส่วนที่สี่ได้แก่การเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและระหว่างบุคคลที่เป็นทรัพยากรวิสาหกรรชาวบ้าน (Network) เช่นในปี 2531-2532 ได้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน เช่น กลุ่มป่าชุมชน 8 จังหวัดภาคอีสาน กลุ่มเลี้ยงวัวระหว่างหมู่บ้าน เครือข่ายพระนักพัฒนาภาคอีสานเครือข่าย เกษตรกรที่ทำเกษตรผสมผสาน

(2) ทางเลือกการพัฒนาของประชาชนและการแสวงหาบทเรียนการพัฒนาชนบทและสังคม องค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนหนุนให้การตื่นรู้และแสวงหาทางเลือกของประชาชนองค์กรระดับบุคคลหมู่บ้านได้ยกระดับก่อบทบาทเป็นกระแสการเคลื่อนไหวของประชาชนในปัจจุบันอย่างน้อยใน

3-4 กระแสที่สำคัญในปัจจุบัน เช่น กระแสการปรับระบบการ เกษตรเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน การดิ้นรนขอจัดการตนเองในเรื่องป่าชุมชนและการมีสิทธิใช้ที่ทำกินในเขตป่าสงวนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ การต่อต้านการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการเคลื่อนไหวต่อต้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน

(3) การมีส่วนร่วมใช้ข้อมูลรณรงค์และผลักดันระดับนโยบายกับสื่อมวลชนและฝ่ายวิชาการ ในการเสนอข้อมูลต่อสาธารณะและเสนอนโยบายต่อรัฐบาลในปี 2531-2532 ที่ผ่านมา องค์กรพัฒนาเอกชนได้มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลปัญหาภัยแล้ง ปัญหาผลกระทบน้ำท่วม ภาระหนี้สินของชาวนา ตลอดจนตัวอย่างของความล้มเหลวของการดิ้นรนของ "ปัญญาชนชาวบ้าน" และ "ผู้นำชาวบ้าน" ที่สำคัญอันเป็นผลต่อเนื่องคือรัฐบาลได้ยอมรับการที่ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอในเรื่อง "นโยบายการจัดที่ดินทำกินในเขตป่าสงวน" และคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนพัฒนาเอกชนระดับชาติ (กปอพน) ได้เสนอนโยบายและมาตรการต่อรัฐบาลในเรื่อง "ป่าชุมชน" ตลอดจนการเข้าร่วมเสนอและมีส่วนร่วมในการยกร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (เอนก นาคะบุตร, 2531: 33-36)

เอนก นาคะบุตร ได้สรุปข้อจำกัดขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยในการพัฒนาชนบทไว้ 3 ระดับดังนี้

(1) การสนับสนุนการพัฒนาขององค์กรชาวบ้าน

องค์กรพัฒนาเอกชนมีศักยภาพในการ "เปิดเวที" ให้ชาวบ้านทั้งผู้นำและสมาชิกได้มีโอกาสรวมกลุ่มเพื่อใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการคิดวิเคราะห์ปัญหาของชาวบ้านร่วมกัน การเอื้อให้เวทีการเรียนรู้และกิจกรรมกลุ่มย่อยอยู่เติบโตพัฒนาไปสู่องค์กรชาวบ้าน การเอื้อให้เกิดสถาบันเงินทุนและเวทีพัฒนาบริหารเงินทุนขึ้นในหมู่บ้านผ่านกลุ่มกิจกรรมเงินทุนหมุนเวียนต่างๆตามข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม เช่น ธนาคารข้าว และธนาคารควาย การส่งเสริมทางเลือกใหม่ในการพัฒนาระบบการเกษตรโดยขยายไปสู่การเกษตรแบบผสมผสานเพื่อการพึ่งตนเองด้วยการค้นหาผู้นำชาวบ้านที่มีทักษะจากวิทยากรที่ประสบความสำเร็จ ผลพวงจากการส่งเสริมทางเลือกใหม่ในการพัฒนาได้ ทำให้เกิดเป็นกระบวนการ "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" ขึ้นในหลายพื้นที่และภูมิภาค นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดกระบวนการฝึกอบรมในแนวใหม่ที่เน้นการใช้ "วิทยากรชาวบ้าน" และการสาธิตจากของจริง นอกจากนี้องค์กรพัฒนาเอกชนยังเป็น "สะพานเชื่อม" ให้ผู้นำปัญญาชนชาวบ้านตลอดจนกลุ่มเคลื่อนไหวรณรงค์เรียนและเสนอแนะ เช่น เรื่องป่าชุมชน และการทำเกษตรผสมผสาน อย่างไรก็ตาม องค์กรพัฒนาเอกชนยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องนี้หลายประการ กล่าวคือ ประการแรก ผู้นำกลุ่มกิจกรรมและนักพัฒนาในบางพื้นที่ยังเน้นการผลักดันกิจกรรมและการมุ่งที่

ตัว "เงินหมุนเวียน" มากกว่าเน้นเรื่องระบบการคิดวิเคราะห์กระบวนการเติบโตของกลุ่มผู้นำชุมชน ประการที่สอง ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ผ่านมามักเน้นที่ "การสร้างกลุ่ม" กับ "การรวมกลุ่ม" จนทำให้มีกิจกรรมไม่น้อยในหลายพื้นที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนได้ทอดทิ้งกลุ่มคนจนหรือเข้าไม่ถึงคนจนบางกลุ่มเป้าหมาย ประการที่สาม องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่จะทำงานหรือพัฒนาเสริมองค์กรชาวบ้านผ่านผู้นำกลุ่มกิจกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ยังต้องทำการเกษตรและมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัวควบคู่กับการใช้แรงงานในไร่นา เมื่องานของกลุ่มเรียกร้องเวลาและการอาสาสมัครจากผู้นำเหล่านี้ทำให้ประสบกับปัญหาความขัดแย้งกับบุคคลภายในครอบครัว ประการที่สี่ วิธีคิดและเกณฑ์ในการเลือกพื้นที่ทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนมักจะเลือกหมู่บ้านที่ชาวบ้านยากจนและไม่ค่อยมีหน่วยงานของราชการเข้าไปเกี่ยวข้องมากนัก เท่ากับว่าองค์กรพัฒนาเอกชนเข้าทำงานในหมู่บ้านที่มีศักยภาพค่อนข้างต่ำ ประการสุดท้าย องค์กรพัฒนาเอกชนขนาดเล็กที่กระจายขยายตัวมากขึ้นในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการแยกตัวออกจากองค์กรใหญ่

(2) การปิด "ทางเลือกการพัฒนา"

องค์กรพัฒนาเอกชนมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา "องค์ความรู้" ทางสังคม และการพัฒนาชนบทจากบทเรียนจริงทั้งของชาวบ้านและขององค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนช่วยให้เกิดตัวอย่างของ "ความหลากหลาย" ในทางเลือกรูปธรรมต่างๆ ในการแก้ปัญหาการพัฒนา มีส่วนเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้เหล่านี้เข้าหากันกลายเป็น "มหาวิทยาลัยชาวบ้าน" มีส่วนสรุปบทเรียนการพัฒนาชนบทแนวใหม่ตามที่รัฐบาลมุ่งหวังมีการดำเนินงานโดยริเริ่มจากข้างล่างสู่บน (bottom-up approach) อย่างไรก็ตามองค์กรพัฒนาเอกชนยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องนี้บางประการ กล่าวคือ ประการแรก องค์กรพัฒนาเอกชนและบทบาทนักพัฒนาในบางกรณีไม่ได้เป็นฝ่ายเสริมให้องค์กรชาวบ้านริเริ่มทางเลือกการพัฒนาด้วยกระบวนการของตนเอง ประการที่สอง การพัฒนาองค์ความรู้ทั้งของชาวบ้านนักพัฒนาและของบุคคลภายนอกส่วนใหญ่มีข้อจำกัดของ "เงินทุนช่วยเหลือ" และ "โครงการพัฒนาระยะสั้น" (3-4 ปี) ได้ก่อให้เกิดการแปลกแยกในการมองปัญหาและการพัฒนาเฉพาะส่วนและเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย และประการที่สาม กระบวนการเชื่อมโยงและถอดบทเรียนการพัฒนาต้องอาศัยทักษะและเครื่องมือในการสรุปสังเคราะห์ แต่ข้อจำกัดของนักพัฒนาทางสังคมรู้สึกว่ายากในการย่อยและสังเคราะห์บทเรียนให้คนอื่นภายนอกเข้าใจได้

(3) การมีส่วนร่วมขยายผลการพัฒนาสู่สาธารณะและผลกระทบต่อระดับนโยบาย

องค์กรพัฒนาเอกชนมีศักยภาพในการมีส่วนนำเสนอข้อมูลของชาวบ้านออกสู่สาธารณะชน โดยผ่านสื่อมวลชนต่างๆ ทั้งทางหนังสือพิมพ์รายวันและรายการทางโทรทัศน์ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา แต่ยังคงมีข้อจำกัดในเรื่องขีดความสามารถในการถอดบทเรียน และยกระดับประสบการณ์เป็น

ความรู้และข้อมูลเผยแพร่ต่อสังคม ช่องทางการสื่อสาร และการนำเสนอสู่สาธารณะ การพัฒนาสื่อ
เพื่อการพัฒนา และประการสำคัญคือการเปลี่ยนจากเรื่องราวเฉพาะจุดที่เป็นรูปธรรมในหมู่บ้านหรือ
ท้องถิ่นหนึ่งให้กลายเป็นประเด็นและระบบทางนโยบายที่สามารถนำไปกำหนดขึ้นต่อหน่วยงานรัฐ
(เออนก นาคะบุตร, 2531: 36-43)

5.2 ศักยภาพด้านองค์กรและการจัดการ

5.2.1 สถานภาพขององค์กร

องค์กรพัฒนาเอกชนเป็นหน่วยงานที่ทำงานด้านพัฒนาด้านสังคมเช่นเดียวกับหน่วยงานพัฒนา
ของรัฐบาล แต่ในสภาพปัจจุบันประชาชนทั่วไปและองค์กรอื่นๆทั้งราชการและเอกชนยังไม่ค่อยรู้จัก
องค์กรพัฒนาเอกชน ทำให้การขยายผลการทำงานไปสู่มวลชนส่วนใหญ่ไม่อาจกระทำได้กว้างขวาง
นัก หน่วยงานพัฒนาเอกชนไทยยังไม่ได้รับการยอมรับหรือเป็นที่รู้จักของประชาชนและหน่วยงาน
ราชการเท่าใดนักเพราะรัฐบาลยังไม่มีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ส่ง
ผลเสียต่อการระดมทรัพยากรภายในประเทศมาสนับสนุนงานพัฒนาเอกชนรวมทั้งทำให้การ
ปฏิบัติงานไม่ได้รับความร่วมมือและไม่คล่องตัวเท่าที่ควร (ภูมิธรรม, 2527: 22-37) เมื่อสถานภาพ
ขององค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่เป็นที่เข้าใจและรู้จักมากนักในวงกว้าง ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนค่อนข้าง
จะขาดเสถียรภาพ และขาดการยอมรับในสังคมว่าเป็นส่วนสำคัญในสังคมส่วนหนึ่งต่อการพัฒนา
ประเทศ (จอห์น, 2527: 38-43)

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่าปัจจัยในองค์กรบางประการนับว่าส่งผลกระทบต่อ
การเติบโตและการพัฒนาขององค์กรเอง เพราะในหลายกรณีกิจกรรมการพัฒนาเป็นไปอย่างเร่งรัด
และขาดจังหวะที่เหมาะสมทำให้ชุมชนยากที่จะเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง
และยังเป็นเหตุผลผลักดันให้องค์กรและชาวบ้านเข้าสู่ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ทั้งๆที่ชาวบ้านและ
องค์กรเองยังไม่พร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งดังกล่าว นอกจากนี้ การตัดสินใจและการดำเนินงานมักขึ้นอยู่กับ
กับองค์กรเองซึ่งขาดความเข้าใจในชาวบ้านและในสถานการณ์ของชุมชน โครงการพัฒนาจึงอ่อน
แอโดยที่ชาวบ้านไม่อาจจับช่วงดำเนินงานต่อไปได้ (พระไพศาล, 2527: 12-16)

5.22 เงินทุน

ปัญหาสำคัญที่องค์กรพัฒนาเอกชนไทยต้องประสบร่วมกันมาโดยตลอดคือการขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินงานบางส่วน (กรรณิการ์, 2527: 44-53) การแสวงหาเงินทุนจากแหล่งทุนภายในประเทศเพื่อนำมาใช้เป็นงบประมาณจัดทำโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมการพัฒนาเพื่อการแก้ไขปัญหาลังคมเป็นสิ่งที่กระทำได้อย่างยิ่ง (ภูมิธรรม, 2527:22-31) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนไทยส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาแหล่งทุนสนับสนุนจากต่างประเทศหรือองค์กรต่างประเทศเป็นสำคัญ (สุเทพ, 2527:119-125; จันทร์พีญา, 2527:130-134) อย่างไรก็ตาม เงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศก็มีปัญหาเหมือนกันเช่น ความลำบากในการเขียนเอกสารขอทุนและการดำเนินงานติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนของหน่วยงานในต่างประเทศอาจมีเงื่อนไขต่างๆและเป็นการสนับสนุนที่มีระยะเวลาจำกัด (จอน, 2527: 38-43) ซึ่งมีผลต่อการจัดทำโครงการพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพัฒนาขนาดเล็กซึ่งมักได้รับเงินทุนสนับสนุนในปริมาณไม่มากนัก โครงการพัฒนาที่จัดทำมักเป็นโครงการระยะสั้นระหว่าง 1-2 ปีเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้วอาจไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานพัฒนาของต่างประเทศอีกก็ได้ (สุเทพ, 2527: 119-125) นอกจากนี้รัฐบาลก็ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมืออย่างจริงจังในการทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะยังไม่มีแนวทางในการให้การสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ทำให้การทำงานพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนต้องประสบกับอุปสรรคอย่างมากเพราะเงินทุนส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาจากต่างประเทศ (โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา, 2530) แต่การที่โครงการขององค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งได้วางแผนไว้ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกเป็นส่วนใหญ่ กระบวนการวางแผนและการงบประมาณจึงมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและให้การสนับสนุนการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ชุมชนได้ จากคุณสมบัติดังกล่าวทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนสามารถทำหน้าที่ลดช่องว่างในโครงการพัฒนาของรัฐบาล (อมร, 2529: 5-8)

จอน อิงภากรณ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตในด้านการระดมทุนเพื่อสนับสนุนงานขององค์กรพัฒนาเอกชนในอนาคตว่า "ในอีก 10 ปีข้างหน้า มีหลายคนพูดกันว่าองค์กรพัฒนาเอกชนจะต้องรู้จักพึ่งตนเอง หาทุนภายในประเทศ ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องง่ายที่ทุกคนเห็นด้วย แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องค่อนข้างยาก คือใครจะเป็นคนบริจาคเงินให้แก่องค์กรพัฒนาเอกชน ปัญหาขององค์กรพัฒนาก็คือ ยังไม่ได้ทำให้สังคมส่วนใหญ่หรือส่วนที่กว้างขวางเห็นด้วยกับสิ่งที่องค์กรพัฒนาเอกชนนำเสนอ ส่วนที่เราเสนอออกไปยังโดดเดี่ยวเกินไป การที่จะรับเงินบริจาคภายใน

ประเทศไม่ว่าจะมาจากกลุ่มผู้มีฐานะดี หรือมาจากประชาชนทั่วไปนั้น จะต้องอาศัยทำให้ประชาชน
ทั่วไปรู้จักและเห็นคุณค่าของผลงานองค์กรพัฒนาเอกชนได้ชัดเจน ซึ่งการทำเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่
ถึงอย่างไรผมก็ยังไม่เชื่อว่าองค์กรพัฒนาเอกชนสามารถพึ่งตนเองได้จากรายได้ภายในประเทศ
ในอีก 10 ปีข้างหน้าจะยังคงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภายนอกอยู่ดี และเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เราจะ
ต้องคุยกับแหล่งทุนให้เขาเข้าใจด้วย" (จอห์น, 2534: 49)

โคทม อาริยา ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะขอแบ่งงบประมาณแผ่นดินจาก
รัฐบาลมาเป็นทุนสำหรับการทำงานในอนาคตนั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย "รัฐบาลอาจจะช่วยได้โดยการ
ยกเว้นภาษีให้คนบริจาคเพื่อนำไปใช้ ยกเว้นบางงานที่มีความชัดเจนซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนแบ่งเบ
ภาระของงานที่เป็นรัฐบาลจริงๆ แต่ว่าถ้าเอาองค์กรพัฒนาเอกชนพึ่งงบประมาณแผ่นดินในสัดส่วน
ที่เพิ่มมากขึ้น ระบบระเบียบของการใช้งบประมาณแผ่นดินคงจะต้องมีอย่างแน่นอน ต้องกำหนด
เป็นรูปแบบเป็นวิธีการเป็นโครงการที่มีความเฉพาะตัวลงไป" (โคทม, 2534: 41) องค์กร
พัฒนาเอกชนอาจจะขอร้องรัฐบาลให้ช่วยโดยวิธีให้องค์กรพัฒนาเอกชนมีโอกาสใช้สื่อมวลชนของ
รัฐมากขึ้น ให้องค์กรพัฒนาเอกชนได้รับการผ่อนผันในเรื่องภาษีต่างๆ ในกรอบที่ฟังจะผ่อนผันได้
ให้องค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในการนำเสนอนโยบายหรือการเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา
และให้การผ่อนปรนในเรื่องของการใช้อำนาจความสะดวกในกรณีที่แหล่งทุนต้องการที่จะมาเปิด
สำนักงานในประเทศ หรือกรณีมีองค์กรพัฒนาต่างประเทศอยากจะทำงานในประเทศไทยมากขึ้น
หรือกรณีที่องค์กรพัฒนาเอกชนจะขออาสาสมัครจากต่างประเทศเข้ามาทำงานน่าจะพิจารณาลด
สนับสนุนได้ (โคทม, 2534: 42)

5.2.3 บุคลากร

จากสภาพความจำกัดขององค์กรพัฒนาเอกชนในด้านสถานภาพ ทรัพยากร รวมทั้งเงิน
ทุนและการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐและประชาชนทั่วไป ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนต้องประสบ
กับปัญหาบุคลากรในลักษณะต่างๆตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะบุคลากรในองค์กรพัฒนาเอกชนไม่ค่อยมี
ความมั่นคงต่ออาชีพเท่าใดนัก อาสาสมัครหรือนักพัฒนาส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำงานด้วยอุดมคติจะ
สามารถปฏิบัติงานตามอุดมคติและความต้องการของตนเองได้เพียงระยะเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นจะมี
การเปลี่ยนแปลงโยกย้ายไปสู่งานที่มีอาชีพมั่นคงมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนต้อง
ขาดบุคลากรที่จะทำงานอย่างต่อเนื่องและต้องสูญเสียประสบการณ์การทำงานที่ติดตัวเมื่อออกไปของ
บุคลากรเหล่านั้นอย่างน่าเสียดาย (ภูมิธรรม, 2527: 22-37) ปัญหาการขาดกำลังคนทั้งในด้าน

ปริมาณและคุณภาพและบุคลากรที่มีประสบการณ์ที่เพียงพอเท่าที่องค์กรพัฒนาเอกชนต้องการนั้นเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่องค์กรพัฒนาเอกชนประสบอยู่ (จอห์น, 2527: 38-43) รวมถึงการขาดบุคลากรที่มีอุดมการณ์แน่วแน่และมีประสิทธิภาพสูง ซึ่งมักพบในองค์กรพัฒนาเอกชนไทยทั่วไปเนื่องจากบุคลากรเหล่านี้ไม่สามารถปรับตัวได้เมื่อต้องเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชนเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่ต้องแก้ไขตลอดเวลาทั้งปัญหาของตนเอง ชุมชน หรือ องค์กรมีความคาดหวังสูงต่อการเข้าไปแก้ไข ปัญหาในสังคมประกอบกับยังขาดประสบการณ์การทำงาน เทคนิควิธีการทำงาน ทำให้เกิดความท้อถอยและหมดหวังจนถึงขั้นร้างกลางงานพัฒนาไปก่อนถึงเวลาอันสมควร (กรรณิการ์, 2527: 44-53) นอกจากนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านการพัฒนาสาธารณสุขจะประสบกับปัญหาบุคลากรที่มีลักษณะแตกต่างไปจากองค์กรพัฒนาที่ทำงานด้านอื่นคือปัญหาการกระจายและทัศนคติของบุคลากรในวงการสาธารณสุขที่มีขาดแคลนในชนบทแต่มีการกระจุกตัวสูงในเขตเมืองเพราะบุคลากรเหล่านี้ถูกอบรมมาให้คุ้นเคยกับการทำงานในเมืองที่มีเครื่องมือต่างๆพร้อมและทันสมัย (จันทร์เพ็ญ, 2527: 130-143) ปัญหาดังที่ได้กล่าวนี้ทำให้การทำงานพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนขาดประสิทธิภาพขาดความต่อเนื่องและเกิดความล่าช้า

5.2.4 การรวบรวมประสบการณ์อย่างเป็นระบบ

เนื่องจากบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนมีการหมุนเวียนเข้าออกงานสม่ำเสมอ และในขณะที่ทำงานมักไม่ค่อยมีการจดบันทึกข้อมูลและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการทำงานอย่างเป็นระบบ ทำให้ประสบการณ์ที่มีค่าถูกนำติดตัวออกไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการทำงาน การปฏิบัติงานของหน่วยงานเอกชนจึงไม่เคลื่อนที่ไปยังหน้าเท่าที่ควร (ภูมิธรรม, 2527: 22-31) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของจันทร์เพ็ญที่กล่าวว่างานพัฒนาสุขภาพและพัฒนาชุมชนเป็นงานที่กระหายยาก และในทางปฏิบัติต้องอาศัยประสบการณ์อยู่มากจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์หลังคม ความรู้ความชำนาญ และถ่ายทอดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อจะได้ยกระดับความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรทุกระดับต่อไป ซึ่งบุคลากรในองค์กรพัฒนาเอกชนจะขาดการปฏิบัติในสิ่งนี้ (จันทร์เพ็ญ, 2527: 131-143)

5.2.5 การประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชน

สถานภาพขององค์กรการพัฒนาเอกชนเองทำให้มีข้อจำกัดในทางทรัพยากรที่เป็นอุปสรรคต่อการพึ่งพาตนเองได้ในการดำเนินงาน เช่น ข้อจำกัดในด้านเงินทุนการยอมรับจากประชาชน การสนับสนุนจากรัฐบาล และการขาดแคลนบุคลากร เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดปัญหาแก่องค์กร

พัฒนาเอกชนในด้านการทำงาน ประสิทธิภาพในการทำงาน หรือการขยายผลการทำงานออกไปอย่างกว้างขวาง ปัญหาเหล่านี้ถ้าองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีอยู่จำนวนมากในขณะนี้ได้มีระบบการร่วมมือประสานงานอย่างเป็นระบบ ก็จะทำให้ห้องกรงค์พัฒนาเอกชนเหล่านี้สามารถช่วยเหลือแก้ปัญหาในเชิงการพึ่งพาทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานพัฒนาสังคมร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนไทยในปัจจุบันยังไม่มึระบบการร่วมมือประสานงานอย่างเป็นระบบที่ตกลงกันอยางแน่นอน ระบบการทำงานภายในองค์กรและการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันยังไม่ชัดเจนเพียงพอ (จอณ, 2527: 38-43)

5.3 ศักยภาพด้านการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาล

5.3.1 ระดับของความพร้อมในการประสานงาน

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของปัญหาภายในองค์กรพัฒนาเอกชนและส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้นนอกจากจะเกี่ยวพันกับปัญหาภายนอกทั้งในด้านการสนับสนุนจากประชาชนทั่วไปและในด้านการสนับสนุนจากรัฐแล้ว ในอีกส่วนหนึ่งของปัญหาดังกล่าวกลับพบว่ามีสาเหตุมาจากการดำเนินงานและการจัดการภายในองค์กรที่ยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงานและการดำเนินงานก็ยังไม่มีความเป็นระบบที่เพียงพอ ซึ่งล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อสภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อการยอมรับในบทบาทการทำงานจากภายนอก ดังที่ จอณ อึ้งภากรณ์ กล่าวว่ ปัญหาการทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลนั้นสาเหตุสำคัญมาจากองค์กรพัฒนาเอกชนเอง ทั้งนี้เพราะการทำงานพัฒนาในพื้นที่ที่ผ่านมาบางครั้งองค์กรพัฒนาเอกชนละเลยการปฏิบัติงานในสิ่งทีถูกต้องบางประการ เช่น การละเลยการทำความเข้าใจกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ปฏิบัติงาน ไม่ได้มีการติดต่อเพื่ออธิบายถึงความตั้งใจของหน่วยงานเอกชนก่อนที่จะลงมือไปทำงาน ทำให้ห้องกรงค์พัฒนาเอกชนไม่เป็นที่รู้จักและนำไปสู่การไม่ยอมรับในบทบาท นอกจากนี้ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาองค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่ยังใหม่ในแง่ของประสบการณ์การทำงานพัฒนาสังคม องค์กรจึงยังขาดทั้งประสบการณ์เทคนิควิธีการทำงานซึ่งอยู่ในช่วงของการค้นคว้า ค้นคิดงาน ค้นคิดระบบงานของตัวเองไปพร้อมกับการทำงานมาตลอด และยังมีปัญหาภายในเรื่องของระบบการประสานงานภายในที่ยังมีลักษณะรวมศูนย์มากเกินไป ทำให้การดำเนินงานไม่ค่อยเต็มประสิทธิภาพเท่าใดนัก (จอณ, 2527: 38-43)

สุริยา วีรวงศ์ ให้ความเห็นว่าบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนควรที่จะมองถึงการทำงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในด้านการประสานประโยชน์และการใช้ทรัพยากรซึ่งในความเป็นจริงแล้วฝ่ายรัฐมีทรัพยากรอยู่มาก แต่ยังมีปัญหาด้านการจัดการและกลไกของรัฐ บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนควรจะได้มีส่วนในการจัดการให้การใช้ทรัพยากรของรัฐมีอยู่ไปถึงมือชาวบ้าน ด้วยการทำงานร่วมกันและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในขณะที่เดียวกัน ข้าราชการควรที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อการทำงานพัฒนากับบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนและประชาชนในด้านการร่วมมือกันพัฒนา มิใช่เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น และก็มีภาครัฐเป็นผู้ให้ ประชาชนเป็นผู้รับ (สุริยา, 2531: 43)

โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา กล่าวถึงการประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชนเมื่อต้องทำงานพัฒนาในพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานพัฒนาของรัฐบาลพบว่าเมื่อต้องเข้าไปร่วมมือกับรัฐในการทำงานพัฒนาชนบทจะมีปัญหาในเรื่องขั้นตอนการทำงาน เรื่องของโครงสร้างการบริหาร ปรัชญาและวิธีการทำงานซึ่งเป็นปัญหาที่มาจากหน่วยงานรัฐบาลเอง แต่เมื่อใดที่องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปทำงานในพื้นที่โดยพยายามที่จะไม่เกี่ยวข้องกับองค์กรของรัฐก็จะถูกทางรัฐบาลเพ่งเล็งตั้งข้อสงสัยในการทำงานตลอดเวลา และบางครั้งก็ปะทะขัดแย้งกันอย่างรุนแรงซึ่งทำให้องค์กรทั้งสองไม่สามารถประสานการทำงานร่วมกันได้ดีนัก (โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา, 2530; มงกุฎ, 2528: 46-47)

จันทร์เพ็ญ วิวัฒน์ กล่าวถึงการประสานงานขององค์กรสาธารณสุขุเอกชนมีการประสานงานใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการประสานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการสาธารณสุขุในรูปแบบการจัดสัมมนาอภิปรายระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านนี้ ลักษณะที่สองเป็นการประสานองค์กรด้วยการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อเป็นตัวกลางในการประสานงานในรูปของคณะกรรมการประสานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขุมูลฐาน (คอปส) เพื่อการประสานงานระหว่างองค์กรสาธารณสุขุและองค์กรสาธารณสุขุกับองค์กรอื่นๆให้ร่วมกันผลักดันการสาธารณสุขุมูลฐานให้เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยการประสานงานกันในด้านการศึกษา ความคิดเป็นเกี่ยวกับสู่ทางการทำงานร่วมกัน การวางแผนงานและโครงการร่วมกันระหว่างองค์กรสาธารณสุขุต่างๆ แต่การประสานงานในลักษณะดังกล่าวไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากสาเหตุความไม่พร้อม ความต้องการเป็นอิสระ และประการสำคัญความแตกต่างกันในระดับความคิดขององค์กรต่างๆ (จันทร์เพ็ญ, 2527: 130-134)

5.3.2 การยอมรับของรัฐบาลต่อสถานภาพขององค์กรพัฒนาเอกชน

จอห์น อิงภากรณ์ กล่าวถึงในแง่ของความรับผิดชอบในการทำงานพัฒนาสังคมโดยให้ความเห็นว่ารัฐบาลยังไม่มีนโยบายที่แน่ชัดเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนต่องานพัฒนาสังคมโดยไม่แสวงหากำไร การทำงานพัฒนาในระยะที่ผ่านมาขององค์กรพัฒนาเอกชนจึงมักขาดการยอมรับสนับสนุนจากทางราชการและหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเท่าที่ควร โดยรัฐกลับมองว่างานพัฒนานั้นรัฐเป็นเจ้าของโดยตรงหรือเป็นผู้รับผิดชอบการทำงานพัฒนาสังคมทั้งหมด ไม่ใช่หน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน ในช่วงที่ผ่านมาระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานพัฒนาของรัฐบาลกับองค์กรพัฒนาเอกชนยังไม่มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนแตกต่างฝ่ายต่างทำงาน ทั้งนี้เพราะทางรัฐบาลเองยังไม่มีนโยบายที่แน่ชัดในเรื่องของการสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนว่าจะสนับสนุนอย่างไร จึงทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนขาดการยอมรับสนับสนุนจากทางราชการและประชาชนทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม องค์กรพัฒนาเอกชนคาดหวังที่จะได้รับการยอมรับสนับสนุนในด้านบทบาทการทำงานในด้านการเงิน และต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดค้นวางแผนพัฒนาเพื่อเสนอความคิดเห็นและประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้รัฐบาลได้พิจารณาในการกำหนดแผนงาน ในขณะที่เดียวกับองค์กรพัฒนาเอกชนก็ต้องการประสานความช่วยเหลือจากรัฐบาลในด้านเทคนิควิชาการต่างๆในการทำงาน แนวความคิดในการพัฒนา การพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรและระบบการบริหารงาน และการประสานงานภายในองค์กร (จอห์น, 2527: 38-43)

เนื่องจากรัฐบาลยังไม่มีนโยบายที่เด่นชัดเกี่ยวกับองค์กรพัฒนาเอกชนในบทบาทของการเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการร่วมพัฒนาสังคมร่วมกับหน่วยงานรัฐบาล ทำให้องค์กรเอกชนต้องประสบปัญหาในการทำงานอย่างมาก เพราะรัฐบาลยังไม่ได้พยายามทำความเข้าใจและยอมรับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนอย่างแท้จริง ซึ่งก่อให้เกิดความยากลำบากในการทำงานในพื้นที่พอสมควร (จันทร์พิชญ, 2527: 130-143; ภูมิธรรม, 2527: 22-31; กรรณิการ์, 2527: 44-53)

ประเวศ วะสี ชี้ว่าการประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานราชการไม่มีการประสานงานกันเท่าใดนักเพราะรัฐบาลไม่ค่อยส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรเอกชนมีบทบาทมากขึ้นในทุกๆด้าน รัฐบาลจึงควรยอมรับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและใช้กลไกทางองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างจริงจังและรีบด่วน และหาทางให้การส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนในทุกๆด้าน เพราะถ้าพึ่งระบบราชการอย่างเดียวนั้นไม่สามารถจะแก้ไขปัญหามันเมืองไปตลอดรอดฝั่ง (ประเวศ, 2527: 4-5)

สุริชัย หวันแก้ว ให้ความเห็นว่าระบบราชการจำต้องประสานสัมพันธ์กับภาคคนอกระบบราชการอันได้แก่ภาคเอกชน โดยเฉพาะกับองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชาวบ้าน สมาคมวิชาชีพ ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ด้วยการยอมรับบทบาทและความสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชนในการร่วมงานพัฒนากับรัฐบาลโดยคำนึงถึงหลักการแห่งพหุนิยมทางสังคม วัฒนธรรม และความเป็นอิสระที่สร้างสรรค์และเกื้อกูลกันตามครรลองแห่งสังคมประชาธิปไตย (สุริชัย, 2527: 6-9)

5.3.3 การยอมรับของรัฐบาลต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

ในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชนมองว่าต้นเหตุของปัญหาอยู่ที่การพึ่งพาทายนอกของเกษตรกรในทุกๆด้านมากเกินไปเนื่องจากมีจุดประสงค์การผลิตเพื่อขายเป็นหลัก ทางแก้ปัญหาก็เสนอคือเกษตรกรต้องลดการพึ่งพาทายจากภายนอกโดยการผลิตเพื่อบริโภคของให้สูงขึ้นใน แต่หน่วยงานรัฐบาลมีความคิดเห็นตรงข้ามกันว่าสาเหตุของปัญหามาจากการจัดการที่ไม่ดีพอทั้งในขั้นตอนการผลิตและการตลาดซึ่งยังขาดเป็นช่วงๆไม่ต่อเนื่องกันโดยตลอด ทางแก้ปัญหาก็เสนอคือเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการให้สูงขึ้นโดยการนำเอารูปแบบการเกษตร "ครบวงจร" มาใช้แก้ปัญหาดังกล่าว และได้รับการพิจารณาเป็นแนวทางหลักในการแก้ไขปัญหาที่มาจากแนวความคิดขององค์กรเพียงผู้เดียวโดยได้รับการพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดทิศทางของนโยบายการพัฒนาการเกษตรของไทยไว้ในช่วงปีพ.ศ. 2530-2534 ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นคือทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาทายจากภายนอกมากยิ่งขึ้นไม่มีอำนาจตัดสินใจในการเลือกผลิต แต่จะถูกผูกขาดการผลิตโดยบริษัทธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ที่มีทุนสูงเพียงไม่กี่รายเท่านั้น (เดชา, 2532) องค์กรพัฒนาเอกชนมีทัศนะว่าการวางแผนแก้ไขปัญหามาจากแนวความคิดของหน่วยงานรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียวซึ่งจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบการผลิตของเกษตรกรไปในทิศทางดังกล่าว ในขณะที่แนวความคิดขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้มาจากการสะสมประสบการณ์การทำงานอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ที่ปฏิบัติจริงได้คลุกคลีและเรียนรู้ปัญหาของเกษตรกรอย่างแท้จริงกลับไม่มีพลังต่อรองเพียงพอที่จะได้รับการยอมรับนำไปพิจารณาเป็นอีกแนวทางถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เพื่อนำไปสู่การพิจารณาและหาข้อสรุปที่เป็นแนวทางที่ถูกต้องร่วมกันต่อการกำหนดเป็นนโยบายการพัฒนาการเกษตรของไทยที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะนโยบายการผลิตที่ผ่านมาไม่อาจส่งเสริมให้เกษตรกรไทยมีระดับการครองชีพที่สูงขึ้นได้ ปัญหาความยากจนจึงคงวนเวียนอยู่กับเกษตรกรไทยตลอด ดังนั้น องค์กรพัฒนาเอกชนคาดหวังที่จะได้รับการประสานความร่วมมือในการทำงานกับหน่วยงานของรัฐในด้านของการเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายการพัฒนาการเกษตรและการแก้ปัญหาของเกษตรกรไทยเพื่อ

ได้มีโอกาสสะท้อนถึงความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในระดับหนึ่งให้แก่หน่วยงาน
รัฐบาลในฐานะที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมไทยองค์กรหนึ่ง

นโยบายและการบริหารของรัฐบาลนับว่าส่งผลกระทบโดยตรงต่อการทำงานพัฒนาของ
องค์กรพัฒนาเอกชน เพราะการดำเนินงานพัฒนาดังกล่าวจะต้องดำเนินการไปภายใต้แห่งกรอบ
นโยบายของรัฐที่กำหนดไว้โดยสมบูรณ์แล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับองค์กรพัฒนาที่ทำงานด้านพัฒนา
สาธารณสุข ทั้งนี้เพราะนโยบายของรัฐมักเป็นไปในลักษณะการสั่งการจากระดับบนมายังระดับล่าง
ซึ่งก็คือผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ อำนาจการตัดสินใจทั้งหมดถูกผูกขาดไว้ที่ส่วนกลางทำให้การ
พัฒนาสาธารณสุขของชุมชนไม่อาจประสบผลสำเร็จได้เลย ไม่สามารถแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของ
ประชาชนให้หมดสิ้นลงไปได้

จันทร์เพ็ญ วิวัฒน์ เสนอแนะทางออกไว้ว่านโยบายสาธารณสุขของรัฐที่เหมาะสมและสอดคล้อง
คล้อยที่จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆได้นั้นจะต้องเปิดโอกาสให้มีการประมวลปัญหา ข้อมูล การ
วิเคราะห์ และการเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆอย่างกว้างขวางทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชน
และเป็นประชาธิปไตย (จันทร์เพ็ญ, 2527: 130-134) นอกจากนี้ บรรยากาศทางการเมืองมีผลต่อ
การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรต่างๆจะสามารถขยายตัวขยายแนวความคิดได้อย่างกว้าง
ขวางและเต็มที่และสามารถสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมของสมาชิกและประชาชนเพื่อการพัฒนา
ได้ แต่ถ้าลักษณะทางการเมืองเป็นเผด็จการด้วยการรวมอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินใดๆไว้ที่
รัฐบาลกลางเพียงแห่งเดียว การดำเนินงานต่างๆก็ถูกหวาดระแวงสงสัยอย่างหนักทำให้มีผลต่อขวัญ
และกำลังใจของบุคลากรทุกระดับ ปัญหาดังกล่าวเป็นผลโดยตรงมาจากอิทธิพลการครอบงำของเผด็จ
การในรูปประชาธิปไตยในทางบริหารและการปกครองที่มีต่อประชาชนมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งประชาชนชนบทซึ่งมีการศึกษาน้อย ผลจากการครอบงำดังกล่าวจะสะท้อนออกมาซึ่งบุคลิก
ลักษณะของชาวชนบทที่มีความเกรงกลัวต่ออำนาจรัฐที่ไซ้โดยผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปกครองใน
ระดับพื้นที่ จนไม่กล้าที่แสดงออกถึงความคิดเห็นหรือทัศนคติในทางที่แตกต่างหรือขัดแย้งจาก
เจ้าหน้าที่รัฐ สภาพการครอบงำทางความคิดดังกล่าว "ที่ผ่านมาประชาชนถูกกระทบให้มีความเชื่อ
และทัศนคติบางอย่างที่ไม่เป็นผลต่อการพัฒนา เช่น ความเกรงใจต่ออำนาจของผู้ที่เหนือกว่า
ทำให้ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเป็นที่แตกต่างกัน ดังนั้นหลักการสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนาที่เรียก
ร้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดตนเองอย่างเท่าเทียมกันจึงอาจต้องใช้เวลาในการ
กระตุ้นเตือนอีกมาก ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนก็มีหลักการการดำเนินงานพัฒนาตามแนวความคิดดัง
กล่าวอย่างเคร่งครัด (จันทร์เพ็ญ, 2527: 130-134)

5.4 แนวทางปรับปรุงศักยภาพขององค์กร

ประเวศ วะสี ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อสังคมไทยในทศวรรษที่ผ่านมาไว้ 7 ข้อดังนี้ (ประเวศ, 2534: 10-12)

(1) ที่ผ่านมาสังคมไทยยังไม่เข้าใจว่าองค์กรพัฒนาเอกชนคืออะไร และมีความสำคัญอย่างไร จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนมีความสำคัญมากขึ้นและสังคมไทยจะเข้าใจองค์กรพัฒนาเอกชนมากขึ้น

(2) ในอนาคตงานขององค์กรพัฒนาเอกชนต้องทำด้วยความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากขึ้น ใช้ข้อมูลข่าวสารและค้นคว้าหาความรู้มากขึ้น เพราะงานต่างๆที่จะเผชิญเป็นเรื่องยากถ้าหากทำแบบอาสาสมัครหรือทำอย่างฉาบฉวยไม่มีความรู้จริง การทำงานอาจจะไม่ได้ผล

(3) บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนต้องมีความเป็นอาชีพที่เรียกว่า Professional มากขึ้น หมายถึงพัฒนาจนเป็นผู้เชี่ยวชาญสามารถใช้ความรู้และใช้กฎการวิจารณ์ได้

(4) องค์กรพัฒนาเอกชนค่อนข้างอ่อนแอและไม่ค่อยจะสนใจในเรื่องการบริหารและการจัดการ บางคนถึงกับวิ่งเงี้ยวด้วยซ้ำไป เพราะคิดว่าเรื่องการบริหารจัดการเป็นเรื่องของพวกนายทุนทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนมักเกิดปัญหาในเรื่องนี้ เพราะถ้าคิดตัวโครงสร้างของการบริหารไม่ชัดเจนเป็นสาเหตุให้งานไม่เดิน ทะเลาะกันบ้าง หรืออะไรต่างๆมากมาย

(5) เมื่องานขององค์กรพัฒนาเอกชนจะต้องพัฒนาให้มีความเป็นอาชีพและต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง ก็ต้องมีแผนเรื่องการพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง

(6) องค์กรพัฒนาเอกชนต้องการธรรมะในการทำงานค่อนข้างมากเพื่อลดความขัดแย้งทะเลาะกันซึ่งมีอยู่มาก บางคนคนที่คิดว่าตัวเองมีอุดมการณ์สูงจะมีความอหังการสูง เพราะคิดว่าเรามีอุดมการณ์แล้ว เราต้องเป็นฝ่ายถูกต้อง คนอื่นต้องผิด เพราะฉะนั้นจึงต้องพัฒนาธรรมะควบคู่กันไปกับการทำงานพัฒนา

(7) รัฐบาลและผู้นำในสังคมรวมถึงภาคธุรกิจต่างๆจะต้องมาให้ความสนใจเรื่องขององค์กรพัฒนาเอกชนให้มากขึ้น และให้การสนับสนุนเหมือนอย่างในประเทศที่เขาคงพัฒนาแล้ว รัฐบาลควรจะส่งเสริมให้คนในสังคมเข้าใจเรื่ององค์กรพัฒนาเอกชนกับตัวชุมชนนอกเหนือจากระบบธุรกิจเอกชน และเข้ามาแก้ปัญหาในองค์กรพัฒนาเอกชนมากขึ้นโดยตั้งงบประมาณอุดหนุนแต่ไม่ควบคุมองค์กรพัฒนาเอกชน แต่ทางด้านของต่างประเทศองค์กรพัฒนาเอกชนยังต้องพึ่งพิงอยู่แม้ว่าจะลดน้อยลงไปบ้าง นอกจากนี้องค์กรทางศาสนาของไทยน่าจะเข้ามาแก้ปัญหาเพราะองค์กรพัฒนาเอกชน

ของไทยไม่น้อยต้องไปขอเงินบริจาคจากศาสนาในต่างประเทศ ทั้งๆที่องค์กรศาสนาของไทยก็ได้เงินบริจาคมากเช่นกัน แต่โดยมากจะนำไปสร้างถาวรวัตถุ ถ้าหากมีความเข้าใจในส่วนนี้และนำเงินมาสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนไทย ก็เป็นเรื่องที่จะได้ประโยชน์มากขึ้น

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ได้ให้ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนว่าหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนแพร่หลายมากขึ้นในรอบ 10 ปี เพราะเหตุว่ารัฐบาลไม่รังเกียจหรือรังแกบ้างก็ไม้ออกนอกหน้า ไม่เหมือนแต่ก่อนที่รัฐบาลมักจะรังแกหรือไม่ก็ไม่ไว้วางใจ โดยเฉพาะในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาได้มีการรวมตัวกันมากขึ้น โดยเฉพาะได้มีการรวมตัวกันในระดับภูมิภาคถ้ามองในแง่นี้ถือว่าเป็นผลดี และที่ตีตื้นไปกว่านั้นก็คือองค์กรพัฒนาเอกชนหลายหน่วยงานเริ่มรู้สึกว่ายากจะรวมกับชาวบ้าน "ที่แล้วมาองค์กรพัฒนาเอกชน มักทำตัวเป็นผู้เฝ้าค้ำกว่าชาวบ้าน ไปสอนชาวบ้าน ตอนนี้อย่างมีพวกที่คิดแบบนี้อยู่ โดยเฉพาะพวกนักทฤษฎีไม่ว่าจะเป็นซ้ายเก่า ซ้ายใหม่ ก็แล้วแต่ จะต้องกำจัดทุนนิยม จะต้องตีระบบให้แตกซึ่งตรงนี้ไม่ได้ว่าจะอะไร ส่วนที่เป็นทฤษฎี ไม่ว่าจะ เป็นแบบไหนก็ตาม ที่สำคัญคือ ต้องรวมกับชาวบ้าน อันนี้ถือว่าเป็นแนวโน้มที่ดี มีการร่วมเรียนกับชาวบ้าน เรียนรู้บนวัฒนธรรมพื้นบ้านและมีการรู้จักตนเองมากขึ้น ที่นี้ถ้าพูดถึงแนวโน้มที่ไม่ดี ยังมีการแก่งแย่งแข่งดีในองค์กรพัฒนาเอกชน มีการอิจฉาริษยากัน มีการบ่อนทำลายกันในบางภูมิภาค บางคนทำตัวเป็นศาสดา บางคนทำตัวเป็นนักทฤษฎี ใครไม่ทำตามทฤษฎีก็ไม่พอใจ ตรงนี้เป็นธรรมชาติของมนุษย์ เราต้องยอมรับความจริง" (สุลักษณ์, 2534: 16)

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ ได้ให้ข้อสังเกตว่าบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ผ่านมามี 3 เรื่องใหญ่ เรื่องแรกคือกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดการศึกษานอกระบบทุกรูปแบบที่ได้พยายามเสาะสรรหาไปใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและมีวิธีการผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ เรื่องที่สองคือ การระดมพลังและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเรื่องที่สามคือการสร้างแนวคิดจิตสำนึก (ศรีสว่าง, 2534, 23-24) แต่ในวงกว้างบทบาทที่จะมาช่วยเสริมกระบวนการที่จะผลักดันให้ผลที่ท่าทั้งหมดออกมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ มีอยู่ 3 บทบาทใหญ่ บทบาทแรกคือการศึกษาและสรุปประสบการณ์เพื่อให้อุปสรรคแห่งปัญหา และเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา บทบาทที่สองคือการเผยแพร่และรณรงค์เพื่อให้อุปสรรคและระดมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข และบทบาทที่สาม คือ การประสานงานและสร้างเครือข่ายงานเพื่อให้เป็นพลังผลักดันให้มีการขยายความคิดและงานออกไปในวงกว้าง และมีพลังต่อรองมากขึ้นจากแนวร่วมทั้งหลาย (ศรีสว่าง, 2534, 25) อย่างไรก็ตาม มีปัญหาที่ต้องคิดแก้ไขให้ถุกวิธี "สิ่งที่คิดว่าองค์กรพัฒนาเอกชนต้องยอมรับคือ เราอ่อนกันมากในเรื่องของการบริหารการจัดการที่มีระบบ เพราะ

เจ้าหน้าที่พัฒนาทั้งหลายต้องการความคล่องตัวสูง ไม่ต้องการความเป็นระเบียบพิธีมากนัก ตรงนี้เป็นสิ่งที่เรายอมรับว่าเป็นคุณลักษณะที่ดี แต่ไม่ได้แปลว่าเรามี ไม่เป็นระบบ หรือปฏิเสธรระบบทั้งระบบ ซึ่งผู้บริหารในองค์กรพัฒนาเอกชนค่อนข้างจะหนักใจว่านักพัฒนาจะต้องมีการยอมรับในส่วนนี้พอสมควร เพราะมักจะเป็นพื้นฐานของการที่จะไปพัฒนาระบบข้อมูลและการที่จะไปพัฒนาทักษะด้านอื่นๆต่อไปอีกด้วย" (ศรีสว่าง, 2534, 31-32) "จุดอ่อนอีกข้อหนึ่งขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในอนาคตจะมีความสำคัญมากถ้าเราจะสู้กับปัญหาให้ได้ ข้ออ่อนนั้นคือความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะและยึดโยง การแยกแยะแปลว่าให้เราเข้าถึงถึงปัญหาให้ได้รู้จักวิเคราะห์แยกแยะว่าอะไรคือเหตุผล อะไรมันมาจากอะไรและมีผลกระทบอะไร เมื่อแยกแยะได้แล้วต้องยึดโยงให้ขึ้นไปได้จากปัญหาชาวบ้าน ซึ่งจะผลักดันให้ไปสู่ปัญหาที่ระดับชาติเขาเข้าใจและสามารถหาวิธีปรับแก้ได้" (ศรีสว่าง, 2534, 32)

อนก นาคะบุตร กล่าวถึงแนวทางความร่วมมือระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนโดยอ้างถึงข้อคิดเห็นของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ในฐานะผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนในการประชุม ซึ่งเสนอต่อนายกรัฐมนตรี (นายอานันท์ ปันยารชุน) ดังนี้ (อนก, 2534: 19)

1. รัฐบาลควรออกประกาศนโยบายส่งเสริมบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในงานพัฒนาของประเทศในด้านต่างๆ

2. รัฐบาลออกประกาศนโยบายให้หน่วยราชการต่างๆให้ความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนในกิจการพัฒนา

3. รัฐบาลพิจารณาจัดให้มีมาตรการที่เอื้ออำนวยความสะดวกในการจัดตั้งและดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน โดย

- 3.1 แก้ไขกฎระเบียบที่จะทำให้การจัดตั้งมูลนิธิหรือสมาคมเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นไปอย่างรวดเร็วคล่องตัวยิ่งขึ้น

- 3.2 แก้ไขประมวลรัษฎากรที่จะให้เกิดแรงจูงใจให้มีผู้บริจาคให้องค์กรสาธารณประโยชน์มากยิ่งขึ้น

- 3.3 ให้หน่วยราชการปรับเปลี่ยนการทำงานกับองค์กรสาธารณประโยชน์จากการเน้นการควบคุมมาเป็นการส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกมากขึ้น

4. รัฐบาลควรออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นพระราชบัญญัติที่ไม่เกี่ยวกับการให้เงินสนับสนุน แต่เป็นการรับรองบทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการร่วมมือกับรัฐบาล และเป็นการสร้างกลไกร่วมกันที่จะแก้ไขข้ออุปสรรคขัดข้อง

และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับองค์กรสาธารณประโยชน์เป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในทำนองเป็น กรอสังคม

5. เรื่องเกี่ยวกับการเงิน องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่อาศัยการบริจาคหรือให้ทุนจากต่างประเทศ เงินจากต่างประเทศมีแนวโน้มลดลง

อคิน รพีพัฒน์ และคณะ ได้เสนอหลักการที่เป็นรูปธรรมที่ค่อนข้างชัดเจนเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำระหว่างองค์กรของรัฐและองค์กรเอกชน โดยกล่าวว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการของวิวัฒนาการของประชาชน ดังนั้น การพัฒนาจึงมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ การศึกษา การจัดการองค์การ และระเบียบวินัยในการปรับปรุงสถานการณ์ของเกษตรขนาดเล็กให้ดีขึ้น มีหน้าที่ต่างๆเป็นจำนวนมากที่จะต้องนำมาปฏิบัติตามความเหมาะสมขององค์กรแต่ละองค์กรด้วยไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เหตุผลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การพัฒนาภาคชนบทไม่ได้ผลเท่าที่ควรเป็นเพราะข้อเท็จจริงที่ว่าองค์กรต่างๆเหล่านี้ไม่มีความเหมาะสมต่องานนั้นเอง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาชนบทโดยมีการแบ่งงานกันทำระหว่างองค์กรต่างๆ และโดยมีการร่วมมือกันระหว่างองค์กรของรัฐและองค์กรเอกชนเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก ตามอุดมคติแล้ว องค์กรของรัฐและองค์กรเอกชนควรปฏิบัติหน้าที่โดยตั้งอยู่บนรากฐานของการแบ่งงานกันทำดังต่อไปนี้ (บัณฑิต อ่อนดำ, 2533: 151-152)

- การวางแผนนโยบายและแผนหลักของพื้นที่ (องค์กรของรัฐ)
- การกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไป (องค์กรของรัฐ)
- การเลือกและการฝึกอบรมนักพัฒนา (องค์กรเอกชน)
- การวิเคราะห์พื้นที่และการหากลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (องค์กรเอกชน)
- การให้การศึกษาเชิงปลุกจิตสำนึก (องค์กรเอกชน)
- ฝึกอบรมด้านเทคนิคและทักษะ (องค์กรของรัฐ)
- การศึกษาด้านการบริหารและการจัดการองค์กร (องค์กรของรัฐและองค์กรเอกชน)
- การจัดหาเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆให้ตามคำขอร้องเท่านั้น (องค์กรของรัฐ)
- การจัดหาความรู้ทางด้านเนื้อหาตามคำขอร้อง (องค์กรของรัฐ)
- การหาทรัพยากรและทางใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (องค์กรของรัฐและองค์กรเอกชน)
- การทำกิจกรรม (องค์กรเอกชน)
- การรวมกลุ่ม (องค์กรเอกชน)

- การสนับสนุนในด้านการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ (องค์กรของรัฐ)
- การควบคุมดูแลและการประสานกิจกรรมด้านพัฒนาทุกอย่างในพื้นที่แต่ละแห่งทั้งหมด (องค์กรของรัฐ)

5.5 การวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรพัฒนาเอกชน

ข้อมูลภาคสนามซึ่งได้รับการจัดเก็บและรวบรวมเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องประกอบผลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านกลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานได้ให้ข้อยืนยันว่าองค์กรพัฒนาเอกชนได้ใช้กลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานในลักษณะผสมผสานโครงการต่างๆทั้งในด้านเกษตรกรรม ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา และด้านเศรษฐกิจโดยวิธีการริเริ่มจากข้างล่างสู่ข้างบน (Bottom-up approach) ซึ่งเป็นวิธีการที่ข้าราชการส่วนภูมิภาคมีความเข้าใจถึงประโยชน์ของวิธีการนี้ในระดับหนึ่ง แม้ว่าข้าราชการเหล่านั้นยังคงต้องถูกผูกมัดอยู่กับวิธีการริเริ่มจากข้างบนสู่ข้างล่าง (Top-down approach) แบบเดิมก็ตาม แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถทำให้คลายความหวาดระแวงการดำเนินกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชนและเริ่มมองเห็นบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและปูพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาระยะยาวของประชาชนได้บ้าง อย่างไรก็ตามการนำเอาวิธีการดำเนินงานโดยริเริ่มจากข้างล่างสู่บนมาใช้ในทางปฏิบัติมีความหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละองค์กรกล่าวคือ องค์กรพัฒนาเอกชนบางองค์กรที่ต้องการแรงงานจะใช้วิธีการผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเป็นผู้นำทาง (Guided participatory approach) มากกว่าเป็นผู้กระตุ้น (Stimulator) ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน จึงทำให้ไม่ได้เป็นฝ่ายเสริมให้องค์กรชาวบ้านริเริ่มทางเลือกการพัฒนาด้วยกระบวนการของตนเอง องค์กรพัฒนาเอกชนในบางพื้นที่ยังเน้นการผลักดันกิจกรรมเงินทุนเวียนมากกว่าเน้นเรื่องระบบการคิดวิเคราะห์กระบวนการเติบโตของกลุ่มผู้นำชุมชน และมักเน้นที่ "การสร้างกลุ่ม" กับ "การรวมกลุ่ม" จนทำให้มีกิจกรรมไม่น้อยในหลายพื้นที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปถึงคนจนบางกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้สืบเนื่องจากระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติในชุมชนซึ่งไม่เอื้อที่จะยอมให้มีการจัดสรรทรัพยากรจากภายนอกให้แก่ภายในอย่างไร้ท่าเทียมกันได้ และข้อจำกัดในการเข้ามีส่วนร่วมโดยสมัครใจจากครอบครัวยากจนที่จะสละเวลาทำมาหากินเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว

กลยุทธ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีลักษณะเน้นการเรียนรู้จากชาวบ้านให้ความสำคัญกับข้อมูลกระบวนการ (Process-oriented) มากกว่าข้อมูลตัวชี้วัดผลที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ของโครงการ (Objective-oriented) ในลักษณะที่เป็นรูปธรรม (Objectively verifiable indicators) ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนมีความด้อยในเรื่องข้อมูลพื้นฐานก่อนเริ่มโครงการที่เพียงพอที่จะนำมาใช้ในการสรุปผลชี้วัดความสำเร็จของโครงการ (Strachan, 1989: 53) ทั้งที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความสามารถในการพึ่งตนเอง การเพิ่มผลผลิตทางเกษตรและนอกเกษตร การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสุขภาพอนามัยและโภชนาการ และการพัฒนาคุณภาพผู้นำ เป็นต้น นอกจากนี้ การถ่ายทอดข้อมูลกระบวนการเพื่อสรุปบทเรียนทั้งเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ รวมทั้งการอธิบายเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในระบบการยังคงเป็นข้อจำกัดของบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนที่จะทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจได้ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อแนวความคิดขององค์กรพัฒนาเอกชนมองภาพหมู่บ้านในลักษณะหลากหลายมาก (Heterogenous) และปฏิสัมพันธ์ระบบการจัดประเภทของหมู่บ้านที่คล้ายคลึงกันได้ (Homogenous) บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนเองจึงสงสัยที่จะเสนอว่ากระบวนการที่ดำเนินการในหมู่บ้านหนึ่งสามารถจะนำไปประยุกต์และขยายผลในหมู่บ้านอื่นได้

ในสภาพปัจจุบันข้าราชการและประชาชนทั่วไปรู้จักและรับรู้บทบาทขององค์กรเอกชนที่เป็นมูลนิธิและสมาคมอยู่บ้าง และองค์กรที่เป็นนิติบุคคลเหล่านี้ได้รับการยอมรับในสังคมว่าเป็นส่วนสำคัญในสังคมส่วนหนึ่งต่อการพัฒนาประเทศ ความเป็นนิติบุคคลขององค์กรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนระยะยาวจากองค์กรพัฒนาเอกชนระดับระหว่างประเทศซึ่งต้องการเห็นองค์กรพัฒนาเอกชนระดับประเทศที่มีความพร้อมในเรื่องสถานภาพขององค์กรมีนคงทั้งในด้านบุคลากรด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ และสามารถแสดงบทบาทได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ชมรมหรือกลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งเป็นนิติบุคคลมักจะได้รับ การสนับสนุนเงินทุนเพื่อจัดทำโครงการระยะสั้น โดยที่องค์กรพัฒนาเอกชนระดับระหว่างประเทศประสงค์ที่จะให้องค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดตั้งขึ้นใหม่และมีขนาดเล็กได้มีโอกาสนำรูปแบบการพัฒนาที่ต้องการทดลองไปปฏิบัติเพื่อประเมินศักยภาพขององค์กรนั้นๆว่าควรที่จะได้รับการสนับสนุนเงินทุนในระยะยาวหรือไม่ ดังนั้น ความเติบโตขององค์กรพัฒนาเอกชนที่จัดตั้งขึ้นใหม่และมีขนาดเล็กจึงขึ้นอยู่กับผลการพิสูจน์ศักยภาพของตนเองในสายตาขององค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งมีผลต่อบุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งในแง่ความมั่นคงในอาชีพ และทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายไปสู่งานที่มีอาชีพมั่นคงมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา และมีผลกระทบต่อปัญหาการรวบรวมข้อมูลและแลกเปลี่ยนบทเรียนจากประสบการณ์ที่เป็นระบบ ทำให้การปฏิบัติงานของหน่วยงานเอกชนและการประสานงานระหว่าง

องค์กรไม่เคลื่อนที่ไปข้างหน้า เท่าที่ควร

ระดับของความพร้อมในการประสานงานมีความหลากหลายโดยขึ้นอยู่กับทัศนคติขององค์กรพัฒนาเอกชนต่อหน่วยงานของรัฐบาลและการใช้ยุทธวิธีแสวงหาทรัพยากรจากหน่วยงานของรัฐบาล ทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาลในแต่ละพื้นที่มีแตกต่างกันไป องค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งที่ต้องการความเป็นอิสระเต็มที่ในการลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ไม่เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องติดต่อและทำความเข้าใจกับหน่วยงานของรัฐบาลในพื้นที่นั้นๆ ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลก็ยังไม่มีนโยบายที่แน่ชัดเกี่ยวกับการให้ความสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนในการปฏิบัติงานในพื้นที่และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาลที่มีปรากฏอยู่ในบางพื้นที่ขึ้นอยู่กับการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดและอำเภอใช้ยุทธวิธีการพัฒนาแบบพึ่งตนเองของประชาชน (Strachan, 1989: 52) แต่หลายพื้นที่ก็เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลขององค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งอยู่ในวงจำกัด

ปัจจัยที่มีผลต่อการประสานงานระหว่างองค์กรเอกชนกับหน่วยงานของรัฐบาล

หากจะสรุปในเชิงทฤษฎีแล้ว ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างของศักยภาพใน
บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ในการทำงานของแต่ละองค์กรซึ่งสืบเนื่องมาจาก
ปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยได้แก่ปัจจัยเกี่ยวกับแนวความคิดในการพัฒนาและปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ภาพความ
เป็นนิติบุคคลขององค์กรซึ่งสัมพันธ์กับขนาดและอายุขององค์กร ความแตกต่างของศักยภาพใน
บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละองค์กรจะมีผลต่อการยอมรับของรัฐบาลต่อสถานการณ์ภาพและบทบาท
ขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้นๆ ในขณะเดียวกัน การยอมรับของรัฐบาลที่มีต่อองค์กรพัฒนาเอกชนโดย
รวม (การยอมรับของ GO ต่อ NGO) และทัศนคติขององค์กรพัฒนาเอกชนที่มีต่อรัฐบาล
(ทัศนคติของ NGO ต่อ GO) ก็จะมีผลต่อการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กร
พัฒนาเอกชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๐๐๐

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

รายงานการประเมินผลเรื่องบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรและการพัฒนาชุมชนในชนบทฉบับนี้มุ่งหมายที่จะศึกษาว่าองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบทในด้านต่างๆเหล่านี้ต้องการจะแสดงบทบาท (Prescribed Role) อย่างไร และได้แสดงบทบาทจริง (Actual Role) หรือไม่และอย่างไรในระยะเวลาที่ผ่านมา และจะมีแนวทางส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างไร

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าองค์กรพัฒนาเอกชนได้นำแนวความคิดในการพัฒนามนุษย์พื้นฐาน วัฒนธรรมชุมชน แนวความคิดการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวความคิดการพัฒนาตามแนววิวัฒนาการมาประยุกต์ ซึ่งทำให้มีส่วนร่วมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาของประชาชนระดับหมู่บ้านและท้องถิ่น และมีส่วนหนุนให้การตื่นรู้และแสวงหาทางเลือกของประชาชนและมีส่วนร่วมในการรณรงค์และผลักดันระดับนโยบายกับสื่อมวลชนและฝ่ายวิชาการ อย่างไรก็ตามบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนค่อนข้างจะมีจำกัดในด้านการส่งเสริมให้องค์กรชาวบ้านริเริ่มทางเลือกการพัฒนาด้วยกระบวนการของตนเองเงินทุนและความต่อเนื่องของงาน รวมทั้งความสามารถการสรุปทบทวน ทั้งนี้ เนื่องจากสาเหตุพื้นฐาน 2 ประการ ได้แก่ ลักษณะกิจกรรมที่จัดทำมักจะเน้นการผลักดันกิจกรรมที่เกี่ยวกับเงินหมุนเวียนมากกว่าเรื่องวิธีการวิเคราะห์กระบวนการเติบโตขององค์กรประชาชนประการหนึ่ง และข้อจำกัดในด้านองค์กมและการจัดการขององค์กรพัฒนาเอกชนอีกประการหนึ่ง โดยเฉพาะในเรื่องสถานภาพขององค์กรซึ่งยังไม่เป็นที่เข้าใจและรู้จักมากนักในวงกว้างในหมู่ประชาชนทั่วไปและองค์กรอื่นๆทั้งราชการและเอกชน โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนขนาดเล็กที่ยังไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคล การสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานในต่างประเทศที่มีเงื่อนไขและมีระยะเวลาจำกัด การเปลี่ยนแปลงโยกย้ายของบุคลากรไปสู่งานที่มีอาชีพมั่นคงมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา การขาดการถ่ายทอดประสบการณ์อย่างเป็นระบบ และการขาดระบบการทำงานภายในองค์กร และการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันที่ชัดเจนเพียงพอ นอกจากนี้ การประสานงานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับหน่วยงานรัฐบาลมีค่อนข้างน้อย โดยมีสาเหตุมาจาก

ความพร้อมในการประสานงานสืบเนื่องจากปรัชญาและวิธีการทำงานรวมทั้งความต้องการเป็นอิสระ ในขณะเดียวกันรัฐบาลยังไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน และการ ยอมรับให้องค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายนอกเหนือไปจากการยอมรับขององค์กร พัฒนาเอกชนประเภทธุรกิจขนาดใหญ่ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการเงินและการค้าระหว่างประเทศ เมื่อสรุปในเชิงทฤษฎีแล้ว ความแตกต่างของศักยภาพในบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนขึ้นอยู่กับ กลยุทธ์ในการทำงานของแต่ละองค์กรซึ่งสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัยได้แก่ปัจจัยเกี่ยวกับแนว ความคิดในการพัฒนา และปัจจัยเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นนิติบุคคลขององค์กรซึ่งสัมพันธ์กับ ขนาดและอายุขององค์กร ความแตกต่างของศักยภาพในบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนแต่ละองค์กร จะมีผลต่อการยอมรับของรัฐบาลต่อสถานภาพและบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนนั้นๆ ในขณะ เดียวกันการยอมรับของรัฐบาลที่มีต่อองค์กรพัฒนาเอกชนโดยรวมและทัศนคติขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีต่อรัฐบาลก็จะเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กร พัฒนาเอกชน

การสนับสนุนให้เกิดการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชน มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา 3 ประเด็น ประกอบด้วย การส่งเสริมสถานภาพ ขององค์กรพัฒนา เอกชน การส่งเสริมด้านวิชาการ และการส่งเสริมกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชน

(ก) การส่งเสริมสถานภาพขององค์กรพัฒนาเอกชน

แต่เดิมนั้นการพัฒนาประเทศถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาล โดยตรงเพียงฝ่ายเดียวซึ่งสภาพ สังคมและเศรษฐกิจในขณะนั้นไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้น อำนาจรัฐเพียงฝ่ายเดียวก็ สามารถที่จะจัดการกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นได้ แต่ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นและ รวดเร็วขึ้น ทำให้รัฐไม่สามารถจัดสรรและกระจายทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อตอบสนองความ ต้องการของประชากรกลุ่มต่างๆในสังคมได้อย่างทั่วถึง ในที่สุดนำมาซึ่งปัญหาสังคมในด้านต่างๆซึ่ง เป็นช่องว่างทางการพัฒนาระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรจากรัฐอย่างเพียงพอกับกลุ่มที่ได้ รับการจัดสรรทรัพยากรจากรัฐน้อยหรือไม่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรเลย ในภาวะการณ์เช่นนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนควรได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความพร้อมในศักยภาพ ระดับหนึ่งในแง่ที่เป็นองค์กรที่มีขนาดเล็กกระทัดรัดและมีลักษณะ โครงสร้างขององค์กรไม่สลับ ซับซ้อน มีระเบียบวิธีปฏิบัติงานที่ไม่มีความเป็นทางการมาก และมีบุคลากรมีอุดมคติต่อการทำงาน พัฒนา

องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีบทบาทขององค์กรพัฒนาสังคมมากขึ้นในปัจจุบัน โดยเข้ามาดำเนินงานเพื่อเสริมหรือทดแทนในส่วนที่ประชากรกลุ่มที่ด้อยโอกาสยังขาดซึ่งรัฐไม่สามารถให้บริการตอบสนองได้ทั่วถึง โดยเฉพาะการพัฒนาเกษตร การสาธารณสุขและการศึกษา การดำเนินงานพัฒนาชนบทขององค์กรพัฒนาเอกชนมุ่งที่จะลดช่องว่างอันเกิดจากการพัฒนาระหว่างเมืองและชนบท โดยมีแนวความคิดและปรัชญาตลอดจนวิธีการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานของสังคมไทยอย่างใกล้ชิดและให้ความสำคัญกับชุมชนเป็นรากฐาน (Community Base) ในการก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งแนวความคิดการพัฒนาแบบการพึ่งพาตนเองที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมเดิมของชุมชนได้รับการยอมรับจากรัฐบาลและนำไปใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการวางแผนพัฒนาชนบท โดยกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

ดังนั้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรพัฒนาเอกชนให้สามารถทำหน้าที่ในการพัฒนาชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต รัฐบาลจึงควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนให้มีความเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด โดยดำเนินการพิจารณานโยบายส่งเสริมสถานภาพขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ชัดเจน โดยเฉพาะการแก้ไขกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน การแก้ไขกฎหมายด้านการเงินที่เอื้อต่อการบริจาคเงินสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน การสนับสนุนโดยตั้งกองทุนสนับสนุนองค์กรสาธารณประโยชน์ขึ้นมาเพื่อช่วยการดำเนินงานพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชน และการจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อประสานระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนกับรัฐบาลซึ่งอาจออกมาในรูปแบบเดียวกับ กรอ ที่เน้นด้านเศรษฐกิจแต่ชุดที่เน้นในด้านสังคม

(ข) การส่งเสริมด้านวิชาการ

ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาขององค์กรพัฒนาเอกชนที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่การขาดการสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในระดับองค์กรรวมและในระดับบุคลากร โดยเฉพาะองค์กรพัฒนาเอกชนที่ส่วนใหญ่ที่มีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นในระยะหลังซึ่งมีประสบปัญหาการไหลเวียนเข้าออกองค์กรอยู่เสมอ ทำให้การสะสมประสบการณ์ความรู้ในการทำงานต้องซบเซา แม้ว่าบุคลากรส่วนใหญ่ขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานในภาคสนามจะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีซึ่งมีความรู้พื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองในระดับหนึ่ง และเป็นคนในวัยหนุ่มสาวที่มีอุดมคติในการทำงานเพื่อส่วนร่วม แต่ก็ขาดความเชี่ยวชาญชัดเจนทั้งในประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์ในชีวิต และประสบการณ์ในเชิงวิชาการ บุคลากรส่วนใหญ่ขององค์กรพัฒนาเอกชนยังคง

มีทัศนะว่าวิชาการเรื่องที่อยู่ห่างไกลตัวเองและห่างไกลจากความเป็นจริงต่อการนำไปรวมใช้แก้ปัญหาในระดับหมู่บ้านและชุมชน ในขณะที่เดียวกันนักวิชาการก็มีข้อบกพร่องที่ไม่อาจปรับความรู้ที่เป็นวิชาการยากที่จะเข้าใจให้มีลักษณะเป็นวิชาการที่มีความซับซ้อนน้อยง่ายต่อการทำความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงานและชาวบ้าน ดังนั้น บุคลากรขององค์กรพัฒนาเอกชนกับนักวิชาการจึงควรปรับตัวเข้าหากันเพื่อร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัญหาการปรับความสมดุลย์ทางความรู้จะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นได้ดีขึ้น นอกจากนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนควรที่จะแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหน่วยงานทางวิชาการของภาครัฐบาลที่มีความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนได้ เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นโดยตรงแก่ประชาชนผู้ยากไร้และประเทศชาติโดยส่วนรวม

(ค) การส่งเสริมกิจกรรมขององค์กรพัฒนาเอกชน

การสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ในการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ โดยหน่วยงานรัฐบาลนั้นควรอยู่บนพื้นฐานแห่งความเข้าใจและความเชื่อมั่นต่อองค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนาารมณ์ของการสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเฉพาะการให้ความสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนในการดำเนินงานตามบทบาทในด้านการศึกษา การพัฒนาการสาธารณสุข การพัฒนาการเกษตรกรรม และการพัฒนาแบบผสมผสาน โดยส่งเสริมให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ในส่วนที่เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานภาครัฐมีกำลังคนหรือลักษณะการบริการไม่เพียงพอ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐบาล ที่มีบทบาทในการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ต้องพิจารณาว่าส่วนใดที่หน่วยงานรัฐยังมีจุดอ่อน แต่องค์กรพัฒนาเอกชนมีความคล่องตัวและความถนัดมากกว่า ก็ควรส่งเสริมให้องค์กรเอกชนได้จัดทำโครงการพัฒนาในด้านนั้นๆ โดยที่รัฐบาลควรทำหน้าที่สนับสนุนทรัพยากรทางการพัฒนาประเภทต่างๆ

ในด้านการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนควรได้รับการสนับสนุนให้มีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมการศึกษาบางลักษณะเนื่องจากสามารถปฏิบัติได้คล่องตัวและรวดเร็วกว่า ได้แก่ การจัดการศึกษานอกระบบให้แก่ประชากรกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มในสังคม และการให้ความรู้เพื่อลดปัญหาสังคมแก่กลุ่มประชากรบางกลุ่ม เช่น กลุ่มคนพิการเด็กเร่ร่อน และขอทาน เด็กถูกทอดทิ้ง กลุ่มวัยรุ่น หญิงที่ถูกล่อลวงเป็นโสเภณี และเด็กติดยาเสพติดและสารระเหย เป็นต้น

ในด้านการพัฒนาการสาธารณสุข รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาสาธารณสุขของประเทศเสียใหม่จากเดิมที่ยอมรับเอาการพัฒนาการสาธารณสุขแบบตะวันตกเข้ามาใช้แก้ไข

ปัญหาการสาธารณสุขของประเทศไทยโดยละเอียดระบบการแพทย์ของไทยซึ่งในหลายๆด้านของ
ภูมิปัญญาทางการแพทย์ของไทยสามารถนำมาใช้ประยุกต์ใช้หรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพสังคม
ไทยได้เป็นอย่างดี เพราะพื้นฐานของระบบการแพทย์แบบไทยมุ่งเน้นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการดูแล รักษาป้องกัน ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ และปัญหาสาธารณสุขอื่นๆด้วยตนเอง โดยส่งเสริม
ให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ในการรักษาสุขภาพและลดการพึ่งพาจากภายนอกให้น้อยลง นอกจากนี้
นี้แล้ว รัฐบาลควรส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยแก้ไขปัญหาทาง
สาธารณสุขที่เน้นการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหาสาธารณสุขที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสาธารณสุข
ชนในวงกว้างโดยทั่วไปที่เกิดจากการมีพฤติกรรมส่วนตัวทางสุขภาพที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุข
อนามัยที่ดี รวมถึงปัญหาสาธารณสุขที่มีรากฐานจากปัญหาสังคมซึ่งมักเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะ
หน้าและส่งผลกระทบต่อคนกลุ่มใหญ่เช่น การควบคุมและป้องกันโรคเอดส์ การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
และสุขภาพ การคุ้มครองผู้บริโภค การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ การส่งเสริมพฤติกรรม
สุขภาพ การพัฒนาสมุนไพรและการวิจัยเพื่อพัฒนาสาธารณสุข เป็นต้น

ในด้านการพัฒนาการเกษตรกรรม รูปแบบการเกษตรกรรมแบบใหม่ที่องค์กรพัฒนาเอกชน
นำมาส่งเสริมแก่ชาวนชนบทนับเป็นความพยายามอย่างหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาความยากจนของชาว
ชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากการเกษตรกรรมแบบเก่ามุ่งเน้นการผลิตเพื่อการส่งออก
ซึ่งเป็นระบบผลิตที่ต้องใช้ทรัพยากรทางการผลิตอย่างเข้มข้นในการเพิ่มผลผลิต การขยายพื้นที่เพาะ
ปลูก การใช้ยาฆ่าแมลง การใช้ปุ๋ยเคมี และการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรกรรมสมัยใหม่จึงเป็นสิ่ง
จำเป็นสำหรับการผลิตในรูปแบบนี้ แม้ว่าการผลิตในลักษณะนี้จะสามารถเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่
ได้มากเพียงใด แต่กลับก่อให้เกิดผลกระทบในทางร้ายต่อระบบนิเวศน์วิทยาที่มนุษย์เป็นองค์ประกอบ
หนึ่งในระบบนี้ต้องถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง และนำมาซึ่งภัยพิบัติต่อมนุษย์โดยตรงรวมถึงสิ่งแวดล้อม
ต่างๆโดยรอบด้วย การสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดจากการทำรูปแบบการเกษตรกรรมแบบส่ง
ออกมาใช้ในการพัฒนาการเกษตรกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่สำคัญ
ได้แก่ ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร การพังทลายของผิวดินที่อุดมสมบูรณ์
จากการชะล้างของฝน ซึ่งยังส่งผลให้เกิดการตกตะกอนทับถมในแหล่งน้ำ ปัญหาดินเค็ม ปัญหา
ผิวดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ปัญหาการปนเปื้อนของสารเคมีในแหล่งน้ำบนผิวดิน และปัญหา
มลพิษอันเกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิตในการประกอบเกษตรกรรม เป็นต้น การสนับสนุนให้
เกษตรกรหันมาใช้รูปแบบการผลิตทางการเกษตรผสมผสานซึ่งเป็นรูปแบบการเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นการ
พึ่งพาตนเองทางการผลิตภายในชุมชนให้มากที่สุดจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนได้

การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาสนใจและยอมรับแนวทางการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสานเป็นเรื่องที่กระทำได้อย่างยากเพราะเกษตรกรเคยชินอยู่กับการผลิตในรูปแบบเก่ามาเป็นเวลานาน การจะชักจูงเกษตรกรให้เห็นมายอมรับแนวทางดังกล่าวจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติที่มีมาแต่เดิมไปสู่การยอมรับแบบใหม่ ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานและการทุ่มเทความเอาใจใส่อย่างจริงจัง โดยต้องทำงานใกล้ชิดกับเกษตรกรในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนก็ได้เริ่มสร้างผลงานมาบ้างแล้วในระดับหนึ่ง รัฐบาลจึงควรให้การสนับสนุนบทบาทในการพัฒนาการเกษตรกรรมในรูปแบบใหม่นี้แก่องค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในด้านงบประมาณดำเนินการและการสนับสนุนวิชาการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

นอกจากนี้ สิ่งที่รัฐบาลควรให้ความสำคัญได้แก่การพิจารณากำหนดลักษณะงานบางประเภทที่หน่วยงานของรัฐบาลควรดำเนินการเอง และงานบางประเภทที่ควรให้องค์กรพัฒนาเอกชนดำเนินการ ทั้งนี้รัฐบาลจะต้องยอมรับว่าสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว และมีปัญหาของสังคมที่ไม่อาจแก้ไขได้โดยหน่วยงานของรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว การแก้ไขปัญหาของสังคมในปัจจุบันจะต้องดำเนินการในวงกว้างโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และตระหนักถึงสภาพการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น การแก้ไขจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วยกัน รัฐบาลจึงควรปรับบทบาทโดยทำหน้าที่กำกับดูแลและส่งเสริมรวมทั้งประสานงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน ในขณะเดียวกัน องค์กรพัฒนาเอกชนทุกองค์กรก็ควรจัดให้มีหน่วยงานกลางเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมให้มีดำเนินงานภายใต้หลักการร่วมกันและกรอบของจริยธรรมเพื่อช่วยกันพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชนควรปรึกษาหารือกันให้มากขึ้นบนพื้นฐานความเข้าใจซึ่งกันและกัน และพร้อมที่จะยืดหยุ่นเพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการร่วมมือประสานงานกันที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะกับชาวชนบทซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กระนั้นก็ตาม นอกเหนือไปจากการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐบาลและหน่วยงานภาคเอกชนแล้ว สิ่งที่ทุกฝ่ายควรตระหนักเพื่อให้กระบวนการพัฒนาสังคมบังเกิดผลอย่างยั่งยืนก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนทุกชั้นตอนตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานพัฒนา และการประเมินผลร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กรณีการ ลังทอง. "หน่วยงานอาสาสมัครไทย: ความเป็นมาการดำเนินงานและปัญหา" ใน
พัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 44-53
- คณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน "แนวความคิดเพื่อการ
สาธารณสุข" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนา
เอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน,
2527, หน้า 144-155
- โคทม อาริยา. "ทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชน แนวโน้มในอนาคต" ในทศวรรษขององค์กรพัฒนา
เอกชน กรุงเทพฯ: มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม, 2534
- โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนาการวิจัยเพื่อการพัฒนา: ประสบการณ์จากภาคสนาม
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530
- จอน อึ้งภากรณ์ "ทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชน แนวโน้มในอนาคต" ในทศวรรษขององค์กร
พัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม, 2534
- จอน อึ้งภากรณ์ "บทสัมภาษณ์: การร่วมมือและการประสานงานระหว่างรัฐและเอกชนในงาน
พัฒนา" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน
กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 38-43
- จันทพิณ วิวัฒน์ "ขบวนการพัฒนาขององค์กรสาธารณสุข" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้าน
การพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์
เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 130-143

เดชา ศิริภัทรเกษตรกรรมสำนึก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2532

บัณฑิต อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์ นยางค์ (ผู้แปลและเรียบเรียง) ยุทธศาสตร์ในการพัฒนา
ชนบท: ประสบการณ์ของประเทศไทย. (จาก How to Develop the Small Farming
Sector: Case of Thailand ของ รศ.ดร.มรว.อศิน รพีพัฒน์ ผศ.บัณฑิต อ่อนดำ
อจิตติ มงคลชัยอรัญญา และ Franz GHeim). กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533

บำรุง บุญปัญญา. "ทิศทางบางประการต่อวัฒนธรรม 2 กระแสในงานพัฒนา" ในพัฒนาสังคม:
รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ
จัดงานลัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 60-65

ประเวศ วะสี. "องค์กรพัฒนาเอกชนกับสังคมไทย" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนา
สังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานลัปดาห์เผยแพร่งาน
พัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 4-5

ประเวศ วะสี. "ทศวรรษขององค์การพัฒนาเอกชน แนวโน้มในอนาคต" ในทศวรรษขององค์การพัฒนา
เอกชน กรุงเทพฯ: มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม, 2534

พระปรีชา ปสนนธโม. "แนวความคิดและวิธีการพัฒนาแบบพุทธศาสนา" ในพัฒนาสังคม:
รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการ
จัดงานลัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 66-70

พระไพศาล วิสาโล. "งานพัฒนาชนบทไทยจาก 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519" ใน
พัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการจัดงานลัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 12-16

พระถาวร ปิสิโรจ. "พระสงฆ์อีสานกับการพัฒนา" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนา
สังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานลัปดาห์เผยแพร่งานพัฒนา
เอกชน, 2527, หน้า 191-199

- ภูมิธรรม เวชยชัย. "องค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทย : สถานสภาพบทบาทและปัญหา" ใน
พัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ
คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 22-31
- มงกุฎ แก่นเดียว. "บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและแนวทางการประสานงานระหว่างองค์กร
พัฒนาเอกชนกับองค์กรภาครัฐในระดับภูมิภาคคือสานต่อนโยบายและระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนและ
องค์กรของรัฐ" ในการประสานงานระหว่างรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในภาคอีสาน
ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528, หน้า 45-49
- รสนา โตระภัฏกุล. "สาธารณสุขมูลฐาน ปัญหาการประยุกต์ใช้" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความ
ด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์
เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 156-161
- วิจิต นันทสุวรรณ. "บทบาทของสถาบันหมู่บ้านในงานพัฒนา" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความ
ด้านการพัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์
เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 181-190
- วิฑูรย์ เพิ่มพงศ์คำเจริญ. "พัฒนาทางแนวความคิดขององค์กรพัฒนาเอกชน: การแสวงหาทาง
ออกในพัฒนาสังคม" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์กร
พัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน,
2527, หน้า 49-54
- วินัย วีระวัฒนานนท์. วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม ทางต้นแห่งการพัฒนา. กรุงเทพฯ: คณะสังคม
ศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (โครงการเผยแพร่ความรู้สิ่งแวดล้อม), 2533
- วิศิษฐ์ วิงวิญญู. "การพัฒนาผ่านมิติของการทำงาน" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการ
พัฒนาสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงาน
พัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 70-72

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ "ทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชน แนวโน้มในอนาคต" ในทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม, 2534

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่นทำเนียบนามองค์กรพัฒนาเอกชนไทย ปี พ.ศ. 2533. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533

สัมพันธ์ เตชะอภิก. "การมีส่วนร่วมของประชาชน เป้าหมายของการพัฒนาชนบทและสาธารณสุขมูลฐาน" ในพัฒนาสังคม รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 161-164

สุรชัชฎ์ พิริยาภรณ์ "25 คำถามบนหัวเสี้ยวหัวต่อในงานพัฒนาชนบท" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงาน สัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 173-180

สุริชัย หวันแก้ว "ปัญหาการพัฒนาสังคมไทย" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 6-9

สุริยา วีรวงศ์ และคณะกรรมการประเมินผลโครงการส่วนงานสนับสนุนการพึ่งตนเองของชุมชน กรุงเทพฯ: โครงการพัฒนาเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิจิตร (ไทย-ออสเตรเลีย), 2531

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. "ทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชน แนวโน้มในอนาคต" ในทศวรรษขององค์กรพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม, 2534

สุเทพ ดิลกลาภมรดก และ ชาญนรงค์ เมฆินทรางกูล. "สลัม : ปัญหาระดับนโยบาย" ในพัฒนาสังคม รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 119-125

เสนาะ อุณาภูล "บทบาทขององค์กรภาคเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม" ใน
พัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 34-37

อมรา พงศาพิชญ์; สุริยา วีรวงศ์; เรวัต ไชยพานการประเมินผลโครงการพัฒนาชนบทไพศาล
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529

อภิชาติ ทองอยู่ "ทัศนะทางวัฒนธรรมในงานพัฒนาชนบท" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความ
ด้านการพัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงาน
สัปดาห์เผยแพร่ผลงานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 166-170

อนก นาคะบุตร. "2 ทศวรรษในการพัฒนาชนบท" ในพัฒนาสังคม: รวมบทความด้านการ
พัฒนาสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์เผยแพร่
งานพัฒนาเอกชน, 2527, หน้า 171-173

อนก นาคะบุตร. "อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต: ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับองค์กรพัฒนาเอกชน" ใน
นิตยสารทางใหม่. (ปีที่ 5 ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม 2534) กรุงเทพฯ: โครงการ
ส่งเสริมองค์กรพัฒนาเอกชนไทย, 2534, หน้า 15-21

Strachan, Lloyd W.; Trevgo, Wit; Wongsekiarttirat, Wathana; Amyot, Jacques.
Toward Self-Reliance in Northeast Thailand. Canada: CIDA-CUSO, 1989.

